

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Specifika ošetrovatelské péče u klientů židovského vyznání
Diplomová práce

Vedoucí:
Mgr. Dita Nováková

Autor:
Bc. Veronika Jílková

2009

Abstract

Judaism, a religion many publications have been written about, is spread all over the world. In history of all countries a Jewish community, a ghetto, a famous Jew, or a court case with Jews are mentioned. Jews were persecuted for many centuries and almost everybody remembers World War II and the Holocaust. Globalization brings migration and multicultural society. It is no longer monocultural. In order to ensure effective nursing care of clients, it is necessary to ensure sufficient professional readiness of nurses in the area of transcultural nursing.

The Dissertation is focused on the characteristics of nursing care in clients of Jewish denomination. Qualitative research techniques were used in the research part – a semi-standardized survey interview and a content data analysis. The research group consisted of 11 clients from Domov sociální péče Hagibor (Hagibor Social Care Home) in Prague and we had 37 files of medical documentation for the analysis purposes.

At the very beginning of the research we set 3 aims. Do hospitalized clients of Jewish denomination require any specific nursing care? Are there any differences between providing specific nursing care in clients of the orthodox Jewish denomination and the conservative type? Are there any differences between care of clients of Jewish denomination in the terminal stage at hospitals and in centres for clients of Jewish denomination? On the basis of the aims we defined the research questions. We managed to attain all the aims and the research questions were answered within the research. On the basis of the research we determined the following hypotheses: Hypothesis No. 1: When providing nursing care it is important to know the type of Judaism a client professes. Hypothesis No. 2: Jews prefer vegetarian meals in medical centres. Hypothesis No. 3: Practising Jews refuse hospitalization at hospitals during important feasts unless their life is in danger. Hypothesis No. 4: There are some differences between providing nursing care in orthodox Jew clients and conservative clients. Hypothesis No. 5: There are some differences between care of clients of Jewish denomination in the terminal stage at hospitals and in centres for clients of Jewish denomination.

The Dissertation brings surprising and interesting research results which were processed into a model of culturally-friendly and tailor-made care of Joyce Newman Giger and Ruth Davidhiazar, and a standard nursing care process for clients of Jewish denomination was developed.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma specifika ošetrovatelské péče u klientů židovského vyznání vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích

.....

Bc. Veronika Jílková

Poděkování:

Touto cestou bych chtěla poděkovat paní Mgr. Ditě Novákové, za odborné vedení a cenné rady při zpracování diplomové práce. Ráda bych také poděkovala ředitelce DSP Hagibor v Praze Mgr. Eleně Jaroševské, CSc., která mi zde umožnila provést výzkum. Vřelý dík patří Dr. Radkovi Roulemu, Ivaně Čáslavové, Šárce Zemkové a ošetrovatelskému personálu DSP Hagibor.

Obsah

Úvod	3
1. Současný stav.....	5
1.1 Izrael – židovský stát.....	5
1.2 Židé v diaspoře	6
1.3 Historie judaismu ve světě.....	7
1.3.1 Praotcové židovského národa.....	7
1.3.2 Odchod z Egypta.....	8
1.3.3 Kanaán – země zaslíbená.....	9
1.3.4 Babylónské zajetí, helénizace a římská okupace	10
1.3.5 Šoa – Holocaust.....	11
1.3.6 Judajismus v ČR.....	13
1.3.6.1 Současný judaismus v ČR.....	15
1.4 Směry uvnitř judaismu	16
1.4.1 Ortodoxní judaismus.....	16
1.4.2 Reformní (liberální) judaismus.....	17
1.4.3 Konzervativní směr	18
1.5 Posvátné spisy	19
1.5.1 Tóra.....	19
1.5.2 Talmud	21
1.6 Židovský kalendář, svátky, šabat	21
1.6.1 Kalendář	22
1.6.2 Židovské svátky	22
1.6.3 Šabat	23
1.7 Symboly a rituály judaismu	25
1.7.1 Symboly judaismu	25
1.7.2 Rituály.....	28
1.7.3 Košer strava.....	33
1.7.4 Judajismus ve zdraví i v nemoci.....	35
1.8 Rasismus a antisemitismus.....	36

1.9	<i>Transkulturní ošetrovatelství</i>	37
2.	Cíle práce a hypotézy	40
2.1	<i>Cíle práce</i>	40
2.2	<i>Výzkumné otázky</i>	40
3.	Metodické postupy	41
3.1	<i>Použité metody a techniky</i>	41
3.2	<i>Charakteristika výzkumného souboru</i>	41
4.	Výsledky	42
4.1	<i>Rozhovor</i>	42
4.2	<i>Obsahová analýza dokumentů - pohřbívání</i>	71
4.3	<i>Obsahová analýza dokumentů - provoz DSP</i>	73
5.	Diskuze	75
6.	Závěr	85
7.	Seznam použitých zdrojů	87
8.	Klíčová slova	92
9.	Přílohy	93

Motto:

„Pokud mají lidé přežít a žít ve zdravém, pokojném a smysluplném světě, pak musí sestry a další zdravotničtí pracovníci pochopit jejich různá kulturní přesvědčení, kulturní hodnoty a životní styl, aby byli schopni poskytovat kulturně uzpůsobenou prospěšnou zdravotní péči“.

(Madeleine Leininger)

Úvod

Judaismus, kterým se zabývá nespočetné množství publikací, je náboženství, které je roztroušené po celém světě. V historii každé země se najde zmínka o židovské obci, ghettu, slavném Židovi či soudním procesu se Židy. Židé byli po staletí pronásledováni a snad i to je vedlo k udržování vztahů a vzájemné soudržnosti. Zároveň ale také k odstupu a přirozené nedůvěře k většinové společnosti. Snad díky této reakci si dokázali zachovat své náboženství a kulturu, a to navzdory všem negativním událostem.

Když se člověk ponoří hlouběji do dějin a tajů tohoto náboženství, najde nepatrné souvislosti, které dřív neviděl a nechápal v souvislostech. Díky bohaté historii pochopí, proč Židé mají jiný kalendářní rok a slaví jiné svátky, které se mnohým lidem žijícím v dnešní, tak „křesťanské“ společnosti zdají hloupé a nesmyslné. Zjistí, že křesťanství i islám mají společný začátek své historie a že si nejsou zas až tak vzdálené, jak se může zdát. Pozná, jak drtivý dopad měl antisemitismus na Židy po celém světě a jak nesmyslná byla rasistické ideologie za druhé světové války. V samotném závěru odhalí, že za tím vším stojí pouhá nevědomost, fanatismus, lidský strach, obava i závist.

Jak je řečeno ve výše uvedeném citátu M. Leiningerové, je nutné pochopit kulturní přesvědčení, kulturní hodnoty a životní styl klienta. Spousta publikací zaměřených na transkulturní ošetrovatelství však uvádí, že je také velice důležité začít u sebepoznání sestry. Z vlastní zkušenosti vím, že bez sebepoznání a utřídění svých hodnot, svého postoje k rasismu, k náboženstvím a kulturám se transkulturní péče neobejde. Velký problém také představují kulturní předsudky, za které většinou může předchodit výchova.

Téma mé diplomové práce jsem si zvolila z důvodu hlubšího poznání a pochopení judaismu. Tento náboženský směr mě zaujal svojí přirozeností a obrovským respektem k životu. A v současné době je aktuální i v souvislosti s popíráním Šoa a množícími se útoky ze stran extremistů a neonacistů na českou židovskou pospolitost.

1. Současný stav

Židé byli často pronásledovaným a utlačovaným národem. Od dob, kdy byl zbořen druhý Chrám v Jeruzalémě, jsou Židé rozptýleni po celém světě. Teprve pod vlivem událostí druhé světové války bylo Židům uznáno právo na vlastní stát, který by jim náležel a kde by mohli všichni společně žít jako jeden velký národ.

1.1 Izrael – židovský stát

Stát Izrael, který se v hebrejštině nazývá Medinat Jisrael, byl založen 14. května 1948. Nachází se na Blízkém východě a rozléhá se na východním pobřeží Středozemního moře (viz příloha č.2). Sousedí se státy Libanon, Sýrie, Jordánsko a Egypt. K Izraeli přiléhá také Západní břeh Jordánu a Pásmo Gazy, které je řízeno Palestinskou autonomií. Podnebí na území Izraele je subtropické, léta jsou horká a suchá. V zimním období jsou časté silné srážky především v hornatých oblastech státu. Se svojí rozlohou 20 700 km², z toho 2 % vodní plochy, zaujímá Izrael 149. místo na světě. Hustota zalidnění je 324 obyvatel na km² (14, 15).

Hlavním městem Izraele je Jeruzalém, kde sídlí vláda, parlament, prezident a nejvyšší soud. Hlavní město stanovuje Jeruzalémský zákon, který tvoří základní zákon Izraele a je obsažen ve Sbírce zákonů z 5. srpna 1980. Jeruzalém považuje za hlavní město také Palestina, která nesouhlasí s rozdělením území v roce 1947. Od této doby neustále trvá spor mezi Izraelci a Palestinci, kteří společně s Araby považují vznik židovského státu za tragédii a využívají židovské svátky a oslavy k teroristickým útokům (14).

Počet obyvatel žijících v Izraeli je asi 7 303 000. Úředním jazykem je hebrejšтина a pro arabskou menšinu arabština. Další běžně užívané jazyky na tomto území jsou angličtina a ruština. Stát zaručuje náboženskou svobodu. Na jeho území se vyskytují tři druhy náboženství - judaismus, islám a křesťanství. Národnostní složení tvoří z 76 % Židé všech směrů a rozdílných stupňů dodržování náboženských přikázání a pravidel, 19 % Arabové a 5 % menšiny (14, 22).

Zdravotnictví v Izraeli je na vysoké úrovni. Funguje zde systém zdravotního pojištění a garantuje hrazenou zdravotní péči. Pojištění je hrazené dle výše příjmu

a každý má nárok na rovnocennou zdravotní péči. Nemocnice jsou specializované na urgentní a katastrofickou medicínu, provádějí mezinárodní školení pro řešení krizových situací při hromadném příjmu raněných. Záchranná služba je napojená na vojenský informační systém. Název záchranné služby je Magen David Adom, v doslovném překladu červená Davidovo hvězda. Národní záchranná zdravotnická služba zajišťuje také transfuzi krve a školení pracovníků i laiků (37, 57).

1.2 Židé v diaspoře

Židovské komunity nalézáme po celém světě. Na zemi žije celkem 13 milionů Židů. Největší zastoupení populace Židů je v Izraeli (5 309 000), v USA (5 700 000) a v Evropě (2 000 000). Počet Židů v České republice se odhaduje na 1600 (40, 59).

Židovské obyvatelstvo lze rozlišit podle místa, kde žili nebo žijí dodnes. Sefardští Židé jsou kulturně náboženská skupina, která se začala formovat v 10. století v Andalusii (hebrejské označení pro Španělsko). Používají jazyk ladino, odlišují se i melodií modliteb a preferují orientální hudbu. Dnes žijí v Izraeli, Francii a Latinské Americe. Aškenázové jsou také kulturně náboženská skupina, která vznikla v 10. století ve frankoporýnské oblasti (hebrejské označení pro Německo). Tímto názvem se také označují Židé pocházející ze západní, střední a východní Evropy a z USA. Používají jazyk jidiš, který je směsí hebrejštiny, němčiny a slovanských jazyků. Dnes žijí v Izraeli, USA, Kanadě a v Evropě. Obě tyto skupiny se odlišují charakteristickou výslovností hebrejštiny a rozdílnými rituály při bohoslužbách, mají rozdílné rituály, ale v žádném případě se nejedná o dva různé národy. Judaismus je uznán v 16. století a stále toto uznání platí (4, 47, 53).

Další skupina Židů pocházejících z arabských zemí, jako je Irák, Írán, Sýrie a Libanon, se nazývá Mizrachim. Do této skupiny patří berberští Židé, horští Židé z Kavkazu, Kurdistánu atd. Centrum populace se nachází v Izraeli. Mimo výše uvedené velké skupiny existují ještě menší skupiny, které tvoří komunity čítající stovky, až tisíce členů. Jedná se o skupiny Židů, kteří se nazývají Falašové neboli černí Židé pocházející z Etiopie. Dále sem patří potomci severoizraelských kmenů a mezopotamského obyvatelstva Samaritáni, Židé z Jemenu nazývaní se Tejmanim, indiští Židé Bnej

Menaše, Židé z Nigérie Ibo Bnej Jisrael a čínští Židé Kaifeng. Tyto uvedené skupiny se odlišují dialektem hebrejštiny, jazykem, kulturou a náboženskými praktikami (59).

Americký kontinent se stal útočištěm pro mnoho emigrantů z evropských zemí. Židé sem přicházeli z politických i ekonomických důvodů. Židovská populace na celém americkém kontinentu tvoří cca 45 % světové populace Židů. V USA, Kanadě, Argentině a v Brazílii se nachází největší počet židovských komunit. Převažují zde aškenázští Židé, kteří mají největší zastoupení ve Spojených státech (5 – 6 milionů), v Kanadě (cca 240 tisíc) a v Argentině (200 tisíc). Najdeme zde i sefardské komunity, kterých je o něco méně. Ve Spojených státech 50 – 80 tisíc, v Kanadě 30 – 60 tisíc, v Brazílii 20 – 60 tisíc a na Kubě necelých 5 tisíc (60).

1.3 Historie judaismu ve světě

Židovství se může pyšnit velmi bohatou a nejstarší historií ze všech náboženství vůbec. Historie Židů je velice rozvětvená a zasahuje každé období od stvoření světa. Je plná pronásledování, pogromů a utlačování židovského národa. Pro lepší orientaci je následně rozdělena na historii judaismu ve světě a v České republice.

1.3.1 Praotcové židovského národa

Celé dějiny židovství začínají praotcem Abrahamem, který žil v letech 1900–1700 př.o.l. Bůh Abrahamovi přislíbil území Kanaán a navrhl, že se stane zakladatelem velikého národa. Společně uzavřeli úmluvu (hebrejsky brit), ve které se Bůh zavázal, že bude ochraňovat po věčné časy Abrahamovu rodinu a její potomky. Abraham musel na oplátku přislíbit zachovávání Božích příkazů a zákazů. Zpečetěním tohoto svazku je mužská obřízka, které se musel podrobit i Abraham a všichni jeho muži (24, 44, 50).

Abraham zplodil se svou manželkou Sárrou syna Izáka, který se narodil v zaslíbené zemi a stal se druhým praotcem židovského národa. Abraham měl ještě druhého syna Izmaela, který je předkem Arabů. Izák měl se svou ženou Rebekou syna Jákoba, který sehrál v dějinách židovského národa velkou roli. Jedné noci zápasil s andělem, kterého porazil, ale i přesto anděl Jákoba zranil. Po zápasu vyšlo najevo, že

anděl byl Bůh. Po této události se Jákob přejmenoval na Izrael (v hebrejštině znamená „ten, který zápasil s Bohem“). Izrael měl dvě ženy, Ráchel a Leu, které mu porodily dvanáct synů a jednu dceru. Těchto dvanáct synů je považováno za předky dvanácti izraelských kmenů (50, 53).

Izraelův syn Josef (narozený jako předposlední syn) se stal otcovým oblíbencem, protože byl velmi chytrý a krásný. Pro bratry se stal sokem a jejich nenávisť je dovedla až k hrůznému činu. Prodají ho neznámé karavaně, jeho šaty namočí do kozí krve a otcovi oznámí, že byl Josef zabit. Ten se ale dostal s karavanou až do Egypta, kde byl nějakou dobu vězněn. Objeví u sebe schopnosti správně vykládat faraonovy sny a Egyptu předpoví sedm hladových let. Jeho předpověď se vyplnila a hladomor postihl celou oblast, jen Egypt zůstal uchráněn díky Josefově předpovědi. Neúroda zasáhla i Kanaán a Izraelova (Jákobova) rodina hladoví. Bratři se doslechli, že v Egyptě je dostatek všech potravin, a proto přichází do Egypta. Josefa nepoznají, ale on je ano. Vše nakonec skončí smírem a Izrael (Jákob) odchází s celou rodinou do Egypta. Tady žijí předkové židovského národa čtyři sta let, než se k moci dostane jiný faraon, který nemá ani zdání, kdo Josef byl a co vše pro Egypt udělal. Postupem času jsou Izraelité uvrženi do otroctví (50).

1.3.2 Odchod z Egypta

Egyptané Židy tvrdě zotročovali a trýznili. Izraelité prosili Hospodina, aby je vyslyšel a pohlédl na jejich pokoření a útlak. Ale i přes tvrdé otroctví se lid Izraelitů neustále rozrůstal a Egyptané z nich měli velké obavy. Největší strach měli z toho, že v případě války by se lid Izraele přidal na stranu nepřítele a Egypt by utrpěl drtivou porážku. S jejich strachem rostla i nenávisť, a proto faraón zvolil nejkrutější řešení. Nechal si zavolat všechny porodní báby a nařídil jim, aby zabily všechny narozené chlapce, ale děvčata směly ponechat na živu. Protože porodní báby jeho příkaz nedodržely, faraón přikázal vlastním lidem, aby každého novorozeného hebrejského chlapce utopili v Nilu (1, 7, 50).

Dcera Jákobova syna Léviho porodila syna, kterého se jí podařilo uchránit před Egyptany. Vymazala ošatku asfaltem a smůlou, vložila do ní syna a ukryla ji v rákosí

na břehu Nilu. K Nilu se přišla vykoupat faraónova dcera a našla ošatku i s malým chlapcem. Rozhodla se dítě si ponechat a pojmenovala jej Mojžíš. Tak se stalo, že byl Mojžíš vychován na egyptském dvoře (7, 50).

Když Mojžíš dospěl, uvědomil si, že není Egyptan, ale Izraelita. Jednou viděl egyptského dozorce bičovat otroka. Neudržel se a dozorce zabil. Zalekl se svého činu a utekl z Egypta. Dostal se do pouště, kde k němu z hořícího keře promluvil Bůh a pověřil Mojžíše velkým úkolem, aby vyvedl svůj lid z otroctví. Pro Mojžíše byl tento úkol nad jeho síly, trpěl nízkou dávkou sebevědomí, neboť od malička koktal. Báł se, že se mu faraon kvůli tomu vysměje. Proto mu Bůh poradil, aby si vzal bratra Árona jako mluvčího. Oba bratři se vypravili do Egypta za faraónem a požádali o propuštění Izraelitů z otroctví. Faraon jejich prosbu zamítl, a tak muselo přijít známých deset egyptských ran. Až po poslední ráně, kterou byla smrt všech prvorozených, Faraon svolil s propuštěním všech otroků i jejich dobytka (50).

Izraelité utíkali z Egypta ve velkém spěchu, sebrali svůj majetek, z pecí si vzali i chléb, který ještě ani nestačil vykvasit. Bůh Izraelity vedl prostřednictvím Mojžíše přes Rudé moře, které nechal rozestoupit, aby mohli přejít suchou nohou. Poté národ putoval ještě čtyřicet let Sinajskou pouští, než došel do Kanaánu. Tento historický moment se dnes slaví jako Pesach (7, 50).

1.3.3 Kanaán – země zaslíbená

V průběhu exodu (odchod z Egypta, cesta) dal Bůh Mojžíšovi na hoře Sinaj desatero přikázání a Tóru. V této knize jsou obsaženy židovské zákony a základy víry. Po čtyřiceti letech putování pouští našel židovský lid zaslíbenou zemi. Všech dvanáct kmenů se rozptýlilo po Kanaánu a žily v míru (50, 53).

Aby jednota kmenů zůstala zachována, bylo třeba zvolit krále, vládce země. Na žádost Boha se stal prvním králem v 11. století př.o.l. muž jménem Saul. Po jeho smrti nastoupil v 10. století král David, který byl nejmilovanějším izraelským králem. Po Davidově smrti nastoupil na trůn jeho syn Šalamoun a dostal svolení postavit jeruzalémský Chrám. Ten stál v Jeruzalémě na Chrámové hoře, kde v dnešní době stojí Skalní dóm a mešita Al-Aksa. Po Šalamounově smrti se království rozpadlo na dvě

soupeřící království. Na severu Izrael a na jihu Judea. V době rozpadu království žilo mnoho proroků a Hebrejci začali hřešit a postupně se odpoutávali od Boha. Proroci je neustále varovali a upozorňovali na boží potrestání (24, 50).

Proroctví se naplnilo v roce 721 př.o.l., kdy severní polovina Izraele byla dobyta Asyřany. V roce 586 př.o.l. podlehla jižní Judea Babyloňanům, Šalamounův Chrám byl zničen a velké množství Židů bylo odvedeno do babylonského zajetí (4, 24).

1.3.4 Babylónské zajetí, helénizace a římská okupace

Kanaán byl zpusťšen a rozvrácen. Chrám, posvátné místo, byl zničen, ale židovský národ nepřestal existovat. Věřil proroku Ezechielovi, který předpověděl, že Bůh přivede svůj národ ze všech zemí světa zpět do země zaslíbené. V babylonském zajetí vzniká babylonský Talmud, což je záznam diskuze moudrých o zákonech Tóry. V Babylonii vznikaly vynikající školy, ve kterých se probíralo a diskutovalo o zákonech Tóry. Tyto diskuze byly taktěž příspěvkem pro Talmud, který obsahuje pravidla pro přizpůsobení zákonů v nových podmínkách v průběhu židovských dějin (50).

Babylón v roce 539 př.o.l. dobyli Peršané v čele s králem Kýrosem II.. Židům byl dovolen návrat do Jeruzaléma, kde začala velká obnova zbořeného Chrámu. V roce 333 př.o.l. porazil Peršany Alexandr Veliký. Tuto dobu ovlivnila silná helénizace, které se neubráníl celý Přední východ. Zejména Židé žijící v diaspoře přejali řečtinu a přeložili do ní své spisy, i když stále žili podle své víry (4, 45).

Po smrti Alexandra Velikého převzal část jeho říše Antiochos III. Pronásledoval Židy ve své říši a jeho nástupce Antiochos Epifanes IV. utlačoval Židy ještě mnohem tvrději. Zakázal Židům vykonávat bohoslužby a všechny náboženské obřady. Vyplenil posvátný Chrám a postavil zde Diovu sochu. Pod vlivem těchto událostí vypuklo povstání a Židé začali válku proti řecké okupaci. V čele odporu stál Matatjáš Makabejský a po něm jeho syn Juda Makabejský. Podařilo se jim dobýt Jeruzalém a očistit a znovu zasvětit Chrám jedinému Bohu (4, 40, 42, 45).

Židé žili nějaký čas v poklidu až do roku 63 př.o.l., kdy dobyl Jeruzalém Pompeius a stal se vládcem Judska. V roce 40 př.o.l. byl jmenován „králem Židů“ Herodes I. Židovský národ ho nenávidí, považuje ho za utiskovatele, protože prosazuje

římskou politiku a helénismus. V roce 66 n.l. došlo k povstání proti Římu. Židé zprvu zvítězili, ale Římané si nenechali porážku líbit. Vše vyvrcholilo v roce 70 n.l., kdy římský vojevůdce Titus dobyl zpět Jeruzalém, nechal zničit Chrám a celé město. Chrám nebyl nikdy obnoven, jediné, co z něj zbylo, je Západní zeď v Jeruzalémě, které se také přezdívá Zeď nářků. Od této doby se židovská víra přesunula z Chrámu na Tóru, rabíny a synagogy. Tento stav přetrvává do dnes (4, 40, 50).

1.3.5 Šoa - Holocaust

Jak vyplývá z uvedené historie, Židé byli po celou dobu své existence neustále utlačováni. Bylo na nich pácháno násilí, byli často pronásledováni a obviňováni z různých činů - od lichvářství, kapitalismu až po rituální vraždy dětí. Stávali se oběťmi pogromů. Nejhorší vyvražďování židovské populace nastalo za druhé světové války. Všeobecně je tato událost nazývána holocaustem. Židé mají pro tuto nešťastnou událost vlastní pojmenování v hebrejštině Šoa, v překladu katastrofa, tragédie.

U zrodu stál Adolf Hitler. Vyrůstal v rodině rakouského celníka. Jeho otec byl antisemita a Hitler byl celé dětství vystaven jeho názorům, které jej silně ovlivnily. Stal se chorobně posedlý a zaujatý proti Židům a právě jeho nenávisť proti nim se stala hlavním cílem ve 2. světové válce. Židé pro Němce ztělesňovali příčinu všech německých problémů, představovali pro ně smrtelnou hrozbu a svým způsobem se stali obětním beránkem. V roce 1920 si Strana nacionálního socialismu stanovila svůj program, ve kterém stálo, že každý člověk židovského původu je nepřitelem německého národa. V roce 1933 se strana dostala k moci a začala realizovat své myšlenky. Došlo k legalizaci rasového antisemitismu – norimberské zákony z 15. září 1935. Všichni Židé byli zbaveni občanství a stali se lidmi druhého řádu, označovali se pouze jako příslušníci Říše. Postupně byli lidé židovského původu zbavováni i lidských práv. Bylo zakázáno smíšené manželství a pohlavní styk mezi občany Říše a Židy. Německo se snažilo Židům život co nejvíce ztížit, aby se ze země vystěhovali a Německo se stalo „judenfrei“ (23, 30).

Židovský původ se definoval krví. Podle Hitlera byl Židem každý člověk, který měl alespoň tři židovské prarodiče, dva prarodiče a židovského nebo položidovského

partnera. Lidé, kteří neprokázali ve svém rodokmenu, že nejsou Židé, byli deportováni do koncentračních táborů. Tak docházelo k situacím, kdy byly rozděleny rodiny a děti se musely dívat, jak odvázejí jejich rodiče do koncentračních táborů (23, 29, 30).

V roce 1938 proběhla násilná akce na celém území Německa. Je označována za tzv. Říšskou křišťálovou noc. Bylo zničeno 275 synagog a 26 000 lidí bylo deportováno do koncentračních táborů v Buchenwaldu a Dachau. Po vypuknutí 2. světové války byli Židé nuceni nosit symbol žluté šesticípé hvězdy pro snadné odlišení jako nežádoucí rasy. Od roku 1941 nastalo organizované vyvražďování Židů. Na východě byly postaveny vyhlazovací tábory. Celkem jich bylo 28 a patřily mezi ně Osvětim, Majdanek, Treblinka, Sobibor a další. V Osvětimi bylo v roce 1944 popraveno 6 000 lidí denně. Židovští mučedníci zpívali za holocaustu dvanáctý článek víry, který stvrzuje příchod mesiáše. Článek se stal písní Šo'a (4, 24, 38).

Po ukončení války se Židé snažili, aby svět na tyto zruďné události nezapomněl. Určili vzpomínkové dny, sepsali modlitby a koncentrační tábory zpřístupnili veřejnosti. V Jeruzalémě postavili pomník Jad Vašem (tzn. místo a jméno), ke kterému patří stromová alej, „kde každý strom představuje jednoho nežidovského člověka, který za holocaustu zachránil židovský život (24, s. 43)“.

V letech 1948–1970 se začal opět šířit v Sovětském svazu antisemitismus. Objevily se názory popírající existenci plynových komor a tím i Šoa. Cílem bylo očistit Hitlera a nacisty za jejich zločiny napáchané za 2. světové války. Antisemitismus založený na popírání Šoa využívá možnosti internetu, jehož prostřednictvím jeho popírači šíří antisemitistické spisy. Prohlašují, že počet obětí holocaustu nebyl tak vysoký, popírají existenci plynových komor a vyhlazovacích táborů a také tvrdí, že Hitler nikdy nedal pokyn k vyvražďování Židů. Nejznámější soudní spor týkající se Šoa byl mezi historikem Davidem Irvingem, který je popíračem holocaustu, a americkou historičkou Deborah E. Lipstadtovou. Soudní při nakonec vyhrála Lipstadtová a Irving byl označen za rasistu s vazbami na neonacistické skupiny. V současné době je aktuální zpráva z 24. ledna 2009, ve které papež Benedikt XVI. zrušil exkomunikaci biskupa Richarda Williamsona z Velké Británie, který několikrát

v minulosti popřel rozsah holocaustu a existenci plynových komor. Tento čin vyvolal vlnu pohoršení židovských skupin po celém světě (8, 31, 39).

1.3.6 Judaismus v ČR

První zmínky o Židech v českých zemích pocházejí z období raného středověku. Pravděpodobně sem přicestovali s karavanami jako kupci. Z jejich dočasných zastávek se stala sídliště a nejstarší můžeme najít v Praze. Trvalý pobyt Židů na území Čech se předpokládá od 10. stol. Podkladem pro to jsou písemné doklady z roku 906 z Rafelstättenského celního řádu, který dokládá přítomnost Židů na Moravě, a zpráva Ibrahima ibn Jakuba z roku 965, která dokládá jejich přítomnost v Praze. Kosmova Kronika česká se také zmiňuje o kupeckých osadách v období 11. – 13. stol. na území Prahy, Brna, Litoměřic, Jihlavy, Olomouce a jiných obchodních destinacích (45, 52).

Koncem 11. stol. se Židé stali obětmi první křížové výpravy. Krvavé a masové vraždění (pogromy) utrpěli Židé v Praze a Brně. Důvodem těchto výprav bylo vytvoření představy o Židech jako o vrahách Krista, jejich údajné zneuctívání křesťanských předmětů a rituálních vraždách. V roce 1215 byl vynesena IV. lateránský církevní koncil, který přikazoval život v ghettech a upřesnil styk Židů s křesťany. V roce 1245 vydal Přemysl Otakar II. listinu s názvem Statuta Judaeorum a podřídil Židy královské komoře. Tímto zajistil ochranu Židům, jejich majetku a obcím výměnou za pravidelné odvádění daní. Tato privilegia prosazovali po Přemyslu Otakarovi II. ještě další čeští králové až do 18. stol. V době, kdy Židé byli chráněni sociálně i právně, vzrůstala proti nim náboženská i hospodářská nenávisť. V době politických krizí a oslabení moci panovníků nabrala protižidovská nenávisť na obrátkách. V roce 1389, v době oslabení královské moci, se udál nejhorší pogrom v Praze. Násilí proti Židům údajně dosáhlo takového stupně, kdy běsnící a agresivní dav vyhrabával mrtvé z hrobů a hromadně zapaloval jejich ostatky. Další nepříznivé období v historii Židů bylo 16. a 17. stol. za vlády Marie Terezie a Ferdinanda I., kdy byli Židé vypovídáni z Čech. Židovské obyvatelstvo se tedy z velkých měst přesunulo na venkov, kde je úspěšně využívala šlechta v obchodních činnostech a podnikání (23, 55).

Období útlaků ale netrvala věčně a v historii Židů existují i světlá místa. Jedním z nich je období vlády Rudolfa II., tehdy Židovské obce vzkvétaly. Na přelomu 16. a 17. století žilo v Praze mnoho významných židovských osobností. Jedním z nich byl mecenáš židovského města Mordechaj Maisel (1528 – 1601), finančník a dvorní Žid Rudolfa II.. Zde žil i vzdělaný rabín Jehuda Liwa ben Becalel (1512 – 1609), legendární tvůrce Golema, zvaný též jako Rabi Löw (9, 52).

V 17. stol. vzrůstal počet Židů na území Čech. Nárůst obyvatel způsobil příliv uprchlíků z Východu, odkud utíkali před pronásledováním. Panovníci se snažili regulovat počet židovských obyvatel pomocí tzv. familiantských zákonů. Zákony byly přijaty za vlády Karla VI. roku 1724. Jejich obsahem bylo nařízení, že založit rodinu smí pouze nejstarší syn v židovské rodině. Zákon platil až do poloviny 19. stol., kdy vstoupila v roce 1867 v platnost nová ústava, která zajistila Židům plnou rovnoprávnost. Tato událost vedla k emancipaci židovského obyvatelstva. Osvobození Židů ovšem také vedlo k jejich asimilaci a následné ztrátě kultury a náboženství. Do toho nastupoval vzrůstající antisemitismus, kterým se část české populace vyrovnávala se svými neúspěchy. Proti antisemitismu se postavil i profesor Karlovy univerzity T.G. Masaryk. V roce 1906 bylo založeno Židovské muzeum v Praze, které se snažilo zachytit zanikající židovskou kulturu (45, 55).

V Československu hráli Židé výraznou roli v hospodářství i kultuře. Jejich počet rychle vzrůstal, v této době byl počet židovských obyvatel cca 118 000. Rozvoj ukončila nacistická ideologie a okupace Německem. Židé byli během této nadvlády neustále omezováni až do roku 1941, kdy nastalo hromadné, systematické vyvražďování Židů. Zemřelo 80 000 československých Židů. Další vlna antisemitismu nastala v roce 1952 za vlády komunismu. V době politického uvolnění v roce 1968 spousta Židů emigrovala a náboženské svobody v roce 1989 se dočkal jen zlomek příslušníků židovského náboženství, a to díky státem uznané Federaci židovských obcí v Praze (55).

1.3.6.1 Současný judaismus v ČR

V čele všech židovských skupin stojí Federace židovských obcí (dále jen FŽO). Sdružuje 10 právně samostatných českých a moravských obcí (viz příloha 4). Po roce 1989 se k FŽO hlásily tři tisíce členů. V současnosti je to cca 1600 tisíc členů. FŽO založila nakladatelství Sefer a provozuje Židovské muzeum v Praze (dále jen ŽMP). Polovinu příslušníků tvoří členové Židovské obce v Praze (dále jen ŽOP) (55, 61).

ŽOP vydává vlastní měsíčník Roš Chodeš. Společně s Lauderovou nadací provozuje mateřskou školu, základní školu Gur Arje a gymnázium Or Chadaš. ŽOP dále provozuje Českou unii židovské mládeže, sportovní a kulturní organizace. Kromě jednotlivých obcí pod FŽO patří sportovní klub Makkabi a Terezínská iniciativa. Bohoslužby se konají ve Staronové a Jubilejní synagoze v Praze. Ve FŽO působí řada rabínů zastupujících různé směry judaismu. Za ortodoxní judaismus je to rabín Karol Efraim Sidon a za ortodoxní skupinu Chabad rabín Manis Barash. Mají vlastní synagogu a centrum v Pařížské ulici v Praze. Konzervativní směr reprezentuje spolek Bejt Praha v čele s americkým rabínem Ronaldem Hoffbergem. Bejt Praha slouží bohoslužby ve Španělské synagoze. Liberální judaismus reprezentuje Bejt Simcha (Dům radosti), neformálně jej vede Sylvie Wittmannová. Bejt Simcha působí v Praze v Mánesově ulici a také provozuje odpolední židovskou školu Bejt Elend. Od roku 2001 spolupracuje s izraelským rabínem Moshe Yehudai – Rimmera. Tento spolek vydává časopis Maskil (5, 6, 19, 43, 55).

V roce 2000 vznikla Židovská liberální unie, která sdružuje reformní a liberální náboženské aktivity. Unie přijímá za člena každého, kdo má alespoň jednoho rodiče židovského vyznání a cítí se být Židem. Přijímá i zájemce, kteří jsou připraveni k judaismu konvertovat. Ve vedoucí pozici stojí František Fendrych. Unie vydává časopis Hatikva (hebrejsky naděje, tento název nese také hymna státu Izrael). K Unii se hlásí Židovský liberální klub pod vedením Fedora Gála (55).

Převážná část příslušníků ŽOP je starší generace, proto spolupracuje obec s domovem sociální péče Hagibor (dále jen DSP Hagibor), který nahradil dům seniorů Charlese Jordana. DSP Hagibor je otevřen od roku 2008 a je největším projektem ŽOP. Klienti DSP bydlí v klidné části rezidence, která je izolovaná od hluku Vinohradské

ulice. Ze svého bytu mají přístup do dvorku se stromy, zahrádkou a lavičkami. Zařízení se řídí pravidly judaismu tzn. držení svátků a košer strava, která je připravovaná ve speciální kuchyni, která je rozdělená na mléčnou a masitou. Místo, na kterém stojí, má velmi bohatou historii. V roce 1911 byl zde vybudován starobinec. Ve 20. letech 20. století byl vedle starobince vystavěn stadion Židovského sportovního klubu Hagibor (hebrejsky hrdina). Na začátku druhé světové války sloužil areál židovským dětem jako poslední místo, kde mohly sportovat, hrát hry a žít alespoň chvíli normální život. S koncem války sloužil areál jako internační a transportní koncentrační tábor pro židovské partnery ze smíšených manželství. Po válce byl Hagibor navrácen ŽOP. V 50. letech areál převzala Fakultní nemocnice Královské Vinohrady a umístila sem dětské oddělení, které zde zůstalo až do roku 2006 (27, 55).

1.4 Směry uvnitř judaismu

Současný judaismus je dnes rozdělen na pět hlavních typů, a to ortodoxní, konzervativní, reformní, chasidský judaismus a rekonstrukcionismus. Dříve se judaismus nerozděloval na různé směry, jak je tomu dnes. Židé vyznávali judaismus, světili svátky, plnili Boží příkazy a drželi se Tóry. Dělení na podskupiny začalo až 18. a 19. století pod vlivem emancipace, politických okolností a osvícenství. V diplomové práci uvádím tři základní směry, které se nejčastěji vyskytují v České republice (24).

1.4.1 Ortodoxní judaismus

Termín ortodoxní judaismus vznikl na konci 18. stol. Od 19. století se běžně používá jako opak reformního judaismu. Vyhraněný ortodoxní směr se vytvářel v 1. polovině 19. stol. jako reakce na židovské osvícenství (haskala). Haskala (hebrejsky vzdělání) je termín užívaný pro období 18. – 19. stol., kdy probíhalo evropské židovské osvícenství. V řadě evropských států docházelo k ekonomickým a politickým reformám. Objevil se názor na změnu tradiční existence Židů. Reakce na názor proběhla v podobě asimilace, anebo úplného odmítnutí osvícenství. Mnoho Židů osvícenství přijalo, ale požadovali integraci, a ne asimilaci. Další postoj měl nacionální charakter. Změny přijal, ale doplnil je novým židovským obsahem (41).

Ortodoxní Židé uznávají na prvním místě ve svém životě Tóru. Obsahuje slovo Boží a to je nezvratné a nezměnitelné. Jsou povinni dodržovat všech šest set třináct micvot (příkázání) Tóry. Každý den studovat Tóru, modlit se třikrát denně, dodržovat přesně pravidla rituálů. Bohoslužby v synagogách probíhají odděleně, tzn. že ženy sedí buď za zdí či plentou, nebo v patře na galerii tak, aby na ně muži neviděli a zbytečně se při modlitbě nerozptylovali. Podle přísných pravidel dodržují šabat a striktně se drží košer stravování (24, 40, 50).

V současné době se k ortodoxnímu směru hlásí 20 – 30 % Židů. Uctívají rabína jako učitele a vykladače Tóry. Z větší části jsou ortodoxní Židé sionisté a jsou zastánci státu Izraele a tradiční víry. Ortodoxní judaismus tvoří jeden celek, ale štěpí se ještě do různých podskupin. Například ultraortodoxní Židé, nazývající se Charedim, se dělí do podskupin Chasidim a Mitnagdím (40, 58).

Pro ortodoxní skupinu v České republice působí v Praze spolek Bejt Praha a Chabad. Bejt Praha byl založen v roce 1994 Židy žijícími v Praze. Komunita je otevřená a vítá všechny Židy reformní nebo ortodoxní, sekulární nebo věřící. Nabízí vzdělávací, náboženské a kulturní programy, které jsou vedené v angličtině, hebrejštině a češtině. Chabad je Chasidské hnutí, které se řídí nábožensko – filozofickým systémem, podle kterého lze dosáhnout pochopení Stvořitelových záměrů pomocí tří součástí lidského intelektu. Je to moudrost (Chochma), pochopení (Bina) a poznání (Daas). Aktivita tohoto společenství se projevují již od roku 1975. Do Čech, jako psychická podpora, jezdili pravidelně stoupenci hnutí až z Londýna a New Yorku. V současné době stojí v čele Rabi Manis Barashem, který se do České republiky přistěhoval v roce 1996 (5, 19).

1.4.2 Reformní (liberální) judaismus

V důsledku emancipace a politických podmínek vzniklo v 18. stol. v Německu nové pojetí judaismu, tzv. judaismus reformní. Známý je také pod názvem progresivní a liberální judaismus. Za zakladatele liberálního judaismu je považován německý rabín Abraham Geiger. První reforma proběhla zkrácením bohoslužeb (zkrátily liturgii), kázání má probíhat v místních jazycích. Poprvé provedl praktické změny v roce 1810

Izrael Jacobsohn. První reformní synagogou byl v roce 1818 Templ v Hamburku. Dále pod vlivem působení rabínů D. Geigera a S. Holdheima proběhly reformy teologického zaměření. Uskutečněné reformy vedly k odštěpení konzervativního judaismu. Stalo se tak v roce 1845 na sjezdu reformních rabínů ve Frankfurtu. Z proběhlých změn vyplývá, že němečtí reformátoři netouží po návratu na Sión a obnově Chrámu v Jeruzalémě. Jako zdůvodnění svého jednání uvedli rabínské prameny. Tímto se odlišovali od reformního judaismu v Anglii a USA. Příznivci reformního judaismu v těchto zemích přijímali pouze Bibli (Tóru), ale ne Talmud, protože ten byl psán lidskou rukou (41, 58).

Reformní judaismus reprezentuje v České republice Bejt Simcha, což je židovská liberální komunita v Praze. Komunita je členem Světové unie progresivního judaismu (World Union for Progressive Judaism - WUPJ) a přidruženým členem FŽO. Bejt Simcha byla založena po sametové revoluci Joan Freedmanovou, Sylvií Wittmannovou a Otto Rottem. Od roku 1992 je členem Evropské komise světové unie progresivního judaismu (SUPJ). Tato organizace poslala do Prahy už mnoho rabínů, kteří měli za úkol tuto komunitu podpořit. Bejt Simcha se schází každý pátek ke společné bohoslužbě Kabalat Šabat. K bohoslužbě mají svůj vlastní hebrejsko - český sidur. Společně oslavují židovské svátky a nejméně jednou za měsíc konají sobotní ranní bohoslužby. Přednášky a bohoslužby obvykle vedou zahraniční rabíni (rabi Andrew Goldstein, rabi Douglas Charing, rabi Moshe Yehudai). Sdružení má v současné době kolem 100 členů (6).

1.4.3 Konzervativní směr

Vznikl na sklonku 19. století. Většině evropských Židů se nelíbily radikální změny, které provedl reformní judaismus. Došlo tedy k vzniku nového konzervativního hnutí. Hlavní postavou byl Salomon Schechter, který zdůrazňoval dodržování tradice pouze s nezbytnými úpravami. Klade se důraz na hebrejštinu a kulturu, která je jednotícím poutem mezi Židy. Z náboženské tradice je třeba zachovat co nejvíce a náboženský zákon zaručuje soudržnost judaismu (4, 40).

Konzervativní směr je středem judaismu. Nejvíce příznivců konzervativního směru žije v USA, kde také dosáhl svého největšího rozvoje. Ve světě je nejvíce znám

pod názvem Masorti (tradiční). Celosvětová organizace konzervativního judaismu je Masorti Olami. Konzervativní hnutí podporuje sionismus a stát Izrael. Toto hnutí má své vzdělávací instituce. Je to Jewish theological seminary v New Yorku a Conservative Yeshiva v Jeruzalémě a další (58).

Masorti Česká republika o.s. je součástí celosvětové organizace Masorti Olami. Sídli v Praze a sdružuje cca 60 členů. V čele stojí americký rabín je Ronald Hoffberg. Cílem sdružení je seznamovat českou židovskou veřejnost s myšlenkami konzervativního judaismu. Organizují pravidelné přednášky, oslavy šabatu a svátků. Kabalat šabat se koná každý pátek v budově židovské radnice v Maiselově ulici. Bohoslužby vede v hebrejštině rabín Ronald Hoffberg (34, 58).

1.5 Posvátné spisy

Každé náboženství má své učení a sbírky zákonů, které jsou zaznamenány v různých knihách. Nejznámější z nich je Bible. U judaismu je toto učení zaznamenáno v Tóře a Talmudu.

1.5.1 Tóra

Znamená tradiční označení Pentateuchu – pěti knih Mojžíšových. Tóra doslova znamená učení, výklad židovského pojetí světa a člověka. Patří k ní spisy proroků a „Knihy Jozue, Knihy soudců, Knihy Králů, Žalmy, Přísloví Šalamounova, Kniha Rút, Pláč Jeremiášův, Kniha Job, Šalamounova Píseň písní, Kniha Ester, Kniha Nehemiáš, Kniha Ezdráš a Letopisy (50, s. 42)“. Slova Tóry byly zjeveny Mojžíšovi na hoře Sinaj. Text nadiktoval Mojžíšovi sám Bůh a má tedy velmi posvátný charakter. Od té doby je úkolem písařů přepisovat Tóru z generace na generaci a každá synagoga vlastní nejméně jeden exemplář. Texty Tóry nejsou dobře srozumitelné, proto bylo velmi důležité Tóru dokonale prozkoumat. Vznikl Midraš, což znamená „zkoumat text do hloubky“. K psané Tóře přibyla ještě ústní Tóra, která má tři části: Mišna, Gemara a Talmud (26, 53).

Výše bylo uvedeno, že Tóra se skládá z pěti knih Mojžíšových. Jsou to Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri a Deuteronomium.

Genesis

Knihy má dvě hlavní části, předvěk a příběhy otců. Předvěk pojednává o stvoření světa a člověka, vyhnání z ráje po spáchání prvního hříchu, postavení člověka proti člověku a prokletí Kaina. V této době údajně začalo uctívání Hospodina. Následuje potopa světa, ale lidé jsou stále dál hříšnější. Následkem toho je vyloučení Kenaana ze společenství lidí uctívajících Hospodina. Vše končí roztržštěním lidstva do národů mluvících různými jazyky. Po této události začíná úplně nový příběh. Je to příběh Abrahamův a praotců Izáka, Jákoaba a Josefa (viz historie ve světě). Takto začíná druhý oddíl knihy Genesis příběhy otců. V knize zaujímají nejvíce místa (7, 44).

Exodus

V příběhu otců vystupoval člověk jako jednotlivec, ale v knize Exodus vystupuje už jako lid. První díl knihy se zaměřuje na vyjití z Egypta, které je spojeno se svátkem Pesach. Přejchod přes rozestoupené Rákosové moře, putování pouští a příchodu na Sinaj. Popisuje o předání zákona a Desatera, smlouvě mezi Abrahamem a Bohem. Další část knihy se zmiňuje o pokynech pro stavbu svatyně a její kultické výbavě. Zpráva o provedení stavby má pokračování v knize Leviticus. Oblak, do kterého byla zahalena hora Sinaj a který zároveň zahaluje kábád (slávu) Hospodina, se přemísť do svatyně. Od této chvíle provází Hospodinova přítomnost Izrael při jeho putování (7, 44).

Leviticus

Obsahem knihy jsou především zákony a předpisy. První kapitoly obsahují sbírku týkající se obětních nařízení, které se dále dělí na obětní rituály a další předpisy. Další část tvoří předpisy o čistotě. Kapitoly vysvětlují čistá a nečistá zvířata, očistu ženy po porodu apod. Kniha dále uvádí kalendářové předpisy (obětní kalendář, předpisy o svícnu, chlebech, milostivém létě). Závěrečná část je pojatá jako doslov k celému vydání zákona na Sinaji (7, 44).

Numeri

Ze všech knih Tóry je tato kniha nejméně srozumitelná a přehledná. Na začátku této knihy se sčítá počet Izraelců v jednom táboře. V knize jsou popsána vydaná ustanovení, která slouží izraelskému lidu, aby mohl putovat pouští se svatyní ve svém

středu. V Exodu je zmínka o „oblaku“, který zahaluje boží kábād, naplňuje svatyni a vede Izrael na jeho pouti. V Numeri jsou dále rozvedené texty o pobytu Izraele v poušti, vzpoura lidu proti Mojžíšovi a o útrapách lidu na cestě do země zaslíbené. Ve spisu jsou zmínky o dodatečných předpisech zabývající se obětními předpisy (7, 44).

Deuteronomium

Je uzavřená samostatná kniha, která je spojená s předcházejícími knihami. Mojžíš v této knize rekapituluje zákony předané Hospodinem lidu Izraele. Svou řeč pronáší v Zajordání před vstupem do země zaslíbené. Kniha končí Mojžíšovou smrtí. Jeho poslední pokyny se týkaly zásad zacházení s Tórou a dosazení jeho nástupce, kterým se stal Jozua (7, 44).

1.5.2 Talmud

Doslovné přeložení tohoto výrazu znamená „učení, studium“. Existují dvě verze učení - babylónský a jeruzalémský Talmud. První část Talmudu se označuje termínem halacha (hebrejsky postup, židovský zákon). Talmud obsahuje učení Mišny (hebrejsky opakování, nauka), která je starší a je v ní zaznamenáno ústně předávané učení. Druhá část navazuje na první a označuje se jako Gemara. Shromažďuje komentáře a poznámky k Mišně. V poznámkách jsou zachyceny komentáře a diskuze moudrých o zákonech a popsány různé příklady (26, 38).

Jak uvádí Spiegel (50, s. 73), Mišna se skládá ze šesti knih a každá kniha se věnuje jinému tématu. V knize Moed jsou vysvětleny zákony pro šabat, svátky a půst. Kniha Zeraim se zabývá příkazy v oblasti zemědělství. Kniha Našim pojednává o sňatcích a rozvodech. Nezikin popisuje občanské a trestní právo. Kodašin popisuje oběti a chrámovou službu a kniha Tohorot se zabývá rituální čistotou.

1.6 Židovský kalendář, svátky, šabat

Judaismus má vlastní kalendář, který se velmi liší od nejrozšířenějšího křesťanského kalendáře. Odlišuje se jednak letopočtem, ale také v pojmenování měsíců a jiným pracovním týdnem.

1.6.1 Kalendář

Většinová část světa se řídí křesťanským letopočtem. Trvá od doby narození Ježíše v Betlémě. Tento rok je považován za rok 1. Židovský kalendář se ale tímto neřídí. Počátek letopočtu začíná stvořením světa, které nastalo podle tradice v roce 3760 př. n. l. Rok v křesťanském letopočtu je 2008, v židovském kalendáři je ale rok 5769 a rok 2009 bude u Židů rokem 5770. Posledním dnem stvoření světa byla sobota (šabat), kdy Bůh odpočíval. Po sobotě následuje neděle, která je v židovském kalendáři dnem prvním. Nový týden tedy začíná po sobotě. Židovský rok je složen z dvanácti měsíců a je založen na lunárním cyklu (viz příloha 5) (24, 50, 53).

Křesťanský kalendář se řídí podle Slunce a muslimský pro změnu podle Měsíce. Židovský kalendář tvoří střední cestu a řídí se podle Slunce i Měsíce. Z toho vyplývá složitost kalendáře. Kalendářní měsíc začíná objevením srpku měsíce, tedy začátkem novoluní. Židé mají ve svém cyklu sedm přestupných roků. V křesťanském kalendáři se přestupný rok řeší přidáním jednoho dne za čtyři roky. V židovském kalendáři se přidává celý měsíc, který se označuje adar II, jako přestupný. Tóra uvádí měsíce v číslech a jejich názvy jsou: nisan, ijar, sivan, tamuz, av, elul, tišri, chešvan, kislev, tevet, švat, adar. V křesťanském kalendáři připadá měsíc nisan na období mezi březnem a dubnem. Pro lepší pochopení viz příloha 4 (10, 50).

1.6.2 Židovské svátky

Celý židovský rok provází řada svátků, které jsou zcela odlišné od křesťanských. Rozlišují se na svátky poutní, menší a důležité vysoké svátky (viz příloha 6). Obdobou svátku je každá sobota v týdnu a pro Židy má velký význam, protože v tento den se světí šabat.

Poutní svátky se slavily již v době biblické a v období, kdy ještě stál druhý chrám, a byly příležitostí k pouti do Jeruzaléma. Židé berou putování jako pevnou součást svého náboženského života. První tři poutní svátky jim připomínají odchod z Egypta, putování pouští a příchod na horu Sinaj. Prostřednictvím poutních svátků děkují také za úrodu pšenice, ječmene, ovoce a vína. Svátky mají vždy stejné pořadí Pesach, Šavuot a Sukot (32, 33, 50).

Menší svátky pocházejí z doby pobiblické a většinou jim předchází skutečná historická událost. Patří mezi ně svátek Chanuka, který trvá osm dní od 25. kislevu až do 2. tevetu. Je nazýván také svátkem světel a je obdobou křesťanského svátku Vánoce. Po Chanuce následuje svátek Purim Slaví se 14. adaru. Je také spojen s historickou událostí, která je zaznamenána v megila Ester (svitku Ester). Posledním menším svátek je Roš Chodeš, který v hebrejštině znamená „hlava měsíce“. Označuje se tak počáteční den měsíce. V současné době se považuje za polosvátek, ale v dobách, kdy ještě stával v Jeruzalémě Chrám, byl svátkem plnohodnotným (10, 45, 47, 51).

Vysoké svátky zahrnují dva významné svátky, kterými jsou Roš ha – šana a Jom kipur. Roš ha – šana znamená Nový rok a začíná 1. a 2. tišri. Často je také nazýván Dnem soudu a Dnem troubení, neboť se troubí na šofar (beraní roh). Oznamuje se tím příchod Roš ha – šana a Jom Kipur. Jom Kipur je nejvýznamnější židovský svátek, který je nazýván šabat šabaton (šabat šabatů) a také Den smíření, začíná 10. tišri a předvečer svátku má přísně daný řád. Den předem se připraví poslední odpolední jídlo. Jom Kipur je svátek velmi přísný, platí pro něj všechny pokyny jako na šabat a mnoho dalších přísnějších pokynů viz příloha (10, 32, 41, 50).

1.6.3 Šabat

Posledním dnem v týdnu je den odpočinku a Židy je nazýván šabat. O tomto volném dni nesmějí pracovat. Jak uvádí následující pasáž z Tóry: „Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočinutí Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty, ani tvůj syn a tvá dcera, ani tvůj otrok a tvá otrokyně, ani tvé dobytče, ani tvůj host, který žije v tvých branách. (Ex. 20,8-10) (50, s. 145)“. V souvislosti s výše uvedeným nesmějí vykonávat dalších 39 zakázaných činností dle Maimonidese (viz příloha 9). Tyto zakázané činnosti se přizpůsobují dnešní době a je tedy zakázáno např. kouřit, řídit auto nebo zapínat televizi a jiné elektrické spotřebiče. Šabat se nalézá i v Desateru přikázání a pro Židy má velmi posvátný charakter (45, 47, 50).

Jako většina židovských svátků je den klidu spojen s historií. Po odchodu z Egypta přišel národ na Sinajskou poušť. Po čase putování došly Židům zásoby jídla

a Bůh jim seslal nebeskou manu, ze které šlo připravit nekvašený chléb. Každý den sbírali Izraelité manu, ale šestý den měli nasbírat dvakrát tolik many, která vystačí na dva dny. Sedmý den je dnem odpočinku a je zasvěcený Bohu. Nebeská mana nesměla padat přímo na zem, ale na kapky rosy, které ji také přikrývaly. Vlivem této události se o Šabatu vkládají chleby mezi dva ubrousky (17, 51, 53).

Páteční den je ve znamení příprav na šabat. Vstane se brzy ráno a začíná úklid celého domova. Následuje příprava všech tří jídel na sobotní den a pečou se chleby zvané chala. Připravené jídlo se uchovává v peci, která ho udrží celou sobotu teplé. Před šabatem je zvykem provést celkovou koupel a hygienu těla, vyčistit nehty a oholit se. K šabatu patří sváteční oblečení, ale nejen člověk je oblečen do svátečních šatů. Stůl, na kterém bude probíhat hostina, je zahalen do nejhezčího svátečního ubrusu, který je zpravidla bílý. Používá se také nejnovější nádobí a příbory. Uprostřed stolu stojí svícen se dvěma svíčkami a dva bochníky chleba (chaly) s pohárem vína na kiduš. Na stole stojí slánka, která připomíná smlouvu. Před setměním musí paní domu zapálit svíce a pronese příslušné požehnání. Otec odchází do synagogy na večerní modlitbu Kabbalat šabat (přijetí šabatu), po které následuje ma'ariv (večerní bohoslužba). Zpívá se modlitba na uvítanou šabatu jako nevěsty, která je symbolem krásy a čistoty, což platí také o šabatu. Po návratu ze synagogy musí být svíce již zapálené a domácnost se stává šabatovou. Od této chvíle v ní platí všechny zákazy a příkazy. Večeře začíná modlitbou kiduš. Při požehnání stojí celá rodina i hosté kolem stolu a každý se napije vína z poháru. Následuje rituální omývání rukou pomocí konvičky, z níž se lije voda nejprve třikrát na pravou a poté na levou ruku. Po hygieně rukou se vrátí všichni ke stolu, kde pán domu pronese dík za chléb a rozlomí ho. Každý, kdo sedí u stolu, dostane kousek posoleného chleba. Při večeři se zpívají náboženské písně a podávají se další pokrmy - polévka, zelenina, brambory, ryby a maso. Po ukončení večeře se pronáší žalm 126 (o radosti z návratu z babylonského zajetí) a na závěr se pronáší modlitba (26, 32, 47, 51).

Sobotní dopoledne se tráví v synagoze, kde probíhají modlitby. Na ranní bohoslužbu si muži oblékají talit (viz příloha 14), ale ne tfilin (modlitební řemínky). Může probíhat doma nebo v synagoze. Opět se pronáší kiduš nad pohárem vína.

Následuje oběd a opakuje se požehnání nad vínem, rozlomení chlebě a podávání dalších jídel. Po obědě se odpočívá, čtou se vybrané texty nebo přijímají návštěvy. Poté muži odcházejí do synagogy na odpolední modlitbu. Po návratu se koná třetí a poslední jídlo, po kterém se odříkávají modlitby. Šabat končí objevením se prvních tří hvězd na obloze. Probíhá obřad zvaný havdala (oddělení, odlišení). Tímto obřadem se Židé loučí se šabatem. Na stole je pohár vína, kořenka ve tvaru věže s vonným kořením a svíčky. Nejprve se zapaluje zvláště spletená svíce, která musí mít nejméně dva knoty, a následuje modlitba nad vínem a vonným kořením. Každý účastník si přivoní ke kořence a vůně má člověka utěšit v souvislosti s odcházejícím šabatem. Další požehnání se odříkávají nad zapálenou svící. Připomínají stvoření světa a boží slova „budiž světlo!“ Konec obřadu zakončí muž, který bere do rukou pohár vína a svíci. Děkuje Bohu za oddělení světla od tmy a všedních dnů od šabatu. Poté uhasí plamen svíce vínem a šabat končí (32, 45, 50, 51).

1.7 Symboly a rituály judaismu

Každé náboženství se vyznačuje určitými symboly, které jsou pro ně charakteristické. Vází se k historii, k učení a zásadám. Pro judaismus je charakteristickým symbolem synagoga, domov s rodinou, svícen a Davidova hvězda. Velmi důležité jsou rituály, které provázejí člověka již od příchodu na svět, doprovází jej na cestě k dospělosti a také v době smrti.

1.7.1 Symboly judaismu

Synagoga

Původní židovské modlitby se konaly v Chrámu v Jeruzalémě a po jeho zničení se přesunuly do synagogy. V hebrejštině je synagoga označována jako bejt ha – kneset, v doslovném překladu místo shromáždění. Synagoga je symbolem a středem židovské komunity. Konají se zde nejen bohoslužby, ale slouží i jako místo pro společenský život. Synagogy mají určitou podobu s jeruzalémským Chrámem. Nazývají se podle něj různé části synagogy. Nejdůležitější z nich je svatostánek, který obvykle stojí před východní zdí, která je otočená směrem k Jeruzalému. Zahaluje jej parochet (synagogální

opona). Svatostánek ukrývá svitek Tóry, který je ručně opsaný z Tóry hebrejské. Svitek tvoří pergamen a dva dřevěné válce, kterým se přezdívá stromy života (viz příloha 13). Válce mají hlavice ze stříbra a zdobí je koruna. Tóra je zahalena v sametovém plášti a zdobí ji štít, který má představovat náprsník velekněze z doby, kdy ještě stával Chrám. Pokud je svitek už příliš starý a nedá se používat, pohřbívá se do země stejným způsobem jako mrtvý člověk. Před svatostánkem se nachází sloup, u kterého se modlí kantor po dobu bohoslužby. Na znamení pokory bývá toto místo o něco níž než podlaha. Uprostřed synagogy se nachází bima (vyvýšené pódium), které slouží k četbě Tóry nebo kázání. Uvnitř synagogy se nachází různé předměty, které se používají při bohoslužbách, např. menora, lavaba (umyvadla), pokladničky a tabulky s texty. Při tradičních bohoslužbách jsou muži odděleni od žen. Ženy mají vyhrazené místo v galerii nebo je od mužů odděluje zástěna. Místo pro ženy se nazývá ezrat našim (nádvoří žen), neboť takto se nazývalo nádvoří pro ženy v jeruzalémském Chrámu (20, 24, 45, 47).

Synagoga bývá nejčastěji umístěna ve středu židovské komunity. Halacha zakazuje o šabatu řízení jakéhokoliv dopravního prostředku, proto se Židé snaží žít co nejbližší k synagoze a ostatním členům obce (11).

V České republice se největší počet synagog nachází v Praze na Starém Městě a spravuje je ŽMP. Mezi nejznámější patří Staronová synagoga, která je i nejstarší v Evropě, dále Maiselova synagoga, Pinkasova synagoga, Španělská synagoga a Klausová synagoga. V Čechách se nachází okolo 200 synagog, které již nejsou funkční. Kromě výše uvedených synagog je historicky nejznámější synagoga v Holešově, Kolíně a Boskovicích (9, 11, 45).

V Českých Budějovicích stála v letech 1888 – 1942 synagoga v místě bývalého Krumlovského rybníka. Dnes na tomto místě stojí pomník a najdeme zde finanční úřad s parkovištěm. Jejím architektem byl Max Fleischer, který se specializoval na židovskou sakrální architekturu. Synagoga byla zvenku postavená z červených cihel, zevnitř byly cihly žluté (viz příloha 10). Byla určena pro 500 osob. Tehdejší českobudějovická komunita byla liberálně zaměřená, a nebylo tedy třeba oddělení ženské galerie

od mužské. Za druhé světové války v roce 1942 byla synagoga na rozkaz německého starosty F. Davida vyhozena do povětří (25).

Domov a rodina

Domov sehrává v židovském životě ještě větší roli než synagoga a rodina tvoří základní jednotku judaismu. Domov a rodina zajišťují budoucnost. Znakem židovského domova je připevněná mezuzá (menší podlouhlá schránka) na horní třetině dveří. Prikazuje to Tóra a mezuzá obsahuje svitek s pasáží z Deuteronomia. Mezuzá značí zbožnost rodiny. Pokud vchází do domu ortodoxní Žid, vždy si políbí špičky prstů a položí je na mezuzá. Tím dokazuje lásku k Tóře a k Bohu. Nejdůležitější hodnotou je šalom bajit (v hebrejštině pokoj domova). Od dětí se vyžaduje úcta k svým rodičům za všech okolností. Rodiče zase musí plnit svou rodičovskou povinnost, pečovat o své dítě, zajistit mu vzdělání a finančně ho podporovat po dobu nezbytně nutnou. V domově je nejdůležitější stůl, který představuje oltář, jaký se nalézal v Chrámě. Na stůl se nesmí sedat, ani žádným jiným způsobem jej zneuctívát, protože je posvátný. Další zvláštností uvnitř židovského domova je obraz s nápisem mizrach (hebrejsky východ), který visí na zdi směřující k Jeruzalému (11, 24, 45).

Žid nikdy nejí v jiném domově než židovském a ve svém domě nestrpí jídlo ani různé věci, které nejsou košer (rituální čistota). Židé ochotně poskytují stravu a přístřeší svým přátelům i náhodným cizincům. To se považuje za významný projev laskavosti, vstřícnosti a lásky (11, 24).

Svícen

Je tradičním symbolem judaismu a v hebrejštině se nazývá menorá. První zmínka i s jeho popisem je zmiňována v knize Exodus. Původně stál svícen ve Stanu setkávání, který se nacházel v poušti. Když král Šalamoun postavil Chrám, byl do něj svícen přenesen. Po jeho zničení se všechno zařízení ztratilo, ale při obnovení Chrámu byly svícny i jiné předměty znovu vyrobeny. Ramena svícnu bývají spojena s dny stvoření a prostřední svíce znázorňuje sedmý den - šabat. Velmi důležité je rozlišovat a nezaměňovat sedmiramennou menoru s devítiramennou chanukijou. Menora je také znakem státu Izrael (viz příloha 11) (38, 47).

Davidova hvězda

Symbol je složen ze dvou protilehlých rovnostranných trojúhelníků, které tvoří šesticípou hvězdu a je označován jako hexagram (viz příloha 12). Rovněž je také hebrejsky nazýván Magen David nebo Davidův štít. Označení Davidův štít si hvězda vysloužila podle tradice, neboť král David měl hvězdu na svém válečném štítu. Ale tato informace v rabínské literatuře není doložena. Hvězda není původním znakem judaismu, ale dříve byla považována za magické znamení. Její historie sahá až do středověku a jako důležitý symbol je používán od 17. stol. V 19. století se rozšířil po celé Evropě a byl používán jako náboženský symbol judaismu. O rozšíření znaku se z části postarali také sionisté, ale bohužel největší podíl na rozšíření symbolu měla druhá světová válka. V tomto období označovala Židy žlutá šesticípá hvězda (viz příloha 12) a stala se znakem utrpení a ponížení. Díky těmto událostem se znak vryl do paměti široké veřejnosti, ale zároveň se stal „znaméním hodným toho, aby osvětlovalo cestu k životu a obnově (48, s. 77)“. (26, 47, 48).

Po roce 1530 se v Praze stala Davidova hvězda znakem Židovské obce a postupně se rozšiřovala do celého světa jako symbol židovství. V roce 1948, kdy vznikl stát Izrael, umístili Židé šesticípou hvězdu do středu své vlajky (viz příloha 11). V Izraeli je také symbolem organizace první pomoci, jak bylo již výše uvedeno, je červené barvy a nese název Magen David Adom (MDA). V doslovném překladu název znamená červený Davidův štít (16, 56).

1.7.2 Rituály

Celý židovský život provází množství rituálů, slavností a samozřejmě modliteb. Zbožný Žid považuje celý svůj život za bohoslužbu. Každý týden světí šabat, po celý rok světí svátky a dodržuje náboženské slavnosti (např. svatba, narození potomka, ale i smrt) (4).

Modlitba

První modlitba začíná ráno po probuzení. Ranní modlitbu (šacharit) vykonávají zpravidla muži, ženy jsou od ní zproštěny, protože se starají o domácnost a děti. Muži starší třinácti let se modlí třikrát denně a při ranní modlitbě používají modlitební

řemínky. Modlitba odpolední (mincha) a večerní (ma'ariv) obsahuje zkrácenou verzi ranní modlitby. Nejdůležitější z modliteb je Šema, ve které je vyznávána židovská víra, Amida, která zahrnuje osmnáct požehnání a tvoří jádro židovské bohoslužby. Modlitba Aleina blahořečí Boha, modlí se za svět a Izrael. Modlitba za svatost a za zemřelé se nazývá Kadiš (11, 24, 45).

K základům judaismu patří třináct principů víry (viz příloha 16), které se v hebrejštině nazývají Šloša asar ikarim. Poprvé je zformuloval Maimonides a třináct článků bylo včleněno do Siduru (modlitební knížka pro každý den). Články víry se nepronáší při veřejné bohoslužbě v synagoze, ale Židé je recitují po své ranní modlitbě. Mají u nich velmi velkou podporu, protože od doby, kdy je zformuloval Maimonides, byly předmětem bouřlivých diskuzí, odmítání a nikdy nedošlo k jejich všeobecnému přijetí (38, 47).

Běžné úkony života provázejí kromě modliteb také požehnání (berachot), kterých je celá řada. Nejznámější je požehnání nad jídlem. Pokud Židé jedí chléb, musí si před samotným jídlem umýt rituálním způsobem ruce. Po jídle se pronáší modlitba Birkat ha – mazon (45).

Modlitební rituál doprovází modlitební pomůcky, které využívá každý zbožný Žid a nosí je z pravidla pouze muži. K pomůckám patří jarmulka (v hebrejštině kipa) (viz příloha 14), která je znamením pokory a úcty k Bohu. Modlitební plášť (v hebrejštině talit) (viz příloha 14), na jehož koncích jsou třásně (v hebrejštině cicit), které připomínají všechna Boží přikázání. Zbožní Židé nosí stále pod oblečením malý přehoz (v hebrejštině talit-katan) a velký talit si oblečou až na znamení změny sociálního statusu. Talit se nosí přes ramena a někteří Židé se do něj při modlitbě úplně zahalí, aby se mohli lépe soustředit na modlitbu. Modlitební řemínky (hebrejsky tefilin) (viz příloha 15) jsou vytvořené z kůže košer zvířat a obsahují dvě malé krabičky, ve kterých jsou určité pasáže z Tóry. První řemínek se přikládá na hlavu zhruba tam, kde končí vlasy a druhý se přikládá obvykle na levou ruku, na které se sedmkrát omotá okolo předloktí (11, 45, 50).

Svatba

Manželské soužití je v judaismu považováno za ideální stav, neboť osamocení člověk není šťastný a jeho život je nenaplněný, neúplný. Sňatkem se také splňuje jeden z hlavních příkazů Tóry: „Plodte a množte se (11, s.129)“. Sexuální život je důležitou součástí manželství. Sexuální vztahy jsou zakázány mimo manželství. Není dovoleno používat antikoncepci, výjimku tvoří pouze zdravotní problémy, válka nebo hladomor. Z výše uvedeného citátu také vyplývá, že nepřípustné jsou interrupce. Výjimku zde tvoří pouze ohrožení života matky. V manželství je velmi důležitá důvěra, která většinou spočívá ve vzájemné dohodě. Manželé spolu sepisují svatební smlouvu (v hebrejštině ketubu), ve které jsou stanovena práva a manželské závazky. Ženich v ní slibuje, že svou manželku bude ctít a milovat. Ketuba obsahuje stanovenou výši věna, ale také podmínky vyrovnání v případě rozvodu (11, 53).

Samotný obřad začíná už den předem, kdy se ženich a nevěsta nevidí. Záleží na společenství a směru judaismu, někde se nevidí jeden den, někde dva dny a někde dokonce týden. Den před obřadem se oba snoubenci postí, aby uctili vážnost následujícího dne, obřadu a následuje rituální koupel v mikvi. Pár se spatří těsně před obřadem. Nevěsta sedí na zvláštním trůnu a její obličej zatím není zahalen. Ženich sedí s ostatními muži ve vedlejší místnosti a modlí se. Před obřadem se podepisuje svatební smlouva, poté muž přistoupí k nevěstě, pohlédne do její tváře a zakryje ji závojem. Obřad probíhá pod svatebním baldachýnem (v hebrejštině chupou). Chupa symbolizuje domov, který si novomanželé budují. Samotný obřad začíná požehnáním, muž navlékne ženě na ukazováček prsten, na kterém jsou v hebrejštině napsána slova: „Tímto prstenem jsi mně svěřena podle Mojžíšova zákona a zákona Izraele (50, s. 35.)“. Dále je předčítána ketuba a po požehnání nad pohárem vína se novomanželé společně napijí. Pod svatebním baldachýnem se pronáší sedm požehnání (v hebrejštině ševa brachot) určených pro svatební pár. Před muže se na zem položí prázdná sklenice, kterou musí rozšlápnout na připomenutí zničení jeruzalémského Chrámu. Jakmile je sklenice rozdrcená, všichni přítomní společně vykřiknou „mazel tov!“ (v hebrejštině mnoho štěstí, vše nejlepší). Poté se všichni odeberou na hostinu, kde se zpívá, tancuje a ostatní účastníci dostanou místo pro své proslovy (11, 24, 50).

Obřad v synagoze smí mít pouze židovský muž a žena. Svatba nesmí být o šabat ani při jiných židovských svátcích. V diaspoře probíhá svatba v synagoze nebo v uzavřené společnosti v hotelu, aby byli účastníci chráněni proti zásahům zvenčí (24).

Smrt

Po svatbě následuje už jen jedna další velká událost v životě Židů a tou je smrt. V době umírání a smrti nesmí člověk zůstat sám. Potřebuje u sebe mít ty nejbližší, obvykle rodinu. Umírající se má vyzpovídat, vyznat ze svých hříchů (v hebrejštině viduj) a opustit svět se slovy šma Jizra'el (slyš, Izraeli). V současné době se to podaří jen málokomu. Žid se má připravit na smrt v plném vědomí. O duchovní potřeby umírajícího se stará pohřební bratrstvo (v hebrejštině chevra kadiša). To je skupina zbožných a čestných mužů a žen. Židé odmítají pohřeb žehem, vždy vyžadují pohřeb do země. Pohřeb má být zpravidla uskutečněn ještě v den úmrtí nebo druhý den po smrti. Výjimku tvoří následující šabat nebo jiný svátek (11, 50).

Před uložením do hrobu se provádí rituální očista těla zemřelého (v hebrejštině tohora). Tělo je omýváno vlažnou vodou, někdy s rozmíchaným vaječným bílkem. Zemřelému se čistí nehty, uši, nosní dírky a češou vlasy pomocí čistící soupravy pohřebního bratrstva. Při očištění tělo leží na dřevěné desce, která obsahuje četné drážky, které umožňují odtok vody. Čisté tělo se obleče do bílého rubáše (v hebrejštině kitl). Pokud je zemřelý muž, tělo se zahalí do jeho modlitebního pláště (talit), kterému se odstříhnou třásně (cicit). Tělo zemřelého se pohřbívá v jednoduché rakvi. Židům, kteří zemrou v diaspoře, se vkládá do rakve hrst hlíny ze svaté země Izraele. V Izraeli se pohřbívá do země bez rakve, tělo je zabalené jen ve velkém kusu látky a takto se spouští přímo do země. Tělo musí být pohřbeno celé a nesmí mu chybět žádná část. Z tohoto důvodu jsou zakázány také pitvy. Židé věří v příchod mesiáše a až se tak stane, všichni vstanou z mrtvých (26, 47, 50).

Po smrti člena rodiny si příbuzní roztrhnou část oděvu na znamení smutku. Roztržený oděv nosí třicet dní, muži se nestříhají, neholí. Nejbližší člen rodiny, kterým obvykle bývá syn, se poprvé modlí na hrobě. Za zemřelého pronáší modlitbu kadiš. Tuto modlitbu pak pronáší každý den při ranní modlitbě. Období smutku je rozděleno do tří částí. První období začíná hned po smrti (v hebrejštině šiva), trvá do pohřbu

a obvykle ještě sedm dní. V této době pozůstali nevycházejí z domova. Sedí na nízkých stoličkách bez bot. Přátelé nebo členové Židovské obce se o truchlící rodinu starají, nosí jim jídlo, muži chodí na modlitbu místo do synagogy do domu rodiny zemřelého, kde se společně modlí. Následuje druhé období smutku (v hebrejštině šlošim), které trvá třicet dní. Pozůstali se vrací ke své práci, syn se modlí v synagoze kadiš. Přes čistý oděv se nosí roztržený oděv, obují se boty. Po uplynutí třiceti dní se muži mohou zase holit a stříhat. Roztržený oděv se může odložit a pozůstali se zapojí do normálního života. Nezúčastní se pouze žádných veselých oslav, např. Bar micva, svatba se musí odložit. Náhrobní kámen se vztyčuje až po uplynutí jednoho roku. Na hrob se nestaví hned po pohřbu, protože duše zemřelého stojí před nebeským soudem a potřebuje mít klid (11, 24, 50).

Narození a dospělost

Po porodu je zákaz oslav až do osmého dne. V tento den je chlapci uděleno jméno při obřízce (v hebrejštině brit mila) a dívce o prvním šabatu. Oslavy jsou zakázány z důvodu obav o život dítěte a matky. Bezprostředně po narození je dítě omyto a ořeno solí. Obřízka se provádí osmý den, a to i když na tento den vyjde šabat nebo Jom kipur. Jedinou výjimkou je pouze ohrožení života dítěte. Provádí se v nemocnici, doma nebo v synagoze. Na tuto slavnost se pozve rodina a přátelé. Novorozenec je položen na klíně kmotra (v hebrejštině sandak), který drží dítě během obřízky. Obřízku vykonává obřezávač (v hebrejštině mohel), jde o velmi zbožného a speciálně vyškoleného muže, který tento rituál velmi dobře ovládá. Při obřadu se odříkávají modlitby, požehnání a mohel provádí obřízku, která se provádí bez umrtvení. Během obřízky oznámí otec jméno svého syna. Bývá zvykem také pronést kiduš nad pohárem vína, kterým se potřou rty novorozeněte, následně se z poháru napije sandak a poté je nabídnut také matce (18, 47, 50).

U novorozených děvčat se obřízka neprovádí. Po porodu otec pronáší kiduš v synagoze nad pohárem vína a oznámí jméno své dcery. Následuje pozvání všech přítomných na občerstvení. Hojně se připíjí na zdraví matky i dcery (50).

Vstup do dospělosti začíná třináctým rokem po narození. Pro chlapce je to velká událost, protože se stane synem příkazu (v hebrejštině bar micva). Tento výraz znamená

dosažení náboženské plnoletosti. Od této doby nese zodpovědnost za své náboženské chování a plnění příkazů. Chlapec je o svých třináctých narozeninách vyvolán, aby v hebrejštině předčítal vybranou pasáž z Tóry. Chlapec má na sobě při obřadu talit, tefilin i kipu. Od této doby si tefilin přikládá při každé ranní modlitbě. Dospělý zbožný Žid, se také drží příkazu pro úpravu vousů a vlasů, který říká „Nebudete si přistříhovat na hlavě vlasy dokola, nezohavíš si okraj plnovousu Lv. 19,27 (50, s. 111)“. Ovšem všichni Židé nevypadají stejně, záleží na tom, jak si vyložili výše uvedený citát. Ultraortodoxní Židé nechávají své vousy a vlasy volně růst a nikdy by se jich nedotkli břitvou nebo žiletkou. Je dovoleno zastříhovat vousy a vlasy nůžkami. V současné době lze narazit na ortodoxního Žida bez vousů a to jen díky moderní době a vynálezem elektrických holicích strojků, které jsou založené na principu nůžek a jsou tedy povolené (24, 47, 50).

U dívek vstup do dospělosti probíhá o rok dříve, tedy ve dvanácti letech. Z dívky se stane dcera příkazu (v hebrejštině bat micva) a obřad se koná v den narozenin. U ortodoxních Židů musí plnit všechna přikázání platící pro ženy. Postí se na vysoké svátky Jom kipur, a jakmile začne menstruovat, dodržuje všechna příslušná přikázání. Po menstruaci je žena „nečistá“ (v hebrejštině nido). Dospělé ženě je zakázán pohlavní styk po dobu menstruace a dalších sedm dní, poté se ponoří do rituální lázně (v hebrejštině mikve), aby dosáhla rituální čistoty. Nařízení týkající se menstruace platí i pro ženu po porodu (18, 38).

Pro konzervativní a liberální judaismus je to rozdílné. Liberální judaismus umožňuje ženám stát se rabínkami. V této souvislosti se provádí obřad bat micva stejně jako bar micva. Po obřadu bat micva i bar micva následuje oslava s četnými dárky (18, 38).

1.7.3 Košer strava

V hebrejštině výraz košer znamená čistý, ryzí, schopný. Jsou dána přesně stanovená pravidla (v hebrejštině kašrut), která určují vhodné a nevhodné potraviny. Kašrut lze rozdělit do čtyř pravidel (47).

První pravidlo obsahuje vhodné a nevhodné potraviny pro přípravu jídla. Zakázáno je jíst maso vepřové, velbloudí, velbloudí mléko, mořské plody, zejména koryše, mlže, plže, ústřice, langusty, úhoře, rejnoky, hmyz, hady, kaviár. Veškeré produkty pocházející z nekošer zvířat jsou také zakázané. Povolené košer maso musí pocházet ze sudokopytníků a zároveň přežvýkavců. To jsou ovce, hovězí dobytek, kozy, jeleni apod.. Povoleno je jíst ryby, ale pouze takové, které mají šupiny i ploutve. Za košer maso se považuje i drůbež, hlavně domestikovaná zvířata jako kuře, krůta, husa, kachna a holub. Do košer stravování patří také neutrální potraviny (hebrejsky *parve*), kterými jsou vejce, ovoce, zelenina, salát a brambory. Tyto potraviny lze přikládat k masu i k mléčným výrobkům (50, 53).

Druhé pravidlo stanovuje vhodnost dané potraviny. Zvíře musí pocházet z rituálně provedené porážky (v hebrejštině *šchita*). Pokud je zvíře nalezeno již mrtvé, je zakázáno jej požívat, neboť se jedná o mršinu. Šchitu provádí speciálně vyškolený řezník (v hebrejštině *šochet*). Židé věří, že v krvi je přechovávána duše, proto musí být porážka rituálně provedena. K zvířeti se má přistupovat s úctou, nemá se zabíjet jen tak, ale vždy pro potřebu jídla. Pro porážku je určená speciální sada nožů různých velikostí. Nůž musí být před každou porážkou nabroušen a zkontrolován, zda na něm nejsou nějaké nerovnosti, aby zvíře zbytečně netrpělo. Před začátkem porážky *šochet* košerování požehná. Jednou ranou podřízne zvířeti hrdlo, jícen, nervy a krční tepny. Po dvou vteřinách zvíře ztratí vědomí a říznutí jej ani nebolí, protože se bolest nemůže plně rozvinout. Zvíře prohlédne i nezávislá osoba, zjistí jeho zdravotní stav a stav vnitřností, které musí být ve výborném stavu a v souladu s kašrutem. Následně se zvíře začne porcovat, maso se propírá, nasolí a tím se dokonale zbaví krve. Celý tento postup platí i pro drůbež (47, 50).

Třetí pravidlo se týká rozdělení mléčných a masných potravin. Nestáčí potraviny jen dělit, ale je nutné mít na každý druh jídla jiné nádoby. Každá domácnost má proto dvoje nádoby, talíře a příbory. Jedno je určené pro masitou stravu a druhé pro mléčnou. Nádoby se nesmí pomíchat ani během mytí. Pánve na maso slouží výhradně pro přípravu masitých pokrmů a nesmí na ně přijít žádný mléčný výrobek. A to platí i v opačném případě. Nádoby je třeba uchovávat odděleně a u většiny rodin je nádobí

barevně odlišeno. Neutrální potraviny lze kombinovat s oběma druhy potravin. Pokud se zakoupí nové nádoby, je nutné je omýt v rituální lázni mikvi (40, 47).

Poslední čtvrté pravidlo zahrnuje příkazy ohledně stravování o svátcích. Jak bylo již výše uvedeno, o svátku Pesach je zakázáno jíst kvašené potraviny (chamec). Dodržování pravidel košer stravování se mnohdy liší. Zbožný ortodoxní Žid se snaží jíst striktně košer bez výjimek. Ostatní Židé jsou v dodržování kašrutu mírnější. Spousta židovských rodin má košer domácnost, ale občas chodí jíst do restaurací, kde jedí sice jediné rybu, ale ta není na košer talíři. S postupem moderní doby byli Židé nuceni tvořit kompromisy a v judaismu došlo k uvolnění dodržovaných pravidel a tradic. V současné době lze zakoupit košer potraviny na internetových stránkách, kde se nachází velmi pestrá nabídka potravin od hotových pesachových macesů přes zeleninu, ovoce, nealkoholické nápoje, sušenky až po sadu nožů (46, 47, 50).

1.7.4 Judaismus ve zdraví i v nemoci

Výše uvedené informace o rituálech a symbolech judaismu provádí každý praktikující Žid. Ale pokud onemocní a bude hospitalizován v nemocnici, je třeba mít na paměti, že je nutné skloubit judaismus, ošetřovatelství a medicínu.

V židovském zákoně se píše, že Židé mají vyhledávat kvalitní medicínskou péči. A pokud je ohrožen jejich život, je porušení Tóry nutností. Pokud tedy začne židovská žena rodit o šabat, pravděpodobně ji její manžel nebo rodina odveze do nemocnice autem i přes zákaz řízení automobilu (50).

Žid nesmí být v době nemoci a smrti opuštěn. Judaismus nahlíží na zdraví jako na velkou hodnotu, proto Židé vyhledávají kvalifikovanou zdravotnickou péči a většinou vycházejí zdravotníkům vstříc. Jelikož je židovský rok plný svátků a každý týden je slaven šabat, mohou Židé v tuto dobu odmítnout hospitalizaci nebo lékařský zákrok. Souhlasí jen v případě ohrožení života (21, 50).

Židé mohou přijímat transfuzi, vakcíny, léky a může být u nich provedena biopsie i amputace. U ortodoxních Židů je nutné zajistit navrácení amputované končetiny nebo odebraného orgánu nemocnému, protože tělo musí být pohřbeno do země kompletně. Z tohoto důvodu je také pro ortodoxní Židy nepřijatelné dárcovství

orgánů. Židé odmítají pohřeb žehem, preferují pohřbívání do země viz podkapitola 1.7.2. Liberální a konzervativní judaismus souhlasí s pitvou, ale pouze s podmínkou, že nebudou odebrány žádné orgány a části těla (21, 50).

Menstrující ženy musí dodržovat omezení a zásady, protože v období menstruace i po ní jsou „nido“ viz podkapitola 1.7.2. Interrupce jsou povolené pouze při ohrožení života ženy a u mužů se nepovoluje ani vasektomie (18,21).

1.8 Rasismus a antisemitismus

Rasismus

Vědci, kteří zkoumají historii rasismu, se většinou shodují na tom, že v dobách Řeků, Římanů a dokonce prvních křesťanů neexistoval pojem rasa. Řekové uznávali pouze rozdělení civilizovaných národů a barbarů. Samotní Římané vlastnili otroky různých ras (8, 13).

Pojem rasa je označení pro klasifikaci lidí a jejich uspořádání do skupin podle fyzických znaků – barva kůže, postava, tvar tváře. Lidské rasy se dělí na tři základní skupiny – euroasijské, asijsko – americké (mongoloidní) a ekvatoriální (negroidní) plemeno. V současné době se vědci přiklánějí k teorii, ve které „popírají existenci rasy jako biologické kategorie (8, s 114)“. Před mnoha lety se posuzovali lidé podle fyzického vzhledu – barvy pleti, tvaru lebky atd., protože nebyl k dispozici žádný jiný způsob zjištění odlišností. V roce 1972 přišel americký biolog Richard Lewontin s výzkumem, který prokazoval, že z pohledu populační genetiky je více odlišností uvnitř jedné rasy než mezi různými rasami navzájem. Nejnovější výsledky potvrzují Lewontinovu teorii. Lidská populace je na 99,9 % stejná a v současné době je dělení lidí na rasové typy již pouhý přežitek (8, 21, 28).

Pojem rasismus má nepřehledné množství definic, v souvislosti s ošetřovatelstvím ho definuje Kozierová (28, s. 745) jako „teorii o vrozené rasové nadřazenosti nebo podřazenosti a následné diskriminaci vedené proti příslušníkům jiných ras“. Základem rasistických teorií jsou fyzické a psychické rozdíly lidských ras. Určitý podíl, zejména u Židů, zde sehrává historie a dějiny společnosti (21).

Antisemitismus

Antisemitismus je velmi obsáhlý a těžko definovatelný problém. Existuje pro něj velké množství definic. Zpráva o antisemitismu v EU definuje tento pojem jako „protižidovské myšlení, postoje a předsudné nebo nenávistné činy proti Židům (8, s. 128)“. Rozeznáváme různé formy antijudaismu. První forma vychází z křesťanského učení – křesťanský antijudaismus. Křesťané označují Židy za vrahy Ježíše Krista a Židé navíc zvláště v diaspoře nechtěli přijímat křesťanské náboženství. Nenávist mezi Židy a křesťany představoval a v dnešní době stále představuje velký problém (8).

Ekonomická forma antisemitismu představuje nenávist k Židům pro jejich obchodní schopnosti. Příčinou je také zažitý stereotyp o povoláních Židů, který je označuje za lichváře a kapitalisty. Nacionalistický antisemitismus neustále Židům připomíná, že jsou sice součástí národa země ve které žijí, ale přesto jsou cizí a nežádoucí menšina. Nejznámější formou je rasistický antisemitismus podložený nacistickou (hitlerovskou) ideologií. Proti Židům se nebojovalo kvůli jejich vyznání, ale kvůli jejich biologickým znakům. Tento druh antisemitismu měl velkou odezvu jak v Německu, tak i ve Francii. Rasová teorie zahrnuje prvky darwinismu, který je založen na přirozeném výběru a přežití nejlépe přizpůsobených jedinců. Němci si samozřejmě přidělili nejvyšší hodnotu a na druhý konec hodnotové příčky postavili Židy (viz kapitola Šoa) (8, 49).

Termín antisemitismus poprvé použil Wilhelm Marr v roce 1879. Měl za úkol nahradit tehdejší „Ju denhass,“ který byl spojen s křesťanským antisemitismem (3). Antisemitismus nejvíce vystihuje tato definice: „Společným jmenovatelem všech definic je konstatování, že jde o nepřátelství a nenávist vůči Židům, která sahá od slovních útoků až po násilné činy a pogromy (12, s. 23)“.

1.9 Transkulturní ošetřovatelství

V posledních letech lidstvo čelí změnám, které se označují jednotným názvem globalizace. Dochází k rozvoji informačních, dopravních sítí, dopravních prostředků, které jsou rychlejší a hlavně se stávají dostupné pro všechny sociální vrstvy. Výsledkem

těchto změn je migrace a prolínání kultur. Společnost už není monokulturní, ale multikulturní. Aby byla klientům poskytována účinná ošetrovatelská pomoc, je třeba zajistit dobrou profesionální připravenost sester v oblasti transkulturního ošetrovatelství (8, 21, 35).

Pojem transkulturní ošetrovatelství poprvé použila v 50. letech americká profesorka ošetrovatelství a antropologie Madelenie Leiningerová, která je zároveň považována za zakladatelku tohoto oboru v USA. Transkulturní ošetrovatelství lze definovat jako „praktický a teoretický obor zaměřený na podobnosti a rozdíly v péči o různé kultury s jejich souborem hodnot, životních zvyklostí a přesvědčení, a to s cílem poskytovat vhodnou, smysluplnou, účinnou a individualizovanou podporu ve zdraví a nemoci (35, s. 6)“. Začátkem 60. let se poprvé objevil termín kulturně specifická péče a označuje ošetrovatelskou péči, která je tzv. „šitá na míru“. Poskytování takové péče podporuje spolupráci ze strany klienta a rovněž umožňuje i rychlejší zotavení. Kulturně specifická péče je také hlavním cílem transkulturního ošetrovatelství a umožňuje poskytovat specifickou, univerzální a praktickou péči, která slouží pro podporu zdraví, v boji proti nemocem a smrti, smysluplným kulturně specifickými postupy (36, 54).

Leiningerová pracovala v letech 1955–1985 na modelu, který by zohlednil vztahy teorie a holistické faktory, které mohou ovlivnit kulturní péči. Výsledkem byl model „vycházejícího slunce“ (viz příloha 17). Na práci Leiningerové a její model vycházejícího slunce navázala Joyce Newman Gigerová a Ruth Davidhizarová se svým modelem kulturně ohleduplné a uzpůsobené péče. Model urychluje kulturně ohleduplné ošetrovatelské hodnocení potřeb klienta a přijímá praktické potřeby sester pro průběžné hodnocení potřeb klienta. Gigerová a Davidhizarová rozpracovávají další rovinu transkulturního ošetrovatelství, kterou je hodnocení potřeb klienta a následné intervence. Tento model považuje jedince za kulturně unikátní bytost, která má být hodnocená v šesti kulturních fenoménech – komunikace, interpersonální prostor, sociální začlenění, čas, vliv prostředí a výchovy, biologické odlišnosti (viz příloha 18) (2, 54).

Se vznikem transkulturního ošetrovatelství je třeba znát pojmy, které jsou velmi důležité pro pochopení transkulturní ošetrovatelské péče. Pojmy jsou uvedené v příloze č. 19 a patří mezi základní pojmy, které se týkají mé diplomové práce.

2. Cíle práce a hypotézy

2.1 Cíle práce

1. Zjistit specifika ošetrovatelské péče u klientů židovského vyznání.
2. Zjistit rozdíly v poskytování specifické ošetrovatelské péče u klientů židovského vyznání ortodoxního a konzervativního směru.
3. Zjistit rozdíly v péči o klienty židovského vyznání v terminálním stádiu v nemocnici a v zařízení pro klienty s židovským vyznáním.

2.2 Výzkumné otázky

1. Vyžadují hospitalizovaní klienti židovského vyznání specifickou ošetrovatelskou péči?
2. Jsou rozdíly v poskytování specifické ošetrovatelské péče u klientů židovského vyznání ortodoxního a konzervativního směru?
3. Jsou rozdíly v péči o klienty židovského vyznání v terminálním stádiu v nemocnici a v zařízení pro klienty s židovským vyznáním?

3. Metodické postupy

3.1 Použité metody a techniky

Pro výzkumnou část práce byly použity techniky kvalitativního výzkumu. Hlavním pilířem pro sběr dat tvořil polostandardizovaný rozhovor (viz příloha 1), který byl sestaven v souladu s danou literaturou a koncepčním modelem Gigerové a Davidhizarové.

Rozhovor byl rozdělen do dvou bloků otázek. První část rozhovoru byla zaměřená na zjištění otázek, které vycházejí ze sedmi oblastí modelu Gigerové a Davidhizarové. Druhá část byla věnována duchovním zvyklostem, které mohou ovlivňovat zdravotní stav klienta. Rozhovor je anonymní a obsahuje celkem 39 otázek.

Kvalitativní výzkum byl doplněn obsahovou analýzou dokumentů - provoz DSP Hagibor a dokumentů týkající se způsobu pohřbívání klientů. Klienti DSP Hagibor mají možnost zadat do své zdravotnické dokumentace, která je určená pro ošetrovatelský personál, způsob jakým si přejí být pohřbeni a zároveň zadat kontakt na rodinné příslušníky.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor pro polostandardizovaný rozhovor tvořilo 11 klientů DSP Hagibor v Praze a pro analýzu dokumentů bylo k dispozici 37 složek zdravotnické dokumentace. Počet klientů pro rozhovor byl značně omezen, protože většina z nich nebyla schopná rozhovor realizovat a ostatní klienti rozhovor odmítli.

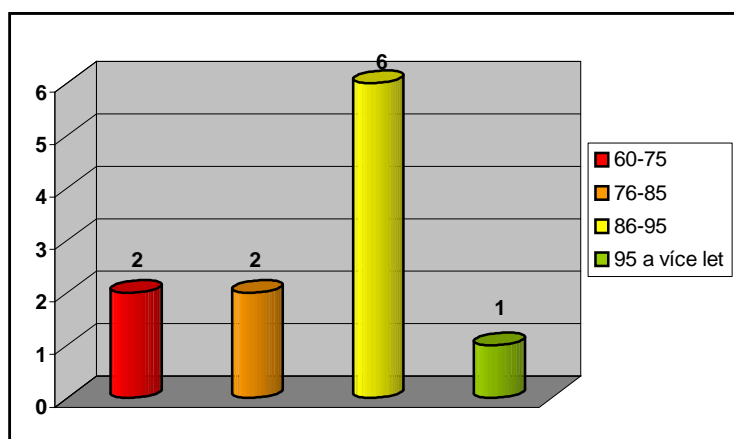
Výzkum probíhal v roce 2009 od ledna do března. Pro výzkum bylo důležité stanovit delší časové období, neboť klienti umístění v DSP Hagibor patří mezi menšinu, která přežila holocaust a bylo žádoucí zajistit citlivý přístup pro získání dat. V této souvislosti bylo nutné pracovat v DSP Hagibor jako dobrovolník, a to v měsících leden a únor, abychom se lépe seznámili s klienty a navázali s nimi důvěryhodný vztah. Tímto způsobem byla získávána i data o provozu DSP Hagibor. Celý březen jsme věnovali výzkumné části.

4. Výsledky

4.1 Rozhovor

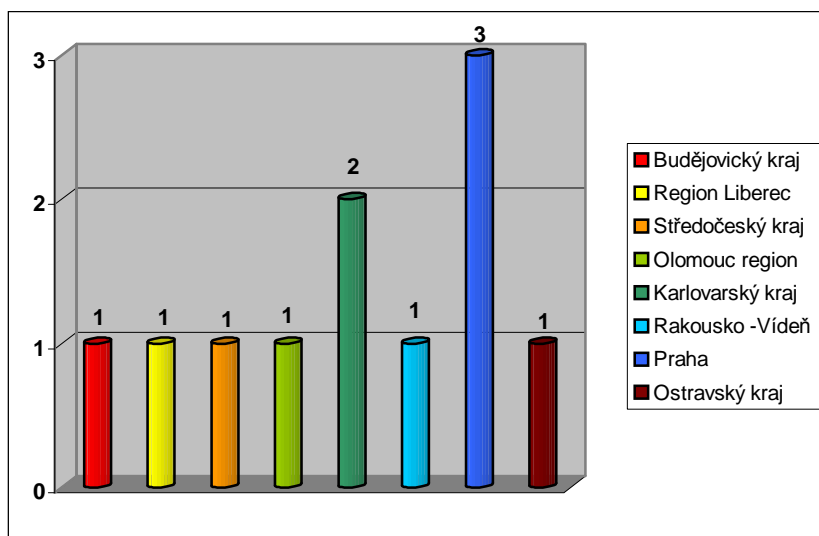
Uvedené grafy a tabulky odpovídají otázkám v polostandardizovaném rozhovoru (příloha 1).

Graf 1 Věk respondentů

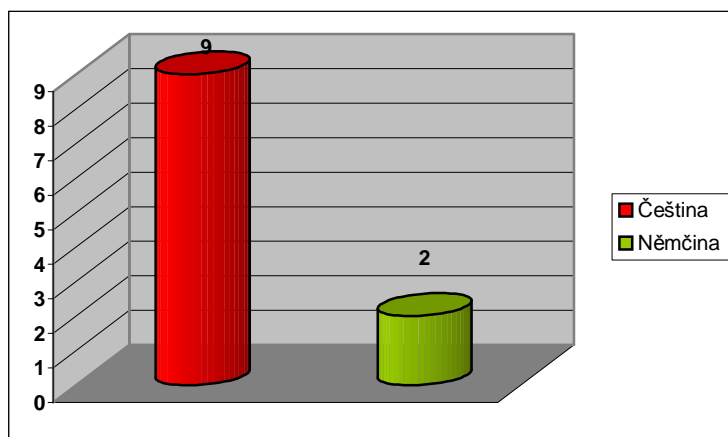
Z celkového počtu 11 respondentů, je ve věku 86 – 95 let 6 respondentů. 2 respondenti jsou ve věku 60 - 75 let, následující 2 respondenti jsou ve věku 76 - 85 let a 1 respondent je ve věku 95 a více let.

Graf 2 Místo narození respondentů

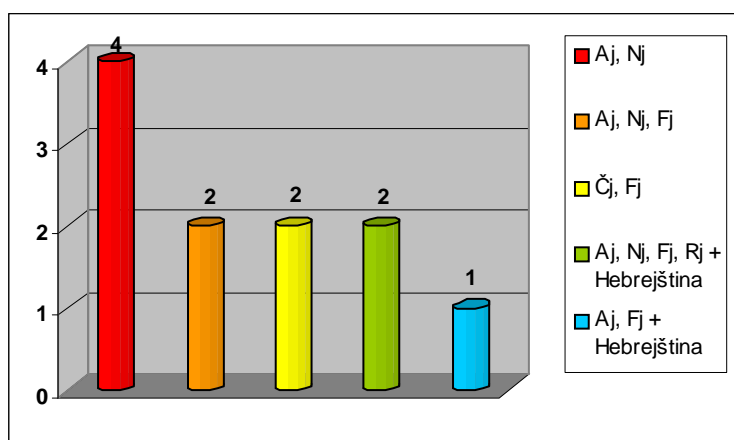
Z celkového počtu 11 respondentů se narodili 3 respondenti v Praze, 2 respondenti v Karlovarském kraji. 1 respondent se narodil v Jihočeském kraji, 1 v Libereckém kraji, 1 ve Středočeském kraji, 1 v Olomouckém kraji, 1 respondent pochází z Rakouska a 1 respondent z Ostravského kraje.

Graf 3a Mateřský jazyk respondentů

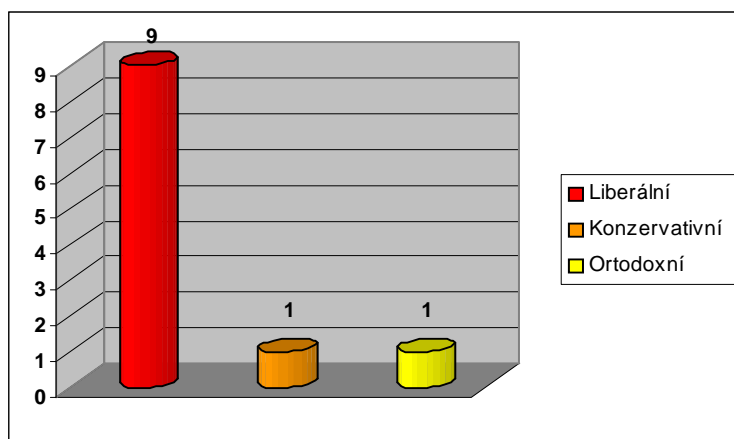
Z celkového počtu 11 respondentů, je pro 9 respondentů mateřským jazykem čeština a pro 2 respondenty němčina.

Graf 3b Ovládané jazyky respondentů

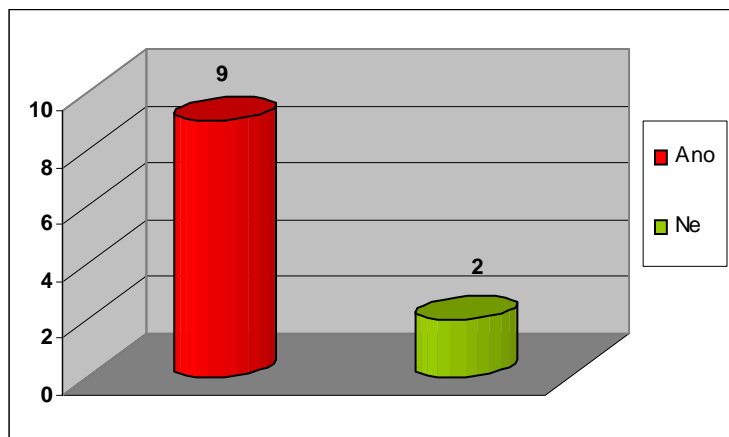
Z celkového počtu 11 respondentů, ovládají anglický a německý jazyk 4 respondenti. 2 respondenti ovládají anglický, německý a francouzský jazyk. 2 respondenti ovládají český a francouzský jazyk. 2 respondenti ovládají jazyk anglický, německý, francouzský, ruský a hebrejšťinu. 1 respondent ovládá anglický, francouzský jazyk a hebrejšťinu.

Graf 4 Směry judaismu

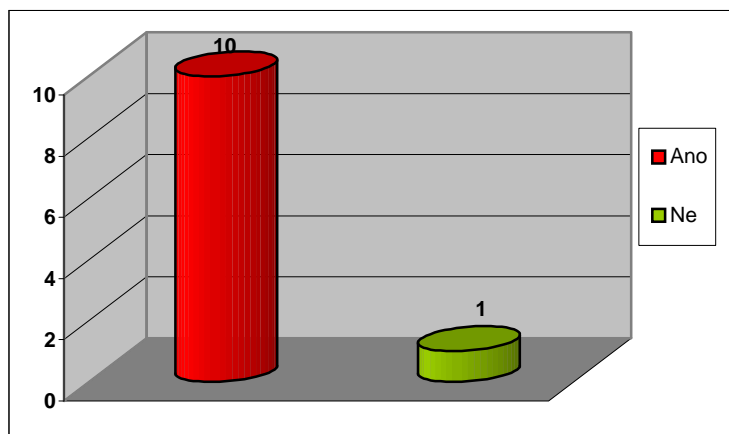
Z celkového počtu 11 respondentů, vyznává 9 respondentů liberální směr judaismu. 1 respondent vyznává konzervativní směr judaismu a 1 respondent vyznává ortodoxní směr judaismu.

Graf 5 Členství v ŽOP

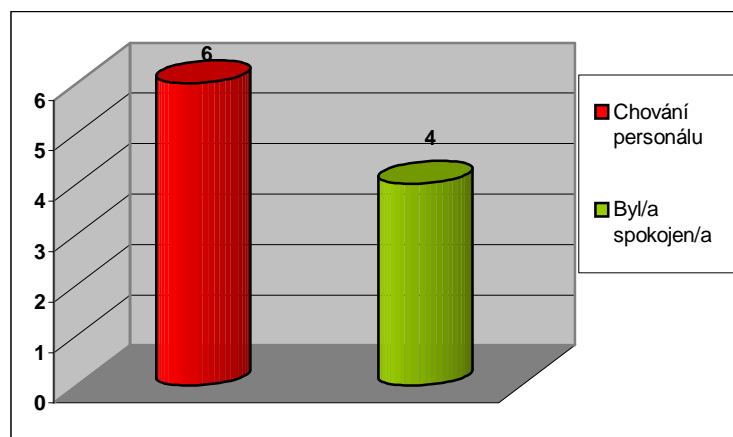
Z celkového počtu 11 respondentů, je členem ŽOP 9 respondentů a 2 respondenti nejsou členy ŽOP.

Graf 6a Předchozí hospitalizace v nemocnici

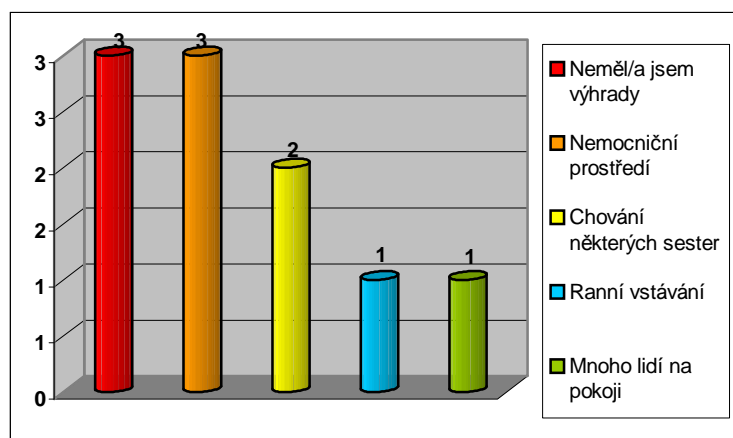
Z celkového počtu 11 respondentů, bylo již dříve hospitalizováno v nemocni 10 respondentů a 1 respondent nebyl nikdy hospitalizován.

Graf 6b **Pozitivní hodnocení při předchozí hospitalizaci**

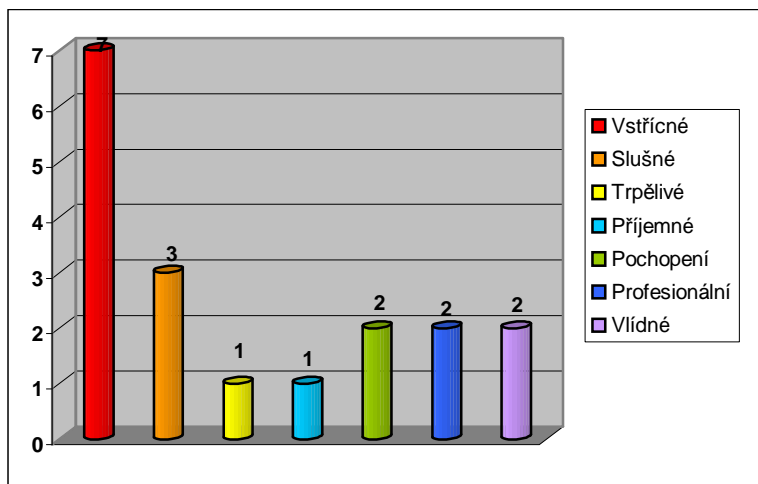
Otázka, kterou znázorňuje tento graf, doplňuje výše znázorněnou otázku (Graf 6a). Celkem odpovídalo 10 respondentů, jeden respondent nemohl otázku zodpovědět neboť nebyl nikdy hospitalizován v nemocnici. Pozitivně hodnotilo chování personálu 6 respondentů a 4 respondenti byli v nemocnici spokojeni a dále hodnocení nespécifikovali.

Graf 6c **Negativní hodnocení při předchozí hospitalizaci**

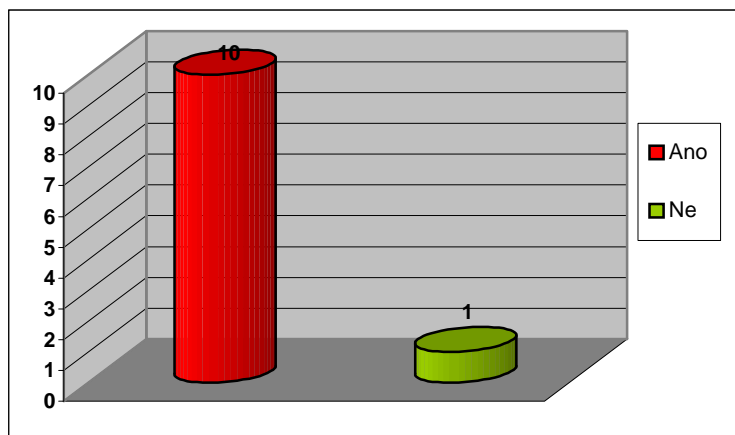
Otázka, kterou znázorňuje tento graf, doplňuje výše znázorněnou otázku (Graf 6a). Celkem odpovídalo 10 respondentů, jeden respondent nemohl otázku zodpovědět neboť nebyl nikdy hospitalizován v nemocnici. 3 respondenti neměli žádné výhrady při hospitalizaci, 3 respondentům vadilo nemocniční prostředí. 2 respondentům vadilo chování některých sester, 1 respondentovi vadilo ranní vstávání a 1 respondentovi vadil vysoký počet spolupacientů na pokoji.

Graf 7 Očekávané chování personálu

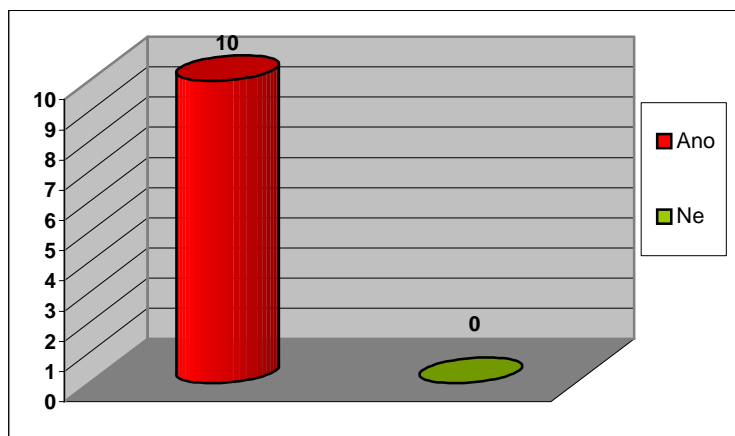
Na otázku, kterou znázorňuje tento graf uvedli respondenti více odpovědí. Z celkového počtu 18 odpovědí, uvedlo 7 respondentů, že očekává vstřícné chování od ošetrovatelského personálu. 3 respondenti uvedli, že očekávají slušné chování. 2 respondenti očekávají od ošetrovatelského personálu pochopení, 2 profesionální péči a 2 respondenti vlídné chování. 1 respondent očekává trpělivost a 1 příjemné chování ošetrovatelského personálu.

Graf 8 Uvedení víry respondenta

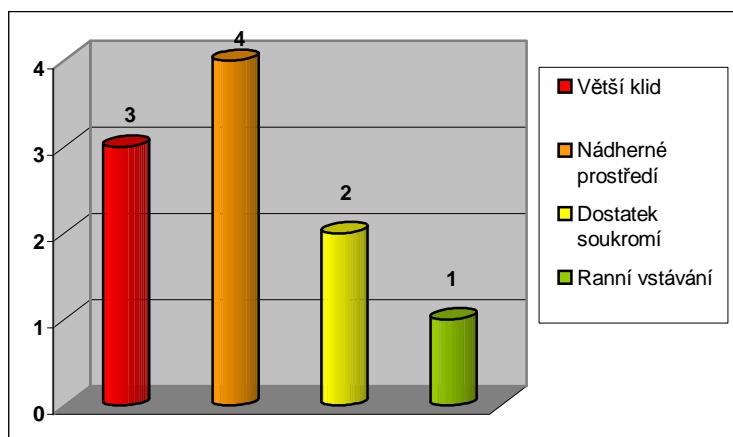
Z celkového počtu 11 respondentů, by uvedlo na dotaz sestry svoje náboženské vyznání 10 respondentů. 1 respondent by své náboženské vyznání neuvedl, důvodem je pro něj špatná zkušenost, že jednou svoji víru uvedl a jeho spolupacient jej napadal sprostými nadávkami a urážel.

Graf 9a Rozdíl mezi umístěním v DSP a v nemocnicí

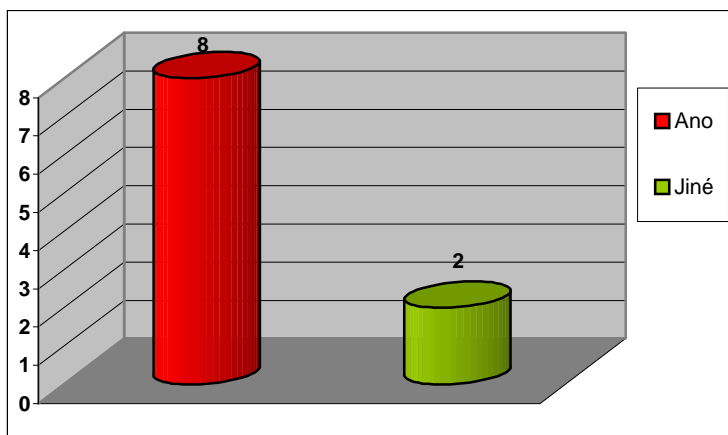
Na otázku vztahující se k tomuto grafu odpovídalo celkem 10 respondentů, jeden respondent nemohl porovnat rozdíly mezi umístěním v DSP a v nemocnici, neboť nebyl nikdy hospitalizován. Všech 10 respondentů uvedlo, že vidí rozdíl mezi DSP Hagibor a nemocnicí.

Graf 9b Druhy rozdílů mezi DSP a nemocnicí

Z celkového počtu 10 respondentů, uvedli 4 respondenti, že vidí hlavní rozdíl v nádherném prostředí. Z toho dva respondenti svou odpověď více specifikovali, že v DSP je více „domácí prostředí“ a jeden uvedl, že se cítí víc mezi svými v souvislosti s náboženským vyznáním. 3 respondenti uvedli, že oproti nemocnici je v DSP větší klid. 2 respondenti uvedli, že mají v DSP více soukromí než v nemocnici. 1 respondent uvedl, že největší rozdíl vidí v ranním vstávání.

Graf 10 Rozdíly ve způsobu ošetrovatelské péče v DSP a nemocnici

Na otázku vztahující se k tomuto grafu odpovídalo celkem 10 respondentů, jeden respondent nemohl porovnat rozdíly mezi DSP a nemocnicí, neboť nebyl nikdy hospitalizován. 8 respondentů uvedlo, že rozdíly v ošetrovatelské péči v DSP a v nemocnici existují. Z toho pět respondentů svou odpověď doplnilo o to, že v DSP probíhá ošetrovatelská péče více v „domácím prostředí“ a sestry respektují soukromí. Další dva respondenti uvedli, že ošetrovatelská péče v DSP není uspěchaná a vše probíhá v klidu bez zbytečných stresů. 2 respondenti uvedli jinou možnost ve které odpověděli, že záleží na sestře a ošetrovatelském personálu.

Tabulka 1 Rozdíly v denním režimu v DSP proti nemocnici

	Součet	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10
Ranní vstávání	8	1	1		1	1	1		1	1	1
Hygiena	5			1		1		1		1	1
Strava	10	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vizita	4		1			1	1	1			
Rehabilitace	4			1			1	1		1	
Denní aktivity	10	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Časový prostor pro náboženské zvyklosti	6		1		1		1	1	1		1
Návštěvy	10	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Čas spánku	8	1	1		1	1	1		1	1	1

Tato tabulka znázorňuje odpovědi respondentů na otázku č.11. Prezentuje rozdíly v denním režimu mezi DSP a nemocnicí, které respondenti nejvíce vnímají. Opět odpovídalo 10 respondentů, jeden respondent nemohl tyto rozdíly v denním režimu porovnat, protože nebyl nikdy hospitalizován.

Z celkového počtu 10 respondentů uvedli všichni jako největší rozdíl stravu, která je striktně košer. Svoji odpověď dále rozvedlo sedm respondentů, kde uvedli že je nikdo nenutí chodit do společné jídelny, mohou jíst na pokoji, dokonce ve vlastní posteli jak jim to vyhovuje. Dva respondenti uvedli, že pokud chtějí, mohou si zajít do restaurace mimo DSP a pokud potřebují pomoc např. vozík, tak jim pomůže ošetrovatelský personál a zajistí jim do restaurace doprovod. Jeden z respondentů uvedl, že potřebuje speciální dietu kvůli jeho onemocnění a nemůže si vynachválit spolupráci ošetrovatelského personálu, který je ochotný při jeho přípravě a vždy vyhoví jeho požadavkům.

Stejný počet respondentů uvedlo jako největší rozdíl mezi DSP a nemocnicí denní aktivity. Všichni respondenti si nemohli vynachválit činnost denního centra, které má připravené pro respondenty aktivity na celý den a dokonce i celý týden. Všichni respondenti také potvrdili, že aktivizační činnosti v nemocnici se nedají vůbec srovnávat s činnostmi denního centra v DSP.

Všech 10 respondentů také uvedlo, že mezi další rozdíly v denním režimu mezi DSP a nemocnicí jsou návštěvy. Z toho čtyři respondenti ještě uvedli, že v nemocnici,

na některých odděleních, jsou omezené návštěvní hodiny, kdežto v DSP jsou návštěvní hodiny prakticky neomezené.

Rozdíl v denním vstávání vidí 8 respondentů. Z toho šest respondentů uvedlo, že v DSP mohou vstávat v kolik hodin chtějí, bez ohledu na čas snídaně, aktivity denního centra atd. Ostatní respondenti svou odpověď dále nespécifikovali.

Stejný počet respondentů uvedlo rozdíl v času spánku. Z toho 5 z nich odpovědělo, že je rádo, že jim nikdo večer nezhasíná a nenutí je spát když nechtějí. Jeden z respondentů uvedl, že je zvyklý si v noci číst a mít neustále rozsvícenou lampičku, a to i když u čtení usne. Ostatní dva respondenti svoji odpověď dále nespécifikovali.

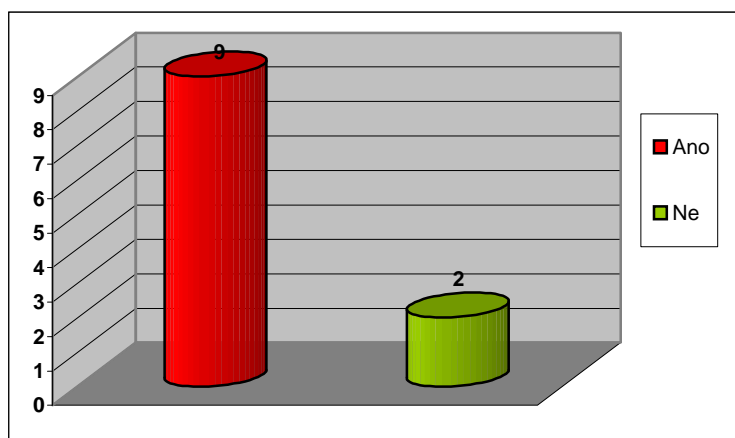
Rozdíl v časovém prostoru pro náboženské zvyklosti uvedlo 6 respondentů, z toho čtyři dále odpověděli, že v DSP Hagibor se drží všechny důležité svátky, šabat a denní režim je jim přizpůsoben. Jeden respondent ve svojí odpovědi uvedl, že se snaží mít vždy vše hotové do pátečního západu slunce než začne šabat a že mu v tomto ohledu vychází ošetrovatelský personál plně vstříc. Jeden respondent svoji odpověď dále nerozvedl.

Rozdíl v hygienické péči vidí 5 respondentů, z toho dva respondenti uvedli, že jim vyhovuje možnost častějšího sprchování a že jim ošetrovatelský personál vychází vstříc. Jeden z nich uvedl, že v DSP mu nejvíce vyhovuje možnost celkové koupele v masážní vaně s perličkovou lázní a ostatní respondenti svoji odpověď více nespécifikovali.

Rozdíl v průběhu vizity vidí 4 respondenti, z toho tři uvedli, že vizita není uspěchaná a lékař má na ně více času. Jeden respondent svoji odpověď více nespécifikoval.

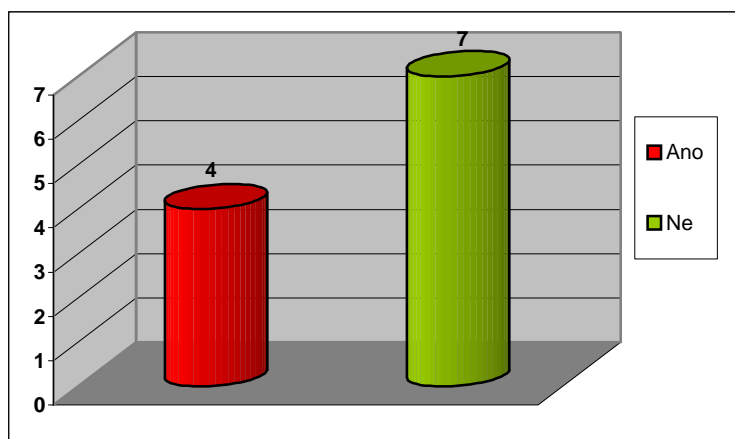
Stejný počet respondentů uvedl rozdíl v rehabilitační péči. Všichni uvedli, že rehabilitační pracovníci za nimi dochází dle jejich potřeby, někdy i několikrát denně a maximálně se jim věnuje po celou dobu rehabilitace.

Graf 11 **Přání informovat rodinu**

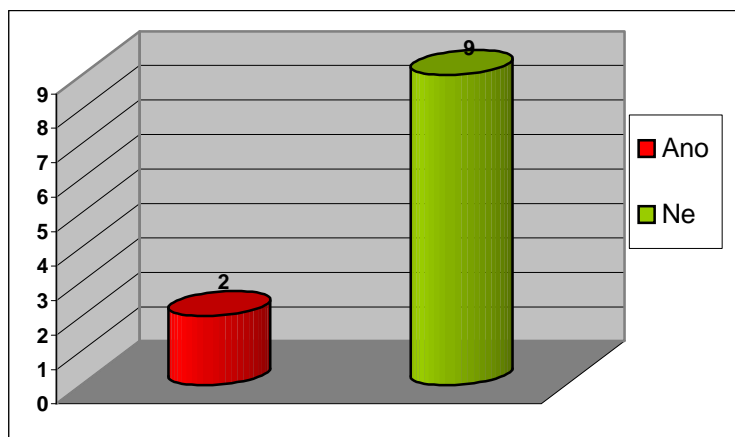
Z celkového počtu 11 respondentů, si přeje informovat rodinu při hospitalizaci o svém zdravotním stavu 9 respondentů. 2 respondenti si nepřejí informovat rodinu o svém zdravotním stavu.

Graf 12 **Duchovní opora v nemocnici**

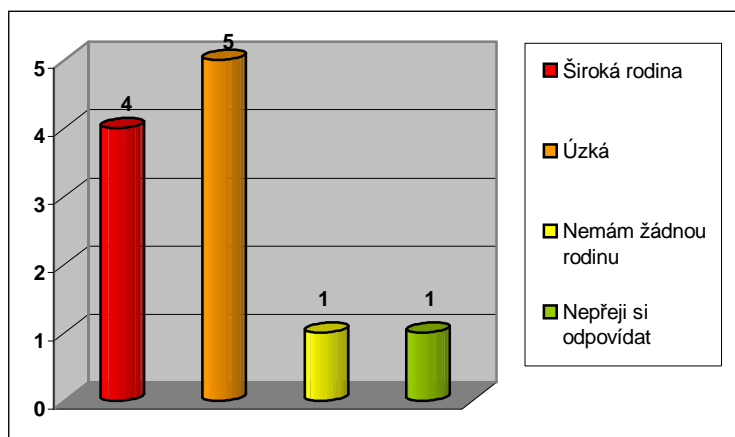
Z celkového počtu 11 respondentů, by si nepřálo duchovní oporu v nemocnici 7 respondentů. Jeden z těchto respondentů uvedl, že ortodoxní Žid není nikdy sám díky modlitbě, která je pro něj oporou a spojením s Bohem. 4 respondenti si přejí duchovní oporu v nemocnici z toho dva respondenti uvedli, že si přejí někoho z rodiny a další dva respondenti uvedli, že si přejí někoho ze ŽOP.

Graf 13 **Prostor pro modlitby**

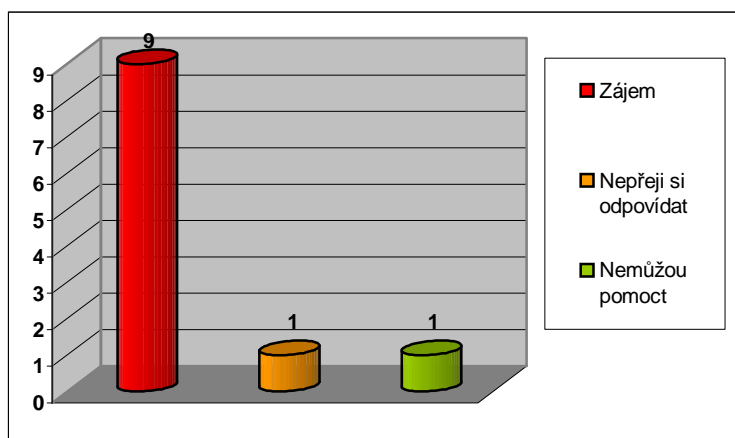
Z celkového počtu 11 respondentů, si prostor pro modlitby v nemocnici nepřeje 9 respondentů a 2 respondenti by prostor pro modlitby uvítali.

Graf 14 **Rodina respondentů**

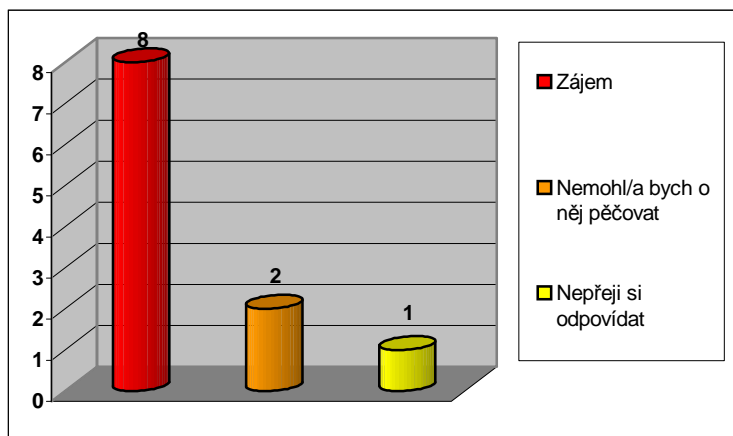
Z celkového počtu 11 respondentů, popsalo svoji rodinu 5 respondentů jako úzkou a dále uvedli svojí rodinu jako velmi hodnou. Širokou rodinu mají 4 respondenti a dále uvedli svou rodinu jako velmi sjednocenou. 1 respondent nemá žádnou rodinu a 1 respondent si nepřál na tuto otázku odpovídat.

Graf 15 Reakce rodiny v případě nemoci respondenta

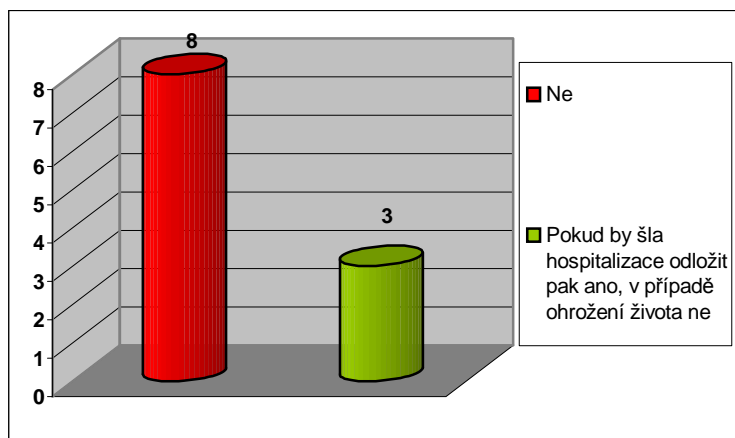
Z celkového počtu 11 respondentů, uvedlo 9 respondentů velký zájem rodiny v případě jejich nemoci. 1 respondent si nepřál odpovídat a 1 respondent uvedl, že rodina mu nemůže pomoci, proto je umístěn v DSP.

Graf 16 Reakce respondenta v případě nemoci člena rodiny

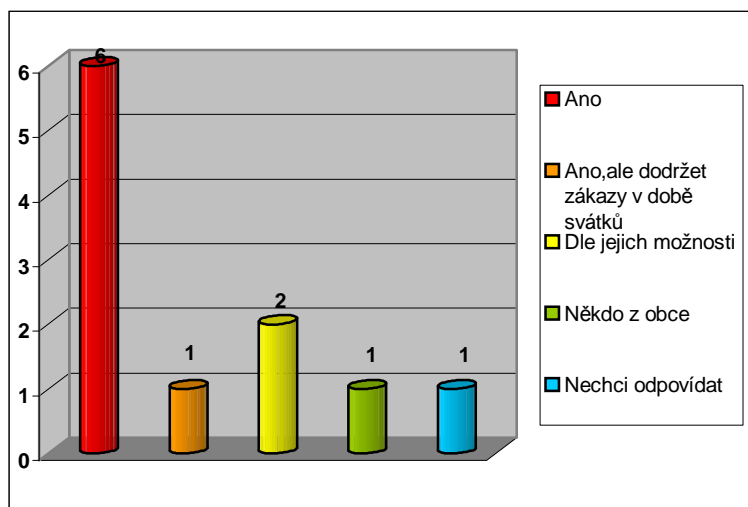
Z celkového počtu 11 respondentů, projevuje zájem v případě nemoci člena rodiny 8 respondentů. 2 respondenti uvedli, že by o nemocného člena rodiny nemohli pečovat v souvislosti s jejich zdravotním stavem. 1 respondent se nepřál odpovídat.

Graf 17 Odmítnutí hospitalizace v době svátků

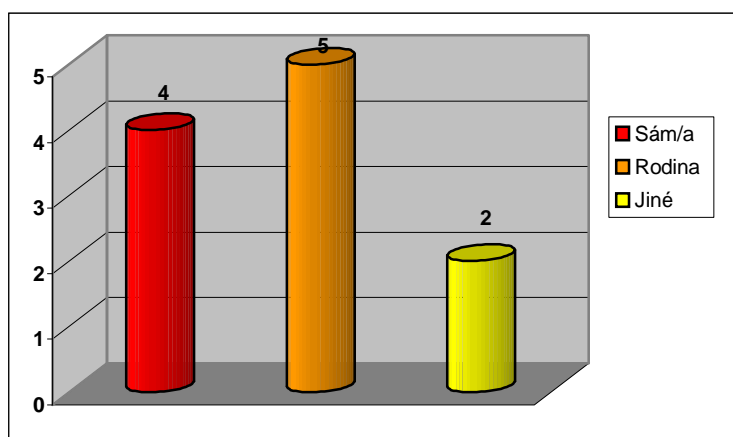
Z celkového počtu 11 respondentů, by hospitalizaci v nemocnici v době svátků neodmítlo 8 respondentů. 3 respondenti by hospitalizaci v období svátků odmítli, ale nesměl by být ohrožen jejich život.

Graf 18 Přítomnost rodiny v nemocnici v době svátků

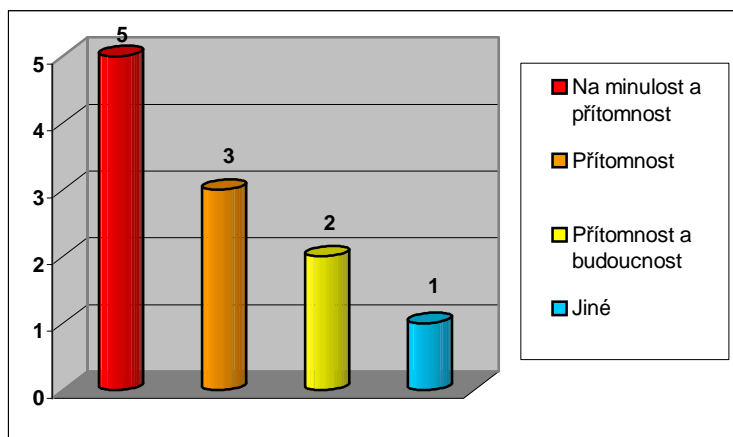
Z celkového počtu 11 respondentů, si přeje přítomnost rodiny v nemocnici v době svátků 6 respondentů. 2 respondenti by si přáli přítomnost rodiny dle jejich možností. 1 respondent si přeje přítomnost rodiny v nemocnici, ale musí dodržet zákazy v době svátků. 1 respondent uvedl, že mu postačí přítomnost někoho ze Židovské obce a 1 respondent si nepřál odpovídat.

Graf 19 Kdo pomáhá respondentům řešit problémy

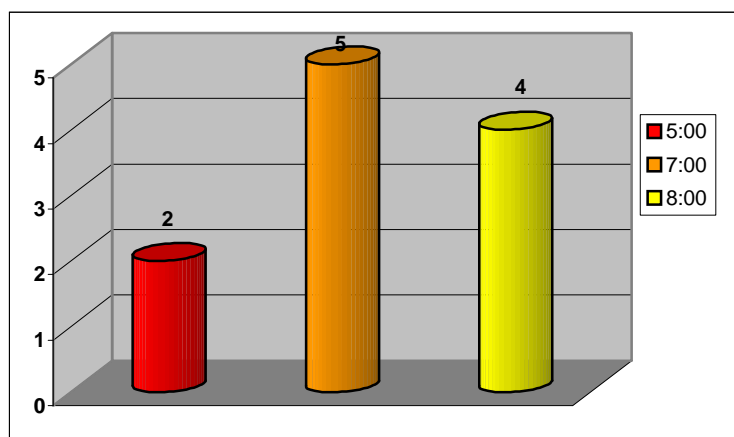
Z celkového počtu 11 respondentů, pomáhá 5 respondentům řešit problémy rodina. 4 respondenti řeší problémy sami. 2 respondenti uvedli jinou možnost, z toho jeden respondent řeší problémy rozhovory s lidmi a druhému respondentovi pomáhá řešit problémy ošetrovatelský a lékařský personál DSP.

Graf 20 Respondenti se soustředí

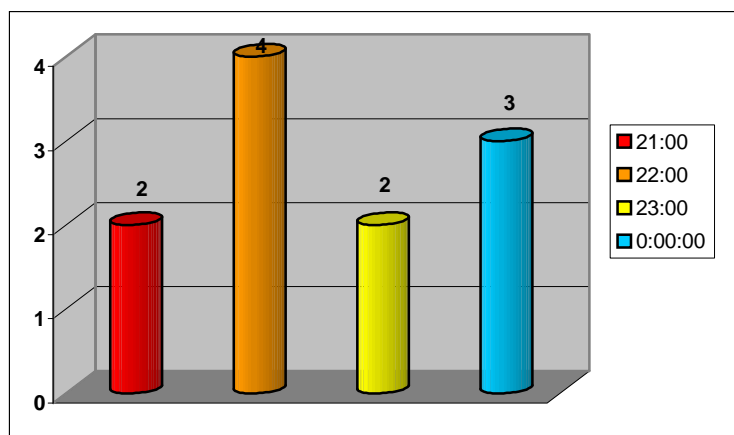
Z celkového počtu 11 respondentů, se 5 respondentů soustředí na minulost a přítomnost. 3 respondenti se soustředí na přítomnost. 2 respondenti se soustředí na přítomnost a budoucnost. 1 respondent uvedl, že židovské myšlení hledí do budoucna deset a více let dopředu a na minulost se zaměřuje pouze když něco hodnotí.

Graf 21 Ranní vstávání respondentů

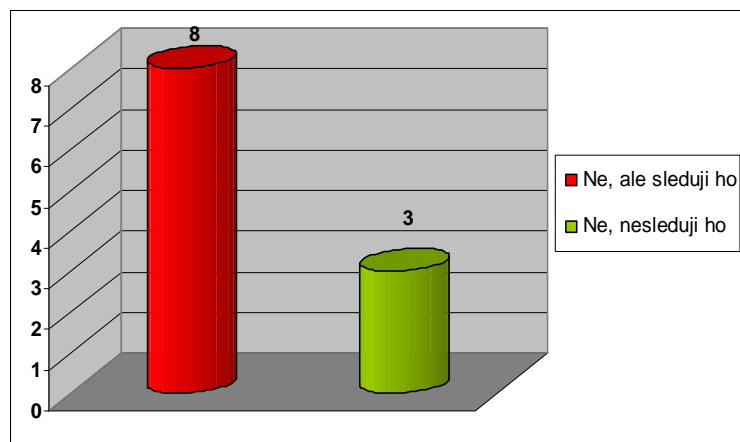
Z celkového počtu 11 respondentů, vstává 5 respondentů kolem sedmé hodiny. 4 respondenti vstávají kolem osmé hodiny a 2 respondenti vstávají kolem páté hodiny.

Graf 22 Čas spánku

Z celkového počtu 11 respondentů, chodí 4 respondenti spát kolem desáté hodiny. 3 respondenti chodí spát kolem půlnoci. 2 respondenti chodí spát kolem deváté hodiny a 2 respondenti kolem jedenácté hodiny.

Graf 23 **Židovský kalendář**

Z celkového počtu 11 respondentů, se 8 respondentů řídí občanským kalendářem, ale zároveň sleduje židovský kalendář. 3 respondenti se řídí občanským kalendářem a židovský kalendář nesledují.

Tabulka č. 2 hodnotová orientace respondentů

	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10	R11
Rodina	1	2		2	1		1			2	1
Zdraví		1	1	1	2	1	2		1	1	2
Přátelství			2			2			3		
Žít	2										
Pomáhat lidem			3								4
Vést lidi k tomu, aby byli lepší			4								
Samostatnost				3			4			3	
Práce							3		4		
Bezpečí a jistota								1			
Idea života a nejbližších								2			
Výchova								3			
Láska									2		3

Tabulka znázorňuje hodnotovou orientaci respondentů a v rozhovoru odpovídá otázce č. 22. Čísla v tabulce 1 – 4 prezentují nejvyšší hodnotu (od 1) po nejnižší hodnotu (do 4) každého respondenta.

Respondenti 5, 7 a 11 staví na první místo rodinu a na druhé zdraví. Z toho respondent 7 uvedl na třetím místě práci a na čtvrtém samostatnost. Respondent 11 na třetím místě uvedl lásku a na čtvrtém pomáhat lidem.

Respondenti 2, 4 a 10 uvedli na prvním místě zdraví a na druhém rodinu. Z toho respondenti 4 a 10 uvedli na třetím místě samostatnost.

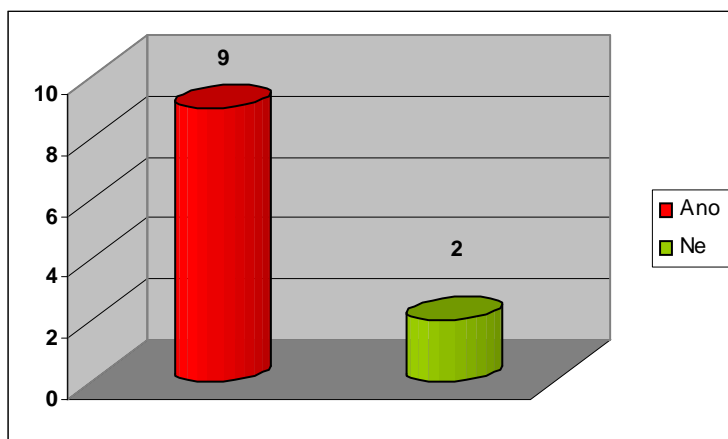
Respondenti 3 a 6 uvedli na prvním místě zdraví a na druhém přátelství. Z toho respondent 3 uvedl na třetím místě pomáhat lidem a na čtvrtém vést lidi k tomu, aby byli lepší.

Respondent 8 uvedl na prvním místě bezpečí a jistotu, na druhém místě ideu života a nejbližších a na třetím místě výchovu.

Respondent 9 uvedl na prvním místě zdraví, na druhém lásku, na třetím přátelství a na čtvrtém místě práci.

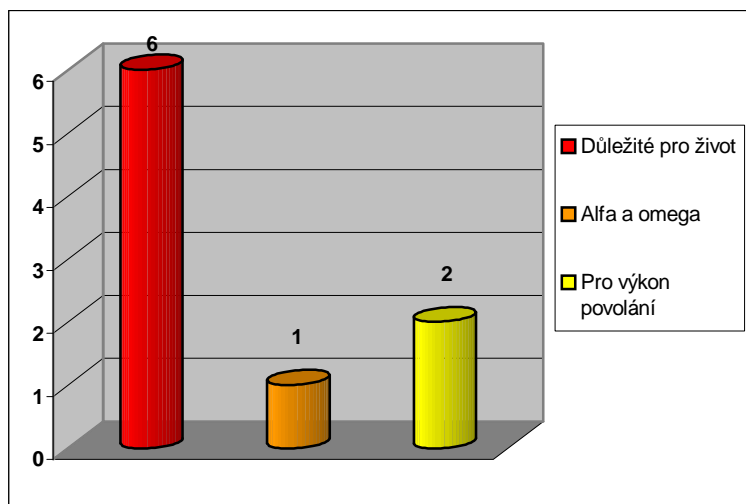
Respondent 1 uvedl na prvním místě rodinu a na druhém místě uvedl hodnotu žít.

Graf 24a **Důležitost vzdělání**

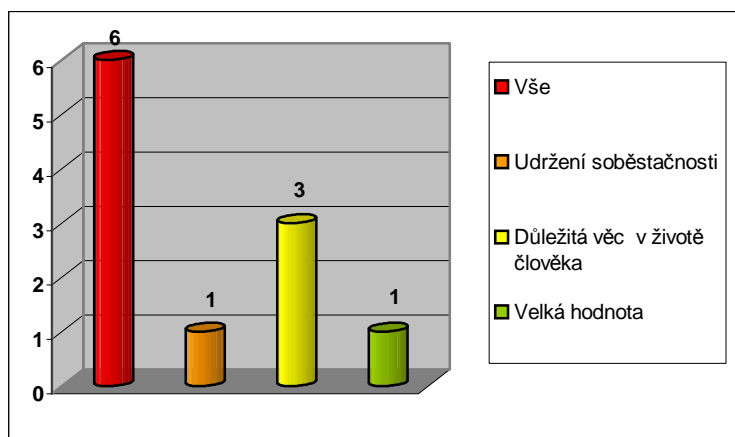
Z celkového počtu 11 respondentů, uvedlo 9 respondentů, že je pro ně vzdělání důležité. 2 respondenti uvedli, že pro ně vzdělání není důležité

Graf 24b **Proč je vzdělání pro respondenty důležité**

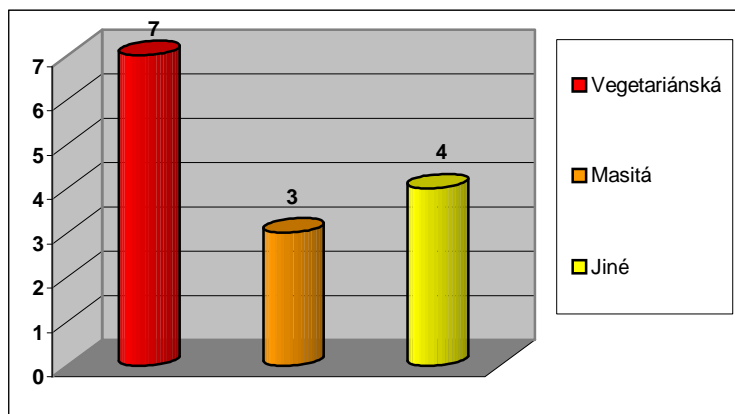
Na tuto otázku odpovídalo 9 respondentů, 6 respondentů uvedlo, že je pro ně vzdělání důležité pro život. 2 respondenti uvedli, že je vzdělání důležité pro výkon povolání. 1 respondent uvedl, že je vzdělání, společně s ženským a mužským principem, alfa a omega.

Graf 25 **Zdraví**

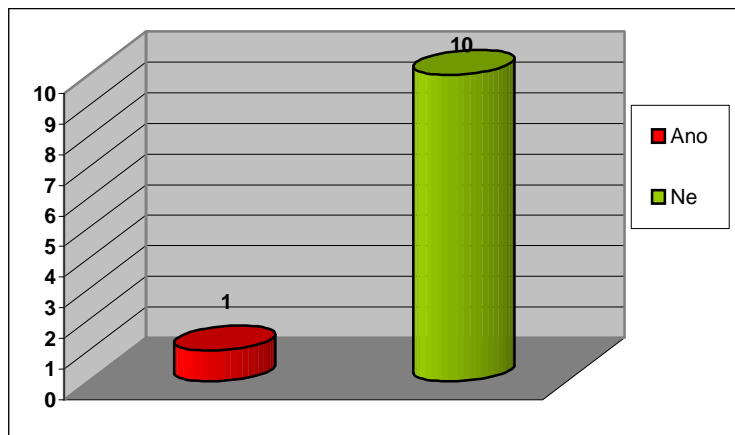
Z celkového počtu 11 respondentů, znamená pro 6 respondentů zdraví vše. 3 respondenti uvedli, že zdraví je důležitá věc v životě člověka. 1 respondent uvedl, že zdraví je důležité pro udržení soběstačnosti a 1 respondent uvedl, že zdraví je pro něj velká hodnota.

Graf 26 **Upřednostňovaná strava respondentů**

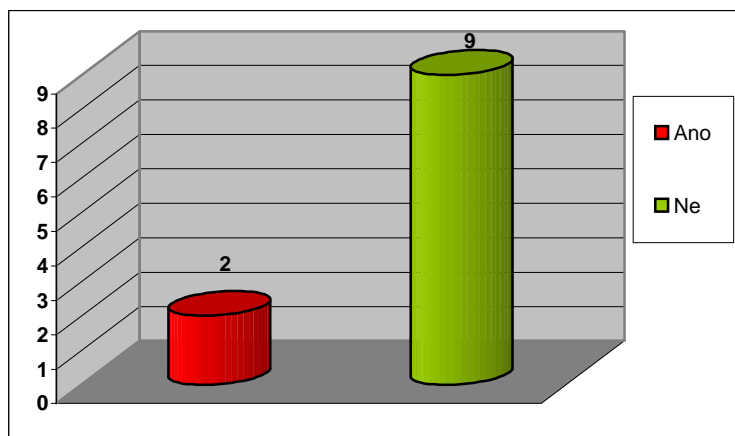
Na otázku č. 25 odpovídali respondenti více možnostmi. Z celkového počtu odpovědí 14, uvedlo 7 respondentů, že dávají přednost vegetariánským pokrmům. 4 respondenti uvedli jinou možnost, z toho jeden respondent uvedl, že se zaměřuje především na zdravou výživu, druhý respondent má speciální dietu, která je velmi přísná na některé potraviny, třetí a čtvrtý respondent uvedli, že je jim to jedno, jedí vše. 3 respondenti uvedli, že dávají přednost masité stravě.

Graf 27a Vyžádání košer stravy v případě hospitalizace

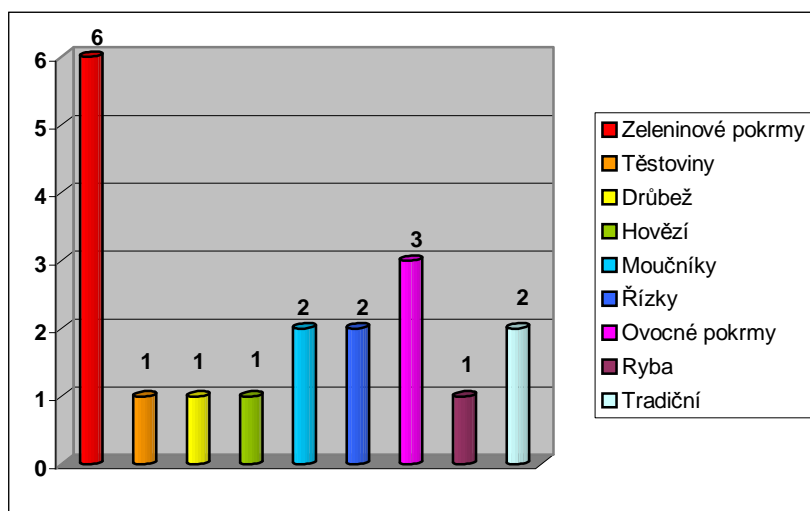
Z celkového počtu 11 respondentů, by nevyžadovalo košer stravu 10 respondentů. 1 respondent by košer stravu vyžadoval.

Graf 27b Vyžádání košer stravy při možnosti jejího dovozu

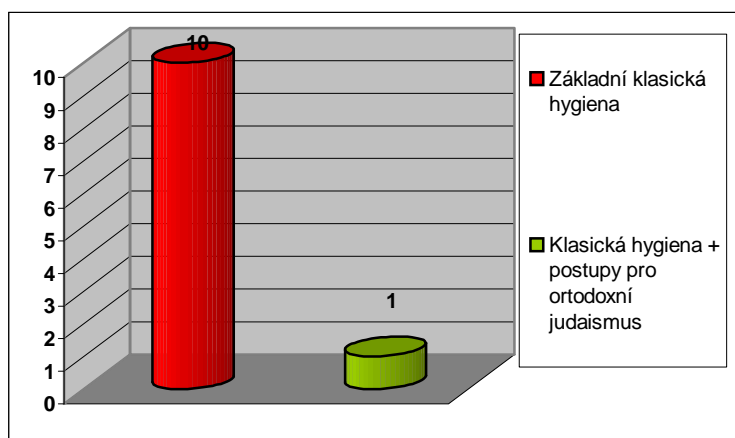
Z celkového počtu 11 respondentů, by nevyžadovalo košer stravu při možnosti jejího dovozu 9 respondentů. 2 respondenti by vyžadovali košer stravu při možnosti jejího dovozu, z toho jeden respondent uvedl, že pokud by tato možnost neexistovala, přál by si vegetariánskou stravu. Dále uvedl, že by mohl nastat problém u ultraortodoxních Židů, kterým by nejvíce vadilo nádobí v nemocnici které není košer. V tomto případě by šlo servírovat stravu na skleněném nádobí.

Graf 28 Oblíbená jídla

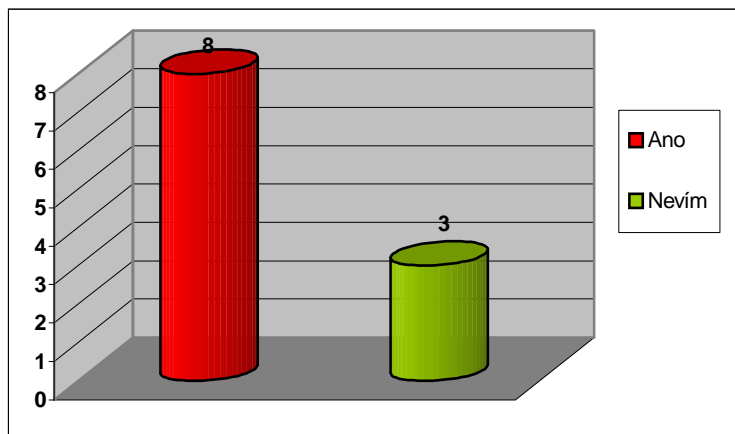
Na otázku č. 27 odpovídali respondenti více možnostmi. Z celkového počtu odpovědí 19, uvedlo 6 respondentů jako oblíbené zeleninové pokrmy. 3 respondenti uvedli jako oblíbené ovocné pokrmy. 2 respondenti uvedli jako oblíbený pokrm moučníky, 2 respondenti uvedli oblíbený pokrm řízky a 2 uvedli jako oblíbený pokrm tradiční jídla. 1 respondent uvedl jako oblíbené jídlo těstoviny, 1 drůbež, 1 respondent uvedl jako oblíbené jídlo hovězí a 1 respondent uvedl jako oblíbené jídlo rybu.

Graf 29 **Názor na hygienu**

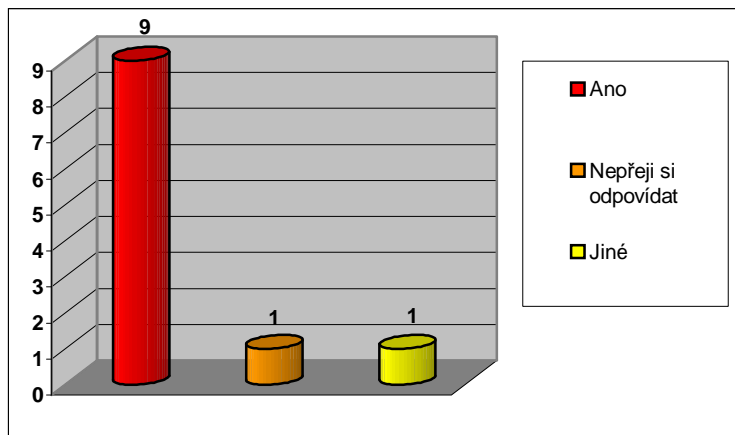
Z celkového počtu 11 respondentů, provádí 9 respondentů základní klasickou hygienu. 1 respondent uvedl, že kromě klasické hygieny dodržuje postupy pro ortodoxní judaismus tzn. ráno po probuzení nejprve vypláchnout ústa vodou a dále dodržovat zásady hygieny, které jsou součástí náboženských zvyklostí.

Graf 30 **Přijetí orgánu k transplantaci**

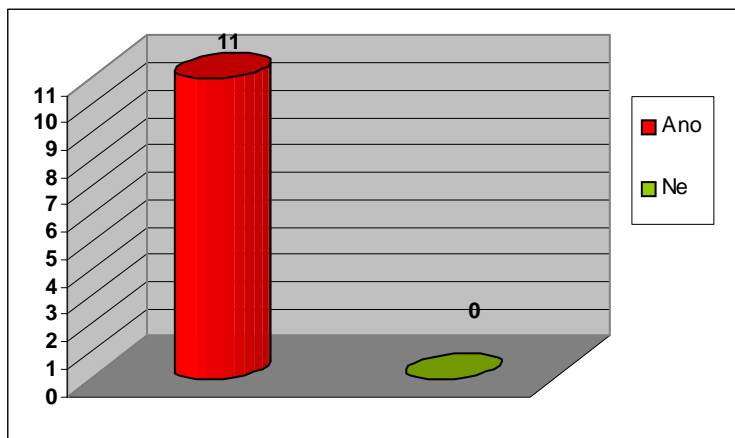
Z celkového počtu 11 respondentů, uvedlo 8 respondentů, že by přijali orgán od dárce v případě transplantace. 3 respondenti uvedli, že neví, z toho jeden respondent více nespécifikoval svojí odpověď. Druhý respondent doplnil svou odpověď, že o tom ještě nepřemýšlel a v jeho věku by pravděpodobně orgán nepřijal a třetí respondent uvedl, že o tom ještě neuvažoval.

Graf 31 Souhlas s dárcovstvím párového orgánu

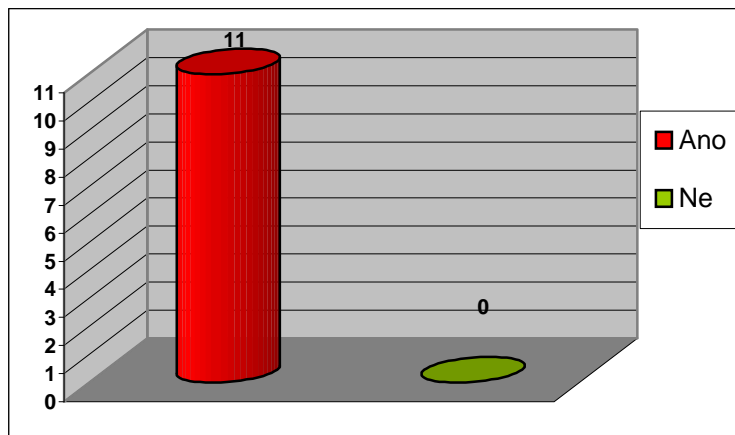
Z celkového počtu 11 respondentů, uvedlo 9 respondentů, že by svolili s dárcovstvím párového orgánu, pokud by jej potřeboval člen rodiny a byli by vhodným dárce. 1 respondent si nepřál odpovídat a 1 respondent uvedl jinou odpověď, ve které uvedl, že by souhlasil, ale v případě dárcovství kostní dřeně by hodně přemýšlel, protože mu to přijde jako intimnější záležitost.

Graf 32 Souhlas s biopsií

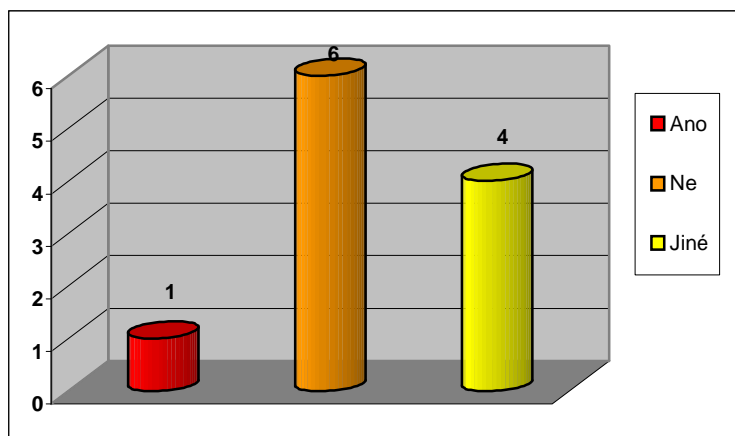
Z celkového počtu 11 respondentů, uvedlo všech 11 respondentů svůj souhlas s biopsií a žádný z respondentů nevedl, že s biopsií nesouhlasí.

Graf 33 **Souhlas s transfuzí krve**

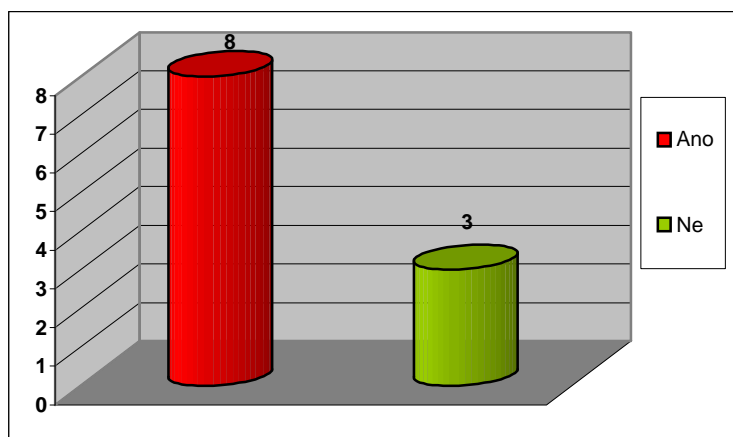
Z celkového počtu 11 respondentů, souhlasí s transfuzí krve všech 11 respondentů. Žádný respondent nevedl svůj nesouhlas s transfuzí krve.

Graf 34 **Interrupce**

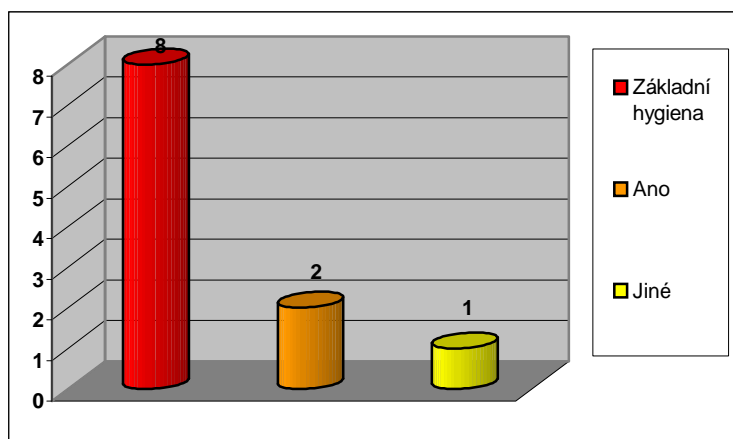
Z celkového počtu 11 respondentů, nesouhlasí s interrupcí 6 respondentů. 4 respondenti uvedli jinou možnost, ve které dva respondenti uvedli, že záleží na situaci. Jeden respondent uvedl, že interrupci neodsuzuje, ale že v souvislosti se životním stylem mládeže je to potřeba. Jeden respondent uvedl, že je to soukromá věc každého člověka. 1 respondent uvedl souhlas s interrupcí a dále svojí odpověď specifikoval, že není nic horšího než nechtěné dítě.

Graf 35 Perorální antikoncepce

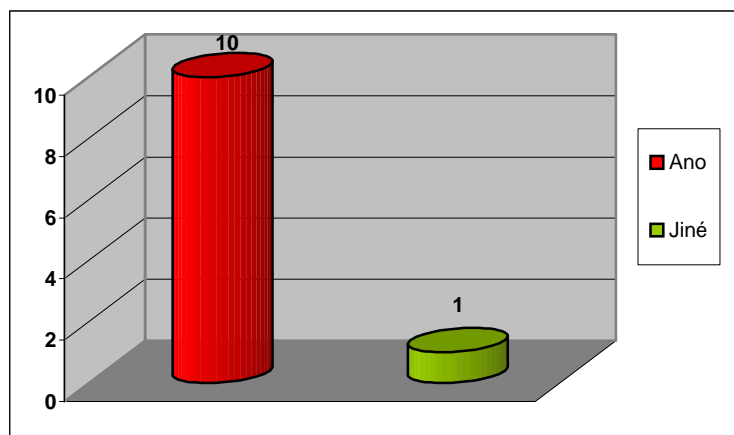
Z celkového počtu 11 respondentů, uvedlo 8 respondentů svůj souhlas s perorální antikoncepcí. 3 respondenti uvedli, že s perorální antikoncepcí nesouhlasí a jeden z nich uvedl, že je to příliš velký zásah do těla.

Graf 36 Rituální očista po operaci, porodu a menstruaci

Z celkového počtu 11 respondentů, uvedlo 8 respondentů, že po operaci, porodu a menstruaci stačí základní hygiena. 2 respondenti uvedli souhlas s rituální očistou, ale dále uvedli, že rituální očistu by neprováděli v nemocnici, kde postačí klasická základní hygiena. 1 respondent uvedl jinou možnost, ve které odpověděl, že záleží na víře člověka.

Graf 37 **Holení operačního místa žiletkou**

Z celkového počtu 11 respondentů, uvedlo 10 respondentů, že operační místo by si nechali vyholit žiletkou. 1 respondent uvedl jinou možnost, ve které blíže specifikoval, že operační místo by si nechal oholit žiletkou, protože jde o zdraví a v případě ohrožení zdraví je porušení Tóry nutností. Dále uvedl, že jinak se holí elektrickým strojkem a žiletky nepoužívá.

4.2 Obsahová analýza dokumentů

Tabulka 3 Pohřbívání

ŽD = Židovský ŽO = Židovská obec ŽH = Žahem R = Rodina B = Běžný N = Neuvedeno J = Jiné	Typ pohřbu				Vyrozumět v případě úmrtí			Pohřeb vypraví		
	ŽD	B	ŽH	N	R	ŽO	J	R	ŽO	J
R1		1			1			1		
R2			1		1			1		
R3	1				1			1		
R4				1	1			1		
R5				1	1			1		
R6	1				1				1	
R7				1	1			1		
R8		1			1			1		
R9			1		1			1		
R10		1			1			1		
R11		1			1			1		
R12		1			1			1		
R13	1				1			1		
R14		1			1			1		
R15	1					1			1	
R16	1				1				1	
R17	1					1			1	
R18	1				1			1		
R19	1				1				1	
R20				1	1			1		
R21		1			1			1		
R22		1			1			1		
R23		1			1			1		
R24	1						1		1	
R25	1						1			1
R26				1	1			1		
R27	1				1				1 z	
R28	1				1				1 z	
R29			1		1			1		
R30		1					1			1
R31	1						1		1 z	
R32				1	1			1		
R33		1			1			1		
R34				1	1			1		
R35		1					1			1
R36				1			1			1
R37	1				1			1		
Součet	14	12	3	8	29	2	6	24	9	4

Výše uvedená tabulka znázorňuje druh pohřbu, který si přeje respondent po své smrti. Požadavek na svůj pohřeb uvádí zpravidla každý respondent ve své složce zdravotnické dokumentace, kde může také zadat kontaktní osobu v případě úmrtí a kdo vypraví pohřeb. Celkem bylo analyzováno 37 složek ošetrovatelské dokumentace.

V prvním sloupci tabulky je znázorněn druh pohřbu podle přání respondenta. Židovský pohřeb uvedlo 14 respondentů, běžný pohřeb 12 respondentů s tím, že běžným pohřbem se rozumí pohřeb, který bude mít každý občan České republiky, 8 respondentů neuvedlo jaký si přejí pohřeb a 3 respondenti uvedli, že si přejí pohřeb žehem.

V druhém sloupci tabulky je uveden kontakt pro zdravotnický personál v případě úmrtí. Svou rodinu chce vyrozumět 29 respondentů, Židovskou obec 2 respondenti. Jinou možnost uvedlo 6 respondentů, kdy dva uvedli, že si přejí informovat svou snachu, další dva svého manžela a jeden respondent uvedl svého vnuka. Žádného rodinného příslušníka neuvedl jeden respondent, protože svůj pohřeb má již zajištěn a zaplacen v Karlových Varech.

V posledním sloupci je uvedeno, kdo vypraví respondentovi pohřeb. Rodinu uvedlo 24 respondentů, 9. respondentům vypraví pohřeb Židovská obec, z toho tři pohřby jsou již obci zaplaceny. Jinou možnost uvedli 4 respondenti, kdy dva respondenti uvedli manžela, jeden respondent snachu a jeden respondent svého vnuka.

4.3 Obsahová analýza dokumentu - provoz DSP Hagibor

Analyzovány byly dokumenty týkající se provozu DSP Hagibor. Na základě získaných poznatků byly stanoveny čtyři základní pilíře provozu DSP Hagibor.

Prvním pilířem provozu DSP Hagibor je technické zázemí, které je smysluplně řešené i s ohledem na zvýšenou bezpečnost klientů v souvislosti s možným teroristickým útokem či provokací se strany extremistických skupin. Z tohoto důvodu jsou i organizačně umístěny pokoje klientů v rezidenční části, jejichž okna jsou směřována do zahrady uvnitř budovy. Rezidenční část je propojena s historickou budovou, která tvoří čelo celé stavby. Zároveň slouží jako hluková bariéra mezi obydlí a venkovní ulicí. Celá budova i se zahradou je bezbariérová. Součástí historické budovy je hlavní recepce, kuchyně s jídelnou, prádelna, lékařská ordinace, kancelář domácí péče Ezra, kanceláře vedení, klubovny mládeže a společenský sál, který má univerzální využití a rovněž slouží jako modlitebna. V suterénu je umístěna místnost pro zeměděle.

Rezidenční část má dvě patra, která jsou pro lepší orientaci klientů i návštěv barevně odlišena na žluté patro a zelené patro. Ve žlutém patře jsou umístěni méně soběstační klienti, kteří potřebují nepřetržitou pomoc ošetřovatelského personálu a v zeleném patře jsou umístěni převážně soběstační klienti. V každém patře se nacházejí dvě sesterny, sklady prádla, koupelny a společenské místnosti. Každý pokoj je vybaven signalizačním zařízením a je napojen na příslušnou sesternu. Pokoje jsou jednolůžkové nebo dvoulůžkové a zahrnují standardní vybavení – kuchyňská linka, sociální zařízení, nábytek a balkón. Každý pokoj je dále vybaven polohovací postelí, polohovacím křeslem a LCD televizorem.

Druhým pilířem provozu DSP je kuchyně, která je navržena podle zásad košer stravování. V kuchyni jsou oddělené místnosti pro přípravu mléčných a masitých pokrmů. Zároveň má prostory pro možnost zásoby jídla na šabat. Vedle kuchyně se nachází jídelna, kam mohou klienti docházet na jídlo. Kuchyně je vybavena i přenosnými termoboxy, kterými lze dopravit jídlo klientovi až na pokoj.

Třetím pilířem provozu je personál, který se podílí na chodu DSP Hagibor. Jsou to nejen sestry, ale také rehabilitační a sociální pracovníci, kulturní referenti, kuchaři,

recepční, uklízečky, technici, ochranka, vedení a dobrovolníci. Kulturní referenti a sociální pracovníci zajišťují chod denního centra a připravují pro klienty pestrý denní program, který je plný aktivit, zábavy, kultury a domácích prací (viz příloha 22) Sestry, které chtějí pracovat v tomto domově, musí projít speciálním psychologickým výcvikem kvůli holocaustu, aby věděly, jak s klienty jednat a jak se k nim chovat. Musí navštěvovat supervize, které pořádá vedení DSP Hagibor. Každá sestra, která nově nastoupí do Hagiboru, musí také projít školením o judaismu a musí absolvovat psychologický pohovor s psychologem, kterého zaměstnává ŽOP. Pohovor se opakuje za tři měsíce od nástupu.

Čtvrtým pilířem provozu DSP Hagibor jsou kritéria výběru klientů. DSP nabízí nejen trvalé umístění klientů do domova, ale i odlehčovací pobyty. O umístění do DSP Hagibor může požádat pouze člověk židovského vyznání. Žádost podává na ŽO v Praze a ta rozhoduje o jeho přijetí do domova. Každý klient si platí pobyt v DSP sám a ještě doplácí za služby denního centra a košer stravu. Kapacita domova je maximálně 62 lůžek, z toho 5 lůžek musí zůstat vždy volných pro případ akutní potřeby. V současné době je v domově umístěno 52 klientů.

5. Diskuze

Předmětem diplomové práce bylo zjistit, jaká jsou specifika ošetrovatelské péče u klientů židovského vyznání. Výsledky výzkumu vycházejí z polostandardizovaného rozhovoru, který odpovídá modelu Gigerové – Davidhizarové a analýzy dokumentů.

V úvodní části dotazníku jsme zjišťovali bývalé bydliště respondentů v České republice, jejich mateřský jazyk a zda ovládají cizí jazyky, neboť židovská populace žije v diaspoře a můžeme ji najít po celém světě (4, 47, 53). Z výzkumné otázky č. 2, kterou prezentuje graf 2, vyplynulo, že respondenti pocházejí z různých částí České republiky, ale i ze zahraničí. Většina respondentů také uvedla, že část rodinných příslušníků žije v USA, Francii, Německu nebo Izraeli.

Povinností židovské rodiny je zajistit výchovu svým dětem a zabezpečit jejich vzdělání (11, 24, 45). Grafy 24a a 24b ukazují, jaký pohled mají respondenti na vzdělání. Graf 24a znázorňuje, zda je pro respondenty vzdělání opravdu důležité. Souhlasí 9 respondentů. Graf 24b uvádí, proč je vzdělání pro respondenty důležité. Vzdělání pro život potřebuje 6 respondentů, 2 respondenti uvedli, že vzdělání je důležité pro výkon povolání a 1 respondent uvedl, že je vzdělání, společně s ženským a mužským principem, alfa a omega života. Dalším znakem důležitosti vzdělání, může být i množství ovládaných jazyků. Většina Židů ovládá tři jazyky, kterými je čeština, angličtina a hebrejštiny. Pro většinu respondentů je mateřským jazykem čeština, ale dále ovládají minimálně jeden nebo i více cizích jazyků. Patří mezi ně angličtina, němčina, francouzština, hebrejštiny a ruština, jak je uvedeno v grafech 3a a 3b.

Pro specifickou ošetrovatelskou péči o klienty židovského vyznání je nutné zjistit směr judaismu, který klient vyznává, neboť od tohoto bodu se odvíjí následná ošetrovatelská péče. Jednotlivé směry se od sebe liší především v přísnosti dodržování příkazů Tóry. Liberální judaismus není tak přísný jako ortodoxní, kázání probíhá v místních jazycích a bohoslužby jsou zkráceny. Liberální vyznavači judaismu nepovažují zákony Tóry za svaté, a proto si je dovolili zkrátit a svobodně interpretovat (50). Naproti liberálnímu směru uznává ortodoxní směr na prvním místě Tóru, která obsahuje slovo Boží a to je nezvratné a nezměnitelné. Ortodoxní Židé jsou povinni dodržovat všech šest set třináct micvot, každý den studovat Tóru, modlit se třikrát

denně, dodržovat přesně pravidla rituálů. Podle přísných pravidel dodržují šabat a striktně se drží košer stravování. Konzervativní směr je středem judaismu, klade se důraz na hebrejštinu a kulturu, která je jednotícím poutem mezi Židy. Prosazuje názor, že náboženské tradice je třeba zachovat co nejvíce a náboženský zákon zaručuje soudržnost judaismu (4, 24 40). Jak uvádí graf 4, liberální směr judaismu vyznává 9 respondentů, 1 respondent vyznává ortodoxní judaismus a 1 konzervativní judaismus. Tato skutečnost může ovlivnit šetření, neboť v české populaci se nachází menšina ortodoxních Židů, z tohoto důvodu se s nimi v nemocnici setkáváme velmi zřídka. V otázce č. 8, jsme se zaměřili na přiznání víry respondenta při dotazu sestry. Graf 8 znázorňuje, že by svoje vyznání uvedlo 10 respondentů, 1 respondent měl již špatné zkušenosti, když ho spolupacient napadl urážkami kvůli jeho vyznání a tak svou víru raději tají. Domníváme se, že většina respondentů se netají svým vyznáním v souvislosti s dnešní dobou a menším stupněm ohrožením pro menšiny, a to i přes občasné antisemitistické útoky.

Grafy 11, 14 a 15 znázorňují rodinu a její reakce v případě onemocnění respondenta. Z nich vyplývá nezastupitelná a velmi důležitá role rodiny v životě respondenta. Graf 11 ukazuje, že 9 respondentů si přeje informovat rodinu v případě hospitalizace. Graf 14 znázorňuje popis respondentovy rodiny, kdy 5 respondentů vidí svojí rodinu jako úzkou, ale milou a 4 respondenti jako širokou a sjednocenou. Graf 15 znázorňuje reakce rodiny v případě nemoci respondenta, kdy 9 respondentů uvedlo velký zájem rodiny v případě jejich onemocnění. Rodina se uvádí jako základní jednotka judaismu a základ židovského života. Je významnější než synagoga, protože „rodina je malý chrám a rodinný stůl je oltář (53, s 85)“. Proto je také manželské soužití v judaismu považováno za ideální stav, neboť osamocení člověk není šťastný a jeho život je nenaplněný, neúplný. Sňatkem je také splněn jeden z hlavních příkazů Tóry: „Plodte a množte se (11, s.129)“.

V otázce č. 12 a 13 jsme se zabývali duchovní oporou a prostorem pro modlitby v nemocnici. Graf 12 znázorňuje, přání respondentů duchovní opory v nemocnici. Duchovní oporu si nepřeje 7 respondentů, z toho byl jeden respondent ortodoxního vyznání a uvedl, že praktikující ortodoxní Žid není nikdy sám díky modlitbě, která je

pro něj oporou a spojením s Bohem. Pouze tehdy, pokud svůj stav již psychicky nezvládá, přichází na řadu opora z rodiny, ŽOP apod. Ostatní 4 respondenti si přejí mít duchovní oporu v nemocnici, z toho dva si přejí rodinu a dva respondenti někoho ze ŽOP. Graf 13 vyjadřuje názor respondentů na prostor pro modlitby v nemocnici, který nepotřebuje 9 respondentů, ale 2 respondenti by prostor pro modlitby využili. Modlitby vykonávají zpravidla muži, ale modlit se mohou samozřejmě také ženy, záleží na směru judaismu. Muži starší třinácti let se modlí třikrát denně, z toho je nedůležitější ranní modlitba, při které používají modlitební řemínky a další pomůcky jarmulku a talit. Běžné úkony života provázejí kromě modliteb také požehnání, která se pronášejí nejčastěji nad jídlem (11, 24, 45). Z výše uvedených výsledků vyplývá, že záleží na druhu vyznání judaismu a na tom, zda je klient praktikující či neprotikující Žid. Praktikujícímu vyznavači judaismu je důležité zajistit dostatek klidu a prostoru pro modlitby a možnosti používat modlitební pomůcky (11, 50). V souvislosti s výše uvedenými výsledky vyplývá hypotéza č.1: Při poskytování ošetrovatelské péče je důležité znát směr judaismu, který klient vyznává.

V otázce č. 17 jsem se zajímal o odmítnutí hospitalizace v době svátků. Jak uvádí literatura, židovské svátky jsou velmi důležité pro všechny praktikující Židy. „Připomínají si v nich historické události svého národa, souvisejí se zemědělskou nebo přírodní událostí a mají metafyzický význam (53, s 114)“. Graf 17 ukazuje, že by neodmítlo hospitalizaci 8 respondentů a 3 respondenti by hospitalizaci odmítli, pokud nebude jejich život v ohrožení. Tato odpověď je v souladu s uvedenou literaturou (21, 50), která uvádí, že Židé mohou odmítnout hospitalizaci, ale nesmí být ohrožen jejich život. Na otázku č. 17 navazuje otázka č. 18, která je zaměřená na přítomnost rodiny v nemocnici v době svátků. Graf 18 uvádí, že přítomnost rodiny si přeje 6 respondentů a 1 respondent uvedl, že si přeje přítomnost rodiny, ale musí dodržet dané zákazy v den svátku. Tento respondent byl ortodoxního vyznání a zde opět vyplývá již výše uvedená hypotéza č.1, na kterou navazuje hypotéza č.2: Praktikující Židé odmítnou hospitalizaci v nemocnici v době významných svátků, pokud není ohrožen jejich život.

Otázka č. 24 byla zaměřená na hodnotovou orientaci respondentů a znázorňuje ji tabulka č. 2. U většiny respondentů je na prvním a druhém místě rodina nebo zdraví. Tuto otázku doplňuje otázka č. 25, znázorněná grafem 25, kde je uvedeno, co pro respondenty znamená zdraví. Že znamená vše, uvedlo 6 respondentů, 3 respondenti uvedli zdraví jako důležitou věc v životě člověka, 1 respondent uvedl zdraví jako udržení soběstačnosti a 1 respondent uvedl zdraví jako velkou hodnotu. Z výše uvedených odpovědí lze říci, že zdraví má pro všechny respondenty nevyčíslitelnou cenu a je důležitou částí lidského života. Judaismus si nesmírně váží lidského života a jak je uvedeno v literatuře, pokud je ohrožen lidský život, je porušení Tóry nutností (50).

V otázkách 26, 27a, 27b a 28 jsme se zabývali košer stravou a oblíbenými jídly respondentů. Jak uvádí graf 26, vegetariánskou stravu upřednostňuje 7 respondentů. Graf 27a ukazuje, zda by respondent v případě hospitalizace vyžadoval košer stravu. Nevyžadovalo by ji 10 respondentů, pouze 1 respondent by si košer stravu vyžádal. Graf 27b navazuje a ukazuje, zda by si respondent přál košer stravu v případě jejího dovozu. Možnosti by nevyužilo 9 respondentů, pouze 2 respondenti by si košer stravu vyžádali. Na tuto otázku odpověděl jeden z respondentů, jehož odpověď považuji za velmi zajímavou, že pokud by neexistovala možnost dovozu košer stravy, přál by si stravu vegetariánskou. Dále uvedl, že by mohl nastat problém u ultraortodoxních Židů, kterým by nejvíce vadilo nádobí v nemocnici, které není košer. Řešením v tomto případě by mohlo být podávání stravy na skleněném nádobí.

Na výše uvedené otázky navazuje otázka č. 28, která zjišťuje oblíbená jídla respondentů. Otázku prezentuje graf 28, který uvádí velmi zajímavé odpovědi respondentů. Zeleninové pokrmy jsou oblíbeny u 6 respondentů, 3 respondenti uvedli ovocné pokrmy, 2 respondenti moučníky, 2 řízky a 2 uvedli jako oblíbený pokrm tradiční jídla. Jako oblíbená jídla respondenti dále uváděli rybu, hovězí, drůbež a těstoviny. Výše uvedené odpovědi se slučují se zásadami košer stravování a dodržováním pravidel kašrutu. Je zakázáno jíst maso vepřové, velbloudí, pít velbloudí mléko, mořské plody, zejména koryše, mlže, plže, ústřice, langusty, úhoře, rejnoky, hmyz, hady, kaviár. Veškeré produkty pocházející z nekošer zvířat jsou také zakázané.

Povolené košer maso musí pocházet ze sudokopytníků a zároveň přežvýkavců. To jsou ovce, hovězí dobytek, kozy, jeleni apod.. Povoleno je jíst ryby, ale pouze takové, které mají šupiny i ploutve. Za košer maso se považuje i drůbež, hlavně domestikovaná zvířata jako kuře, krůta, husa, kachna a holub. Do košer stravování patří také neutrální potraviny (hebrejsky parve), kterými jsou vejce, ovoce, zelenina, salát a brambory. Dále je nutné rozdělovat potraviny na mléčné a masité. Nestačí potraviny jen dělit, ale je nutné mít na každý druh jídla jiné nádoby (50,53).

Nejvíce zarážející odpovědí na výše uvedené otázky 27a a 27b bylo odmítnutí košer stravy respondentů. Domníváme se, že tyto odpovědi souvisí hlavně s náboženským zaměřením respondentů, protože většina z nich vyznává liberální judaismus a někteří jsou dokonce nepraktikujícími Židy. Jak někteří z nich uvedli, již od dětství se doma košer moc nevařilo, jen na nejznámější židovské svátky se vařila tradiční jídla a chodilo se do synagogy. Někteří respondenti odmítají jíst košer v souvislosti se ztrátou víry a někteří odmítají košer stravu pouze proto, že jim nechutná. Takto by se dala vysvětlit i překvapující odpověď dvou respondentů, kteří v otázce č. 28 uvedli jako oblíbené jídlo řízky, které se neslučují s pravidly košer stravování. Jak už jsme několikrát výše zmiňovali, je důležité zjistit o jakého praktikujícího vyznavače judaismu se jedná. Jak uvádí literatura, dodržování pravidel košer stravování se mnohdy liší. Zbožný ortodoxní Žid se snaží jíst striktně košer bez výjimek. Ostatní Židé jsou v dodržování kašrutu mírnější. Spousta židovských rodin má košer domácnost, přesto občas chodí jíst do restaurací, kde sice jedí jediné rybu, ale ta není na košer talíři. S postupem moderní doby byli Židé nuceni tvořit kompromisy a v judaismu dochází k uvolnění dodržovaných pravidel a tradic (46, 47, 50). Z výše uvedených výsledků vyplývá hypotéza č.3: Ve zdravotnickém zařízení Židé preferují vegetariánskou stravu.

Otázka č.29 byla zaměřená na hygienu respondentů. Graf 29 znázorňuje, že klasickou základní hygienu dodržuje 10 respondentů. Zajímavou odpověď uvedl 1 respondent, že kromě klasické hygieny dodržuje postupy pro ortodoxní judaismus tzn. ráno po probuzení nejprve vypláchnout ústa vodou a dále dodržovat zásady hygieny, které jsou součástí náboženských zvyklostí. Jsou to např. postupy před zahájením

šabatu, kdy je zvykem provést celkovou koupel a hygienu těla, vyčistit nehty a oholit se (26, 32). O svátcích Pesach a sederové večeře, při které se rituálně omývají ruce (10, 38, 51). Na nejvýznamnější židovský svátek Jom Kipur je Židům zakázáno se umývat, muži se nesmějí holit, ženy malovat i jinak zkrášlovat, používat parfémy ani různé deodoranty. „V soudný den musí stát člověk před svým soudcem bez veškerých zbytečností (50, s. 167)“. Nesmí se nosit kožená obuv a je zakázán pohlavní styk (10, 50).

Otázku č.29 doplňují otázky č.36 a č.37. Graf 36 prezentuje otázku, která zjišťuje názor na rituální očistu ženy po porodu, menstruaci a gynekologické operaci. U praktikujících Židů musí žena s příchodem menstruace dodržovat všechna příslušná příkázání. Po menstruaci je žena „nečistá“ (nido). Dospělé ženě je zakázán pohlavní styk po dobu menstruace a dalších sedm dní, poté se ponoří do rituální lázně (mikve), aby dosáhla rituální čistoty. Nařízení týkající se menstruace platí i pro ženu po porodu (18, 38). Klasická hygiena je pro 8 respondentů dostačující, 2 respondenti uvedli, že souhlasí s rituální očistou, ale že by jí neprováděli v nemocnici, kde z počátku postačí klasická hygiena a rituální očista bude provedena později. Graf 37 znázorňuje názor respondentů na přípravu operačního místa před operací především u mužů, neboť v souvislosti s uvedenou literaturou, se dospělý zbožný Žid drží příkazu pro úpravu vousů a vlasů: „Nebudete si přistříhovat na hlavě vlasy dokola, nezohavíš si okraj plnovousu Lv. 19,27 (50, s. 111)“. Ultraortodoxní Židé nechávají své vousy a vlasy volně růst a nikdy by se jich nedotkli břitvou nebo žiletkou. Je dovoleno zastříhovat vousy a vlasy nůžkami. V současné době běžně používají ortodoxní Židé elektrické holicí strojky (50). V grafu 37 uvedlo 10 respondentů, že operační místo by si nechali bez zábran vyholit žiletkou, 1 respondent uvedl, že operační místo by si nechal oholit žiletkou, neboť jde o zdraví a v případě ohrožení zdraví je porušení Tóry nutností. K této odpovědi bychom rádi uvedli, že 10 respondentů byli vyznavači liberálního směru judaismu a 1 byl ortodoxního vyznání. Tento respondent ještě uvedl, že jinak se holí elektrickým strojkem a žiletky nepoužívá.

Otázky č. 30, 31, 32 a 33 byly zaměřeny na problematiku transplantace, transfuze a dárcovství orgánů. Graf 30 znázorňuje postoj respondentů k přijetí orgánu

k transplantaci. Orgán by přijalo 8 respondentů. Graf 31 znázorňuje souhlas respondentů s dárcovstvím svého párového orgánu, pokud by jej potřeboval člen rodiny. Svůj souhlas uvedlo 9 respondentů. Graf 32 znázorňuje souhlas respondentů s biopsií, který uvedlo 11 respondentů. Graf 33 znázorňuje souhlas respondentů s transfuzí, který uvedlo 11 respondentů. Domníváme se, že odpovědi na otázku č.31 byly převážně pozitivní proto, že se jednalo o ohrožení života člena rodiny. Kdyby šlo o darování párového orgánu cizímu člověku, pravděpodobně by většina respondentů odmítla, zvláště u ortodoxního vyznání. Při rozhovoru s jedním ortodoxním respondentem, jsme se ptali, jak by tuto otázku řešili ultraortodoxní vyznavači judaismu. Bylo nám řečeno, že by se vše muselo projednat s rabínem a na tak složitou otázku neexistuje jednoznačná odpověď. V literatuře se uvádí, že Židé mohou přijímat transfuzi, vakcíny, léky a může být u nich provedena biopsie i amputace. U ortodoxních Židů je nutné zajistit navrácení amputované končetiny nebo odebraného orgánu nemocnému, protože tělo musí být pohřbeno do země kompletně. Z tohoto důvodu je také pro ortodoxní Židy nepřijatelné dárcovství orgánů. Liberální a konzervativní judaismus souhlasí s pitvou, ale pouze s podmínkou, že nebudou odebrány žádné orgány ani části těla (21, 50). Z výše uvedených výsledků vyplývá hypotéza č. 4: U klientů ortodoxního směru judaismu existují rozdíly v poskytování ošetrovatelské péče oproti klientům konzervativního směru.

K výše uvedeným výsledkům si neodpustíme krátký komentář, týkající se směru vyznávaného judaismu. Domníváme se, že v současné době se v České republice nachází menšina praktikujících ortodoxních Židů. Většinu tvoří lidé, kteří se sice hlásí k liberálnímu nebo konzervativnímu směru judaismu, ale již jej nepraktikují. Jak je již výše uvedeno, někteří z nich žili v rodinách, kde se chodilo do synagogy a vařilo košer jen na nejznámější židovské svátky. Při dobrovolnické činnosti v DSP Hagibor jsme také zjistili, že pár respondentů vystoupilo po druhé světové válce z církve, ale pak ze solidarity vůči židovskému národu vstoupilo zpět, aby jej podpořili. V souvislosti s výše uvedenými výsledky a literaturou si myslíme, že pokud bude mít ortodoxní nebo ultraortodoxní Žid před plánovanou hospitalizací, vybere si nejvhodnější nemocnici, která již dříve poskytovala péči klientům stejného náboženského vyznání a má dobré

reference na poskytovanou péči. Pokud ale bude hospitalizován neplánovaně, bude se buď on sám nebo jeho rodina chtít domluvit s ošetrovatelským personálem na péči, kterou si bude představovat tak, aby byla v souladu s jeho náboženským přesvědčením. Další krok už je jen na sestřích a lékařích, jak se k tomuto požadavku postaví a zda klientovi vyhoví či nikoliv.

Otázky 34 a 35 byly zaměřeny na problematiku interrupce a perorální antikoncepce. Graf 34 znázorňuje souhlas či nesouhlas respondentů s interrupcí. Proti je 6 respondentů, 4 respondenti uvedli jinou možnost, ve které odpověděli, že záleží na momentální situaci. Jeden respondent uvedl, že interrupci neodsuzuje, ale že v souvislosti se životním stylem mládeže je to potřeba. Druhý respondent uvedl, že je to soukromá věc každého člověka. Souhlas s interrupcí uvedl 1 respondent a dále svojí odpověď ještě specifikoval, že není nic horšího než nechtěné dítě. Graf 35 prezentuje názor na perorální antikoncepci. S perorální antikoncepcí souhlasí 8 respondentů, nesouhlasí 3 respondenti a jeden z nich uvedl, že je to příliš velký zásah do těla. Odpověď respondentů na tuto otázku nás překvapila, neboť v literatuře se uvádí jeden z hlavních příkazů Tóry: „Plodte a množte se (11, s.129)“. Sexuální život je důležitou součástí manželství. Není dovoleno používat antikoncepci, výjimku tvoří pouze zdravotní problémy, válka nebo hladomor. Z výše uvedeného citátu vyplývá, že interrupce jsou nepřijatelné. Výjimku zde tvoří pouze ohrožení života matky (11, 53).

Otázky 9a a 9b byly zaměřeny na existenci rozdílu mezi umístěním respondenta v DSP Hagibor a v nemocnici. Graf 9a ukazuje, že 10 respondentů vidí rozdíl mezi umístěním v DSP a v nemocnici. Graf 9b znázorňuje, jaké rozdíly spatřují respondenti mezi DSP a nemocnicí, kde 4 respondenti uvedli, že v DSP je nádherné a nesrovnatelné prostředí s nemocničním prostředím, 3 respondenti by neměli v nemocnici takový klid jako v DSP, 2 respondenti mají v domově dostatek soukromí a 1 respondent vidí největší rozdíl v ranním vstávání.

Výše uvedené otázky doplňuje otázka č.10, kterou prezentuje Graf 10 a tabulka 1. Graf 10 znázorňuje rozdíly v ošetrovatelské péči v DSP a v nemocnici. Rozdíly vidí 8 respondentů, kteří ve své odpovědi ještě dále uvedli, že v DSP probíhá ošetrovatelská péče více v „domácím prostředí“ a sestry respektují soukromí. Dále uvedli, že

ošetřovatelská péče v DSP není uspěchaná a vše probíhá v klidu bez zbytečných stresů. Tabulka 1 prezentuje rozdíly v denním režimu v DSP a v nemocnici. Největší rozdíl vidí 10 respondentů ve stravování. Především jídlo, které je striktně košer. Dále svoji odpověď rozvedlo sedm respondentů, když uvedli, že je nikdo nenutí chodit na čas do společné jídelny, mohou jíst na pokoji dokonce ve vlastní posteli a prakticky tam, kde jim to vyhovuje. Dva respondenti uvedli, že pokud chtějí, mohou si zajít do restaurace mimo DSP a pokud potřebují pomoc např. vozík, tak jim pomůže ošetřovatelský personál a zajistí jim do restaurace doprovod. Stejný počet respondentů uvedlo, že další velký rozdíl mezi DSP a nemocnicí vidí v denních aktivitách. Všichni respondenti si nemohli vynachválit činnost denního centra, které má připravené pro respondenty aktivity na každý den a po celý týden. Většina respondentů také potvrdila, že aktivizační činnosti v nemocnici se nedají vůbec srovnávat s činnostmi denního centra v DSP. Jak uvádí obsahová analýza dokumentu, týkající se provozu DSP Hagibor, denní aktivity vytváří personál denního centra - kulturní referenti a sociální pracovníci, mnohdy i ve spolupráci se samotnými klienty. V tabulce 1 uvedlo 6 respondentů velmi zajímavou odpověď a to, že vidí rozdíl v denním režimu v časovém prostoru pro náboženské zvyklosti. Čtyři z nich dále odpověděli, že v DSP Hagibor se drží všechny důležité svátky, šabat a denní režim je jim přizpůsoben. Jeden respondent ve svojí odpovědi uvedl, že se snaží mít vždy vše hotové do pátečního západu slunce, než začne šabat, a že mu v tomto ohledu vychází ošetřovatelský personál plně vstříc. Dále respondenti uvedli další větší rozdíly v péči jako jsou neomezené návštěvy a volné ranní vstávání a usínání.

V souvislosti s dobrovolnou činností můžeme potvrdit, že DSP Hagibor svátky doslova žije. Během první návštěvy DSP v prosinci nás vedoucí personál provedl po celém domově a my mohli nahlédnout i do kulturního centra, kde vrcholily přípravy na svátky Chanuka. Součástí DSP jsou také klubovny, kde se schází výtvarné, hudební a sportovní kroužky židovské mládeže. Sdružují děti různých věkových kategorií, které připravily a vytvořily na dané téma svátku výtvarné koláže, kterými vyzdobily celý areál i pokoje klientů DSP Hagibor. Na březnový svátek Purim, si děti z mateřské školy pro změnu připravily vystoupení, které znázorňuje historickou událost tohoto svátku.

V tomto duchu probíhá oslava všech významných židovských svátků v DSP Hagibor po celý rok.

Tabulka 3 prezentuje způsob, kterým si přejí být respondenti pohřbeni. Židovský pohřeb si přeje 14 respondentů, běžný pohřeb 12 respondentů. Běžným pohřbem se v tomto případě myslí klasický pohřeb každého občana České republiky. Dále 8 respondentů neuvadlo, jaký si přejí pohřeb a 3 respondenti si přejí pohřeb žehem. Tento poslední údaj nás velmi překvapil, protože pohřeb žehem se neslučuje s židovskou vírou. Židé odmítají kremaci, vždy vyžadují pohřeb do země. Pohřeb má být zpravidla uskutečněn ještě v den úmrtí nebo druhý den po smrti (11, 50). Domníváme se, že respondenti, kteří mají ve své dokumentaci uveden pohřeb žehem, ztratili víru v souvislosti s událostmi během druhé světové války. Výzkum byl prováděn v DSP Hagibor, kde se nachází většina respondentů, která přežila holocaust.

Dále tato tabulka prezentuje rozdíl mezi poskytovanou péčí klientovi židovského vyznání v terminálním stádiu v nemocnici a v zařízení pro klienty židovského vyznání, jako je DSP Hagibor. Také z obsahové analýzy dokumentů týkající se provozu DSP Hagibor vyplývá, že klienti pobývají ve „svém prostředí“, které je bohaté mimo jiné i na náboženské podněty. Dodržují se zde tradice a zvyky, konají se oslavy, pořádají kurzy, besedy a to vše v bezpečném prostředí, kde se klienti nemusí bát přiznat svou víru a vyjádřit svůj názor. Myslíme si, že takto senzitivní prostředí lze jen těžko vytvořit v zařízení nemocničního typu. Věříme, že klientům v terminálním stádiu je poskytována mnohem kvalitnější péče v zařízeních podobných DSP Hagibor než v běžném nemocničním prostředí, zvláště po duchovní a psychické stránce člověka. Z výše uvedených výsledků vyplývá hypotéza č.5: Existují rozdíly v péči o klienty židovského vyznání v terminálním stádiu v nemocnici a v zařízení pro klienty s židovským vyznáním.

6. Závěr

V diplomové práci jsme se zabývali specifiky v ošetrovatelské péči u klientů židovského vyznání. V České republice je poměrně početná židovská komunita, v jejíž čele stojí Federace židovských obcí, která sdružuje 10 samostatných českých a moravských obcí. Aby byly uspokojeny všechny potřeby klienta židovského vyznání, je potřebné, aby sestry byly odborně připraveny a schopny poskytnout ve zdravotnickém zařízení kvalitní, kulturně specifickou ošetrovatelskou péči.

Cílem diplomové práce bylo zjistit specifika ošetrovatelské péče u klientů židovského vyznání. Dále nás zajímalo, zda existují rozdíly v poskytování specifické ošetrovatelské péče u klientů židovského vyznání ortodoxního a konzervativního směru, zda existují rozdíly v péči o klienty židovského vyznání v terminálním stádiu v nemocnici a v zařízení pro klienty s židovským vyznáním. Všechny cíle jsme splnili.

V samotném začátku výzkumu jsme si stanovily tři výzkumné otázky. Výzkumná otázka č. 1: Vyžadují hospitalizovaní klienti židovského vyznání specifickou ošetrovatelskou péči? Výzkumná otázka č. 2: Jsou rozdíly v poskytování specifické ošetrovatelské péče u klientů židovského vyznání ortodoxního a konzervativního směru? Výzkumná otázka č. 3: Jsou rozdíly v péči o klienty židovského vyznání v terminálním stádiu v nemocnici a v zařízení pro klienty s židovským vyznáním? Všechny otázky se nám podařilo zodpovědět a na základě provedeného výzkumu jsme stanovily tyto hypotézy:

1. Při poskytování ošetrovatelské péče je důležité znát směr judaismu, který klient vyznává.
2. Ve zdravotnickém zařízení Židé preferují vegetariánskou stravu
3. Praktikující Židé odmítnou hospitalizaci v nemocnici v době významných svátků, pokud není ohrožen jejich život.
4. U klientů ortodoxního směru judaismu existují rozdíly v poskytování ošetrovatelské péče oproti klientům konzervativního směru.
5. Existují rozdíly v péči o klienty židovského vyznání v terminálním stádiu v nemocnici a v zařízení pro klienty s židovským vyznáním.

Z diplomové práce vyplývají překvapující a zajímavé výsledky výzkumu. Dokazují, že v ošetrovatelské péči o klienta židovského vyznání záleží na mnoha faktorech. Nejvíce záleží na směru vyznávaného judaismu a je - li klient praktikující nebo nepraktikující Žid. Od toho bodu se odvíjí následná péče ve zdravotnickém zařízení a klientovi se poskytuje kulturně specifická péče. Především je důležité navázat s klientem důvěryhodný vztah hned od samého začátku. Hovory o víře a náboženství jsou stále ožehavými tématy a ne každý člověk je ochoten mluvit o svých duchovních potřebách a zvycích v neznámém prostředí s cizími lidmi.

Výsledek z diplomové práce byl zpracován do modelu kulturně ohleduplné a uzpůsobené péče Joyce Newman Gigerové a Ruth Davidhizarové viz příloha 20. Na základě výzkumu byl také vypracován standardní ošetrovatelský postup pro klienta židovského vyznání, který se nachází v příloze 21. Věříme, že tento model a standardní ošetrovatelský postup pomůže k zlepšení péče o klienty židovského vyznání.

7. Seznam použitých zdrojů

1. 99 x Záhady Bible. *21. století extra*. Praha: 2008, roč. č. s. ISSN 1214-1097.
2. ARCHALOUSOVÁ, A. *Přehled vybraných ošetrovatelských modelů*. 1. vyd. Hradec Králové: Nucleus HK, 2003. 99 s. ISBN 80-86225-33-X.
3. BAUER, Y. O použitelnosti definic: Antisemitismus v dnešní Evropě. *Antisemitismus v posttotalitní Evropě*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1992. s. 46 – 57. ISBN 80-901456-0-4.
4. BAUMANN, A. *Co by měl každý vědět o židovství*. 1. vyd. Praha: Kalich, 2000. 201 s. ISBN 80-7017-205-3.
5. *Bejt Praha* [online]. c2009 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z: <<http://www.bejt-praha.cz/cz/onas.html>>.
6. *Bejt Simcha* [online]. c2008 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z: <<http://www.bejtsimcha.cz/>>.
7. *Bible: písmo svaté Starého a Nového zákona*. 12. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2001. 1580 s. ISBN 80-85810-28-X.
8. DANICS, Š. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 2. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. 151 s. ISBN 978-80-7251-286-7.
9. DAVID, P. *Skvosty Prahy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2004. 208 s. ISBN 80-242-1176-9.
10. DIVECKÝ, J. *Židovské svátky*. 1. vyd. Praha: P3K, 2005. 75 s. ISBN 80-903584-3-8 (Petr Karas) 80-903587-3-X (Karel Kupka)
11. FISHBANE, M. *Judaismus: zjevení a tradice*. 1. vyd. Praha: Prostor, 1996. 191 s. ISBN 80-85190-47-8.
12. FRANKL, M. *Emancipace od židů: český antisemitismus na konci 19. století*. 1. vyd. Praha: Litomyšl: Paseka, 2007. 403 s. ISBN 978-80-7185-882-9.
13. FREDRICKSON, G., MATYSOVÁ, V. *Rasismus: stručná historie*. 1 vyd. Praha: BB art, 2003. 157 s. ISBN 80-7341-124-5.
14. GARDNER, P., BATEMAN, G., EGAN, V. *Zeměpis světa: encyklopedie*. Praha: Columbus, 1999. 512 s. ISBN 80-901727-6-8.

15. GILBERT, M. *Izrael: dějiny*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002. 668 s. ISBN 80-7257-740-9.
16. GOTTLIEB, F. *Symboly židovského života, mystický výklad náhrobních reliéfů*. Praha: TVROBA, 1997. 30 s. ISBN 80-85386-81-X.
17. HADAWAY, B. *Bible pro děti*. 1. vyd. Bratislava: Mladé letá, 1991. 304 s. ISBN 80-06-00407-2.
18. HALÍK, T. *Prolínání světů*. 1. vyd. Praha: NLN, 2006. 279 s. ISBN 80-7106-834-9.
19. *Chabad* [online]. c2009 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z: <http://www.chabadprague.cz/c_neco.htm>.
20. CHOURAQUI, A. *Dějiny judaismu*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995. 86 s. ISBN 80-85865-81-5.
21. IVANOVÁ, K., ŠPIRUDOVÁ, L., KUTNOHORSKÁ, J. *Multikulturní ošetřovatelství I*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. 248 s. ISBN 80-247-1212-1.
22. *Izrael: Základní informace o teritoriu* [online]. c1997-2009 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/izrael-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1001005/>>.
23. JOHNSON, P. *Dějiny židovského národa*. 1. vyd. Řevnice: Rozmluvy, 1995. 591 s. ISBN 80-85336-31-6.
24. KEEN, M. *Světová náboženství*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2003. 192 s. ISBN 80-242-0983-7.
25. KOPÁČEK, J. , J. *Encyklopedie Českých Budějovic*. 1. vyd. České Budějovice: Nebe, 1998. 591 s. ISBN 80-238-3392-8.
26. KOSÁKOVÁ, E., KUNTOŠ, J., VESELSKÁ, D., SIXTOVÁ, O., SCHEIBOVÁ, M., ULIČNÁ, L. *Slovník judaik*. 2. vyd. Praha: Kavka Praha, 2004. 142 s. ISBN 80-86889-39-4.
27. KORBEL, J. Hagibor - symbol generace. *Stavebnictví* . Brno: 2008, roč. II, č. 11-12, s. 60-63. ISSN 1802-2030.

28. KOZIEROVÁ, B., ERBOVÁ, G., OLIVIEROVÁ, R., BAŠKA, T. *Ošetrovatel'stvo: koncepcia, ošetrovatel'ský proces a prax. Díl 1.* 1. vyd. Martin: Osveta, 1995. 836 s. ISBN 80-217-0528-0.
29. KURAS, B. *Nebyť Golema.* 1. vyd. Praha: Evropský literární klub: Baronet, 1999. 228 s. ISBN 80-86316-01-7.
30. KŘEN, J. *Dvě století střední Evropy.* 1. vyd. Praha: Argo, 2005. 1109 s. ISBN 80-7203-612-2.
31. KULKA, E. Nová tvář antisemitismu – popírání Šoa. *Antisemitismus v posttotalitní Evropě.* 1. vyd. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1992. s. 58 - 72. ISBN 80-901456-0-4.
32. KUNETKA, F. *Budeš se radovat před Hospodinem, svým Bohem: židovský rok a jeho svátky.* 3. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. 124 s. ISBN 80-7067-826-7.
33. LANCASTER, B., REK, J. *Judaismus.* 1. vyd. Praha: Ikar, 2000. 247 s. ISBN 80-7202-704-2.
34. *Masorti* [online]. c2008 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z: <<http://www.masorti.cz/index.php?page=faq&lng=cz>>.
35. MASTILIAKOVÁ, D. Transkulturní ošetrovatelství a globalizace zdravotní péče: jejich význam, zaměření a historická hlediska. In. *Komunikace s cizinci při poskytování zdravotní péče, respektování jejich transkulturní / multikulturní odlišnosti v rámci českého právního řádu.* 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. Kapitola 2, s 6 – 11. ISBN 80-7042-344-7.
36. MASTILIAKOVÁ, D. Vymezení pojmu transkulturní ošetrovatelství a jeho dimenze. In. *Komunikace s cizinci při poskytování zdravotní péče, respektování jejich transkulturní / multikulturní odlišnosti v rámci českého právního řádu.* 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. Kapitola 4, s 20 – 30. ISBN 80-7042-344-7.
37. MERHOUTOVÁ, I. III. Česká zdravotnická mise do Izraele. *Sestra.* 10.7.2008 Praha: rok, ročník.42, č. 13, s. 11. ISSN

38. NEWMAN, J., SIVAN, G. *Judaismus od A do Z*. 1. vyd. Praha: Sefer, 1992. 285 s. ISBN 80-900895-3-4.
39. *Papež odpustil popírači holocaustu a rozzlobil Židy* [online]. c2003-2009 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/clanek/159548-papez-odpustil-popiraci-holokaustu-a-rozzlobil-zidy.html>>.
40. PARTRIDGE, CH., RITTER, M. *Lexikon světových náboženství*. Praha: Slováry, 2006. 495 s. ISBN 80-7209-796-2.
41. PAVLINCOVÁ, H. *Judaismus, křesťanství, islám*. 2. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003. 661 s. ISBN 80-7182-165-9.
42. POPPER, D. *Chasidim*. 1. vyd. Hradec Králové: Vysoká škola pedagogická, 1998. 90 s. ISBN 80-7041-110-4.
43. *Rabinát* [online]. c2008 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z: <http://www.kehilaprag.cz/mambo/index.php?option=com_content&task=view&id=78&Itemid=56>.
44. RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1996. 375 s. ISBN 80-7021-190-3.
45. SADEK, V., ŠEDINOVÁ, J., FRANKOVÁ, S., PAVLÁT, L., PUTÍK, A., FIEDLER, J. *Židé – dějiny a kultura*. 3. vyd. Praha: Helvetica & Tempera, 1997. 160 s. ISBN 80-86889-11-4.
46. *Samson Kosher Food Corporation Ltd.* [online]. c2009 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z: <<http://www.kosherfoodonline.cz/o-nas.php>>.
47. SLÁDEK, P. *Malá encyklopedie rabínského judaismu*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008. 255 s. ISBN 978-80-7277-379-4.
48. SCHOLEM, G. *Davidova hvězda*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Nakladatelství Franze Kafky, 1995. 128 s. ISBN 80-85844-07-9.
49. SCHUBERT, K., KYNCL, P. *Dějiny Židů*. 1. vyd. Praha: NS Svoboda, 2003. 132 s. ISBN 80-205-1036-2.
50. SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?* 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2008. 228 s. ISBN 978-80-87029-07-7.

51. STERN, M., SMUTNÁ, A. *Svátky v životě Židů*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002. 247 s. ISBN 80-7021-551-8.
52. SYNEK, J. *Ottova obrazová encyklopedie: Česká republika*. 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2006. 208 s. ISBN 80-7360-429-9.
53. SZLAKMANN, CH. *Judaismus pro začátečníky*. 1. vyd. Praha: Toga, 2003. 190 s. ISBN 80-902912-9-5.
54. ŠPIRUDOVÁ, L. *Multikulturní ošetřovatelství II*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 248 s. ISBN 80-247-1213-X.
55. VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 462 s. ISBN 80-7178-798-1.
56. Wikipedia: Otevřená encyklopedie. *Davidova hvězda* [online]. c2008 [cit15.2.2009]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Davidova_hv%C4%9Bzda>.
57. Wikipedie: Otevřená encyklopedie. *Magen David Adom* [online]. c2008 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Magen_David_Adom>.
58. Wikipedie: Otevřená encyklopedie. *Směry uvnitř judaismu* [online]. c2008 [cit15.2.2009]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Judaismus#Sm.C4.9Bry_uvnit.C5.99_judaismu>.
59. Wikipedie: Otevřená encyklopedie. *Židé* [online]. c2008 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDid%C3%A9>>.
60. Wikipedie: Otevřená encyklopedie. *Židé v Amerických zemích* [online]. c2008 [cit15.2.2009]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDid%C3%A9_v_americk%C3%BDch_ze m%C3%ADch>.
61. *Židovská obec v Praze* [online]. c2008 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z: <<http://www.kehilaprag.cz/mambo/>>.

8. Klíčová slova

Judaismus

Ošetřovatelství

Specifika

Transkulturní péče

Žid

9. Přílohy

- Příloha č. 1 - Polostandardizovaný rozhovor
- Příloha č. 2 - Mapa Izraele
- Příloha č. 3 - Slovník pojmů
- Příloha č. 4 - Židovské obce Čechách a na Moravě
- Příloha č. 5 - Židovský kalendář
- Příloha č. 6 - Vybrané židovské svátky
- Příloha č. 7 - Čtrnáct částí sederové večeře
- Příloha č. 8 - Hebrejská abeceda
- Příloha č. 9 - 39 zakázaných činností o Šabatu dle Maimonidese
- Příloha č.10 - Českobudějovická synagoga
- Příloha č.11 - Státní znak Izraele – Menora, Vlajka Izraele
- Příloha č.12 - Davidova hvězda
- Příloha č.13 - Svitek Tóry
- Příloha č.14 - Kipa, Talit
- Příloha č.15 - Tefilin a jejich přikládání
- Příloha č.16 - Třináct článků víry
- Příloha č.17 - Madeleine Leininger - Model vycházejícího Slunce
- Příloha č.18 - Model J. Gigerové, R. Davidhizarové – Model kulturně ohleduplné a
uzpůsobené péče
- Příloha č.19 - Pojmy transkulturního ošetřovatelství
- Příloha č.20 - Vypracované schéma modelu kulturně ohleduplné a uzpůsobené péče
Gigerové a Davidhizarové
- Příloha č.21 - Standardní ošetřovatelský postup
- Příloha č.22 - Kulturní program denního centra DSP Hagibor
- Příloha č.23 - Smlouva o činnosti dobrovolníka v DSP Hagibor

Příloha 1

POLOSTANDARDIZOVANÝ ROZHOVOR

Vážená paní/pane,

v následujícím rozhovoru Vám položím řadu otázek, které se týkají specifík při ošetřování Vás a Vaší kultury. Odpovědi budou zaznamenány na tento arch papíru. Rozhovor je anonymní, nikde nebudou uvedeny Vaše osobní údaje ani žádné jiné kontaktní údaje. Rozhovor bude zpracován v mé diplomové práci s názvem „Specifika ošetřování klientů židovského vyznání.“ Pokud Vám bude některá z otázek nepříjemná, nemusíte na ní odpovídat.

1. Jaký je Váš věk?
2. Kde jste se narodil/a
3. Jaký je Váš mateřský jazyk?
Jaké další jazyky ovládáte?
4. Jaký směr judaismu vyznáváte?

NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE – POZOROVÁNÍ

- okolí respondenta
 - vzhled respondenta
5. Jste členem/kou Židovské obce?
 6. Byl/a jste již dříve hospitalizován/a v nemocnici?
Co se Vám líbilo?
Co se Vám nelíbilo?
 7. Jaké chování očekáváte od zdravotnického personálu?
 8. Kdyby se Vás sestra zeptala uvedl/a byste svojí víru v případě hospitalizace v nemocnici?
 9. Spatřujete rozdíl mezi umístěním v DSP Hagibor a v nemocnici?
Jaký?
 10. Vidíte rozdíl ve způsobu ošetrovatelské péče v DSP Hagibor a v nemocnici?
 11. Jaký je rozdíl v denním režimu DSP Hagibor oproti nemocnici?

SOCIALNI ZACLENENI

12. Příklad/a byste si informovat rodinu o svém zdravotním stavu při hospitalizaci v nemocnici?
13. Příklad/a byste si duchovní oporu v nemocnici? Koho?
14. Příklad/a byste si v nemocnici prostor pro modlitby?
15. Jak byste popsal/a svojí rodinu? Jaké máte vztahy ve Vaší rodině?
 - manžel, manželka, vnoučata, široká rodina?
16. Jaká je reakce Vaší rodiny pokud onemocníte?
17. Jak byste reagoval/a Vy v případě onemocnění blízkého člena rodiny?
18. Odmítl/a byste hospitalizaci v nemocnici v době svátků, Šabatu nebo jiné události?
19. Pokud by byla hospitalizace nevyhnutelná, přál/a byste si přítomnost rodiny v nemocnici v době svátků, Šabatu apod?
20. Kdo nebo co Vám pomáhá řešit problémy?

ČAS

21. Soustředíte se na minulost, přítomnost nebo budoucnost?
22. V kolik hodin vstáváte?
23. V kolik hodin chodíte spát?
24. Řídíte se Vaším kalendářem? 5769?

VLIV PROSTŘEDÍ A VÝCHOVY

25. Jaká je Vaše hodnotová orientace?
 - 1.
 - 2.
 - 3.
 - 4.
 - 5.
26. Je pro Vás vzdělání důležité? A proč?
27. Co pro Vás znamená zdraví?

BIOLOGICKÉ ODLIŠNOSTI

28. Jakým jídlům dáváte přednost?

29. Vyžadoval/a byste v případě hospitalizace košer stravu?

- Kdyby existovala možnost dovozu košer stravy

30. Jaká jídla jsou Vaše oblíbená, a která považujete za tradiční?

31. Jaký je váš názor na hygienu? Po probuzení mytí rukou, po toaletě mytí rukou, sprcha, koupel?

Duchovní zvyklosti X zdravotní stav

A. Pokud byste potřeboval/a transplantaci ledviny, jater, přijal/a byste orgán od dárce?

B. Pokud by potřeboval člen rodiny transplantaci některého párového orgánu a Vy byste byl/a vhodným dárce, svolil/a byste k dárcovství?

C. Souhlasil/a byste s biopsií (odebrání vzorku tkáně) orgánu?

D. Souhlasil/a byste s transfuzí krve v případě nutnosti?

E. Jaký je Váš názor na interrupci?

F. Souhlasíte s užíváním perorální antikoncepce?

G. Žena: Jaký máte názor na rituální očistu po porodu, menstruaci, gynekologické operaci? Mikve?

H. Muž: Jaký máte názor na přípravu operačního místa před operací, pokud by předoperační péče vyžadovala oholení příslušného místa? Vyžadoval byste použití elektrického holícího strojku místo žiletky?

Příloha 2 Mapa Izraele

Zdroj: Geografie Izraele [online]. c2008 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z:
< <http://geografie-izraele.navajo.cz/geografie-izraele-3.gif> >.

Příloha 3

Slovník pojmů

Aleina	Modlitba která blahopřečí Boha, modlí se za svět a Izrael
Aškenazim	Židé pocházející z Německa a Francie
Bar micva	Syn přikázání. Chlapec ve 13 letech „skládá zkoušku dospělosti,“ a předčítá poprvé veřejně z Tóry. Od této doby je zodpovědný sám za sebe
Bat micva	Dívka jež dosáhla náboženské odpovědnosti. Podle Halachy nastává ve věku 12 let.
Bejt ha – kneset	Místo shromáždění
Birkat ha – mazon	Modlitba po jídle
Brit mila	Mužská obřízka
Desatero přikázání	Základní morální příkazy, v nichž je zhuštěn Zákon Boží
Diaspora	Rozptýlení Židů mimo Izrael
Ezrat našim	Místo pro ženy v synagoze (nádvoří žen)
Halacha	Židovský zákon
Halel	chvalo zpěv, 6 žalmů
Havdala	Odlišení či oddělení
Hebrejščina	Jazyk, kterým hovoří izraelský lid
Chamec	Kvašené, kynuté těsto, jakákoliv kvašená substance, kterou je zakázáno používat na Pesach
Chanuka	Zasvěcení, osmidenní svátky začínající 25. kislevu, obdoba Vánoc
Chasidim	Zbožní, bohabojní Židé
Chasidismus	Lidové nábožensko-společenské hnutí
Chevra kadiša	Svaté bratrstvo, dohlíží na pořádání pohřbů podle židovských zvyků
Chrám	Národní svatyně určená k modlitbám k Bohu ve starověkém Jeruzalémě (dnes už neexistuje)
Chupa	Svatební baldachýn, pod kterým se konají svatební obřady
Izrael	Jméno poprvé udělené patriarchu Jákobovi po jeho zápase s andělem.
Izrael stát	Oficiálně vyhlášený stát 14. května 1948 (5708)
Jeruzalém	Podle tradice Město Míru, nacházející se v Izraeli, místo nejvyšší svátosti judaismu
Ješiva	Škola vyššího židovského vzdělání
Jom Kipur	Den smíření, nejslavnostnější událost v židovském kalendáři. Drží se půst od západu slunce do setmění následujícího dne. Je zakázáno jídlo, pití, manželské styky, používání kosmetických přípravků a toaletních potřeb, nošení kožené obuvi a mytí všech částí těla kromě prstů a očí
Judaismus	Termín označující v nejširším smyslu celý kulturní, sociální a náboženský systém lidu Izraele
Kabala	Přijetí.Původně talmudské ústní tradice, termín byl později přenesen na židovskou mystiku a na učení předávaná od dávných časů ústně
Kadiš	Dosl. Svatý, responsivní modlitba pozhnání a chvály
Kašrut	Rituální způsobilost , židovské předpisy týkající se jídla
Košer	Nezávadný, čistý; k. maso připravené k požívání podle židovských náboženských předpisů
Košerování	Způsob porážení zvířat a přípravy masa podle jídelních náboženských předpisů judaismu
Kiduš	Posvěcení, pozhnání pronášené nad vínem před večerním jídlem a po ranní bohoslužbě o šabat a svátcích
Kipa (jarmulka)	čepička, kterou Židé nosí na hlavě ve shodě s tradicí. Ortodoxní Židé nosí kipu v černé barvě

Kitl	bílý háv nebo roucho, které nocí rabín, kantor, nebo ten kdo vykonává obřad (také mnoho modlících se). Kitl si obléká také ten kdo doma provádí sederovou bohoslužbu na Pesach a ženich pod Chupou.
Maca (pl. Maces)	Nekvašený chléb, který se jí o Pesachu
Magen David	Davidův štít (modrá hvězda), jeden ze symbolů judaismu
Mechirat Chabec	Prodej kvašeného před Pesachem
Menora	Sedmiramenný stojan na světla „, svícen“, tradiční symbol judaismu
Mesiáš	osoba zasvěcená svatým olejem k úkolům stanoveným Bohem
Mezuza	pergamenový svitek, který obsahuje vybrané pasáže z Tóry a je připevněn na vchodové dveře židovského domova
Micva	náboženský předpis či přikázání
Midraš	studium, interpretace
Mikve	rituální lázeň
Mišna	Opakování, studium, výuka. Sebrané zákonné tradice Ústního zákona a základ Talmudu
Nida	Menstruuující žena, s níž jsou zakázány podle židovského zákona manželské styky
Obřízka	Brit mila – Abraháмова smlouva. Každý narozený chlapec musí být obřezán osmý den po narození. Obřezání provádí vyškolený mohel
Parve	Neutrální jídlo (ani masité ani mléčné potraviny)
Pesach	První ze tří poutních svátků – připomínka vyjití z Egypta
Pohřeb	Uložení mrtvého do země (zákaz zpopelnění!!!!) co nejdříve hned po smrti, pohřební bratrstvo – příprava těla na pohřeb, rituální očista. Jednoduchá rakev, tělo se oblékne do bílého rubáše nebo kitlu, tělo dospělého muže se zahalí do jeho talitu přičemž cicit jsou v poloze pasul (neplatné)
Purim	Menší svátek židovského kalendáře
Rabín	Ten kdo je kvalifikován vykládat Tóru a aplikovat Halachu. Je to člověk, který byl vyškolen a pověřen náboženským vedením židovské komunity nebo synagogy
Roš Ha-Šana	Hlava roku – Židovský Nový rok
Roš Chodeš	Začátek nového hebrejského měsíce (novoluní)
Seder	Termín vyjadřující zejména domácí bohoslužbu a předepsaný rituál pro první noc svátku Pesach
Sfaradim	Obyvatelé Sefaradu – Židé pocházející ze Španělska či Pyrenejského ostrova
Simchat Tóra	Radost z Tóry nebo ze Zákona, slavnost na závěr oslav období Sukot
Sionismus	Hnutí obhajující a podporující návrat židovského lidu do domoviny předků.
Sofer	Písař
Suka	Budka nebo chýše používaná o svátku Sukot
Sukot	Svátek stánků, třetí a poslední ze tří poutních svátků
Synagoga	Místo židovských modliteb. Často bývá střediskem obecní, vzdělávací a společenské činnosti Židů
Šabat	Nařízený den odpočinku, ústřední a nejvýraznější obyčej judaismu. Nastává v pátek podvečer a trvá až do sobotního večera, je zapovězena jakákoliv práce a je vyhrazený bohoslužbě
Šalom	Mír, pokoj, klid
Šavu'ot	Druhý ze tří poutních svátků
Šema	Dosl. Slyš! První slovo provolání Šema Jisra'el (Slyš Izraeli), jež ztvrduje židovskou víru v jednotu Boha a poslušnost Jeho lidu Boží vůli a přikázání
Šchina	Božská přítomnost
Šiva	Sedm dní hlubokého smutku, které dodržují avelim po pohřbu blízkého příbuzného.

Šo'a	Katastrofa zničení – holocaust
Šofar	Zvířecí roh nebo trouba na kterou se troubí na Roš ha-šana nebo při slavnostních příležitostech
Talit	Modlitební plášť do kterého se žid zahalí při modlitbě
Talmud	Učení a studium. Ústní zákon
Tefilin	modlitební řemínky, malé černé kožené krabičky, obsahující předepsané biblické pasáže, které jsou připevněné k černým řemínkům z kůže. Dospělí muži si je přikládají při ranní bohoslužbě ve všední den
Tóra (Pentateuch)	Návod a učení. Je složená z 5 knih Mojžíšových (Genesis, Exodus, Numeri, Leviticus, Deuteronomium), je to první část hebrejské Bible.

Zdroj: NEWMAN, J., SIVAN, G. *Judaismus od A do Z*. 1. vyd. Praha: Sefer, 1992. 285 s. ISBN 80-900895-3-4.

Příloha 4

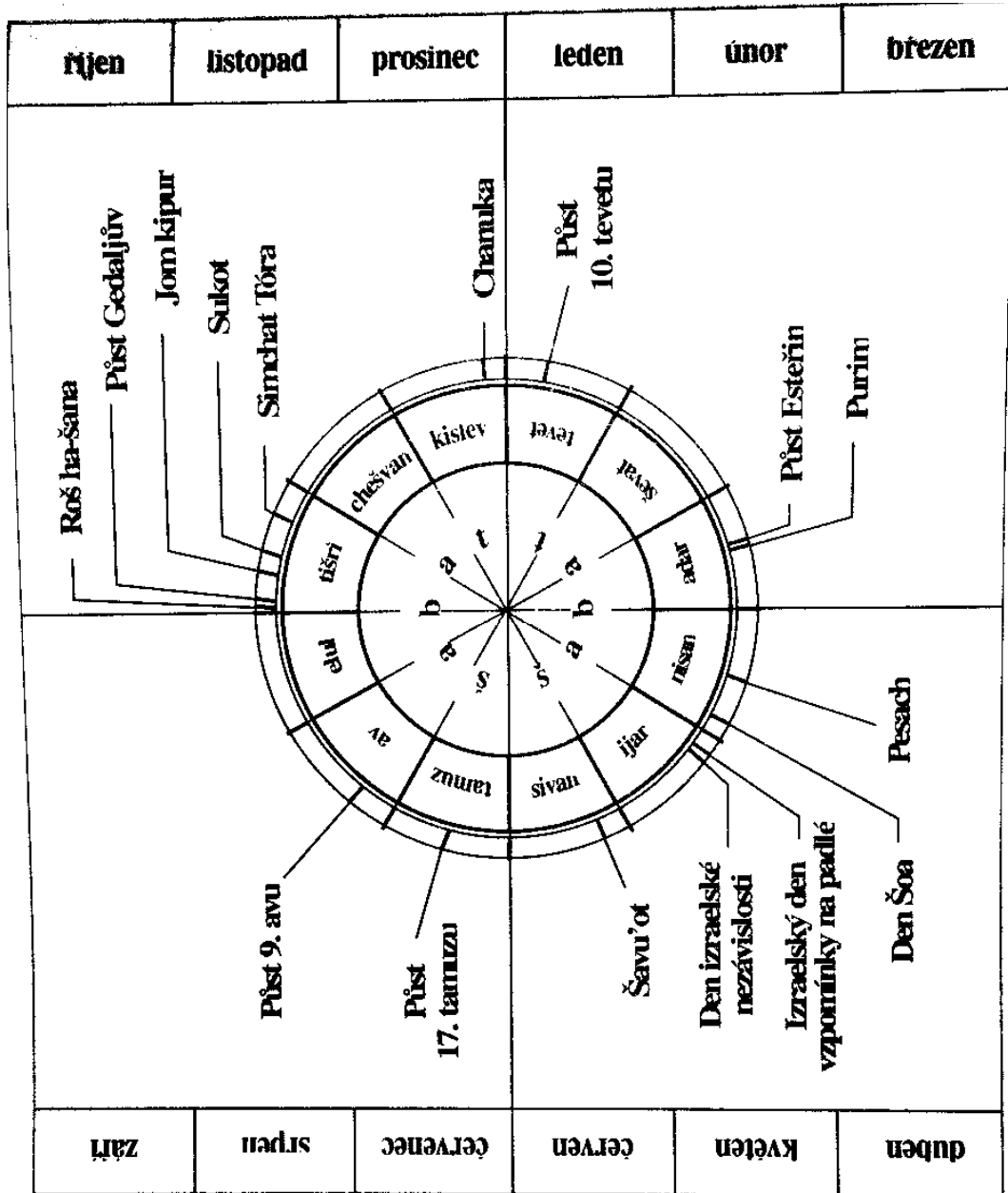
Židovské obce Čechách a na Moravě

<p>Židovská obec Brno Tř. kpt. Jaroše 3 602 00 Brno tel: 545 244 710, fax: 545 213 803 e-mail: zob@zob.cz http://www.zob.cz/</p>	<p>Židovská obec Karlovy Vary Bezručova 8 P.O.Box 160 360 01 Karlovy Vary tel/fax: 353 220 658 e-mail: jewishkv@volny.cz http://www.jewishcommunity.cz/</p>
<p>Židovská obec Liberec Rumjancevova 1/1362 460 01 Liberec tel: 485 103 340 fax: 482 412 190 e-mail: info@kehila-liberec.cz http://www.kehila-liberec.cz</p>	<p>Židovská obec Olomouc Komenského 7 772 00 Olomouc tel./fax: 585 223 119 e-mail: kehila@kehila-olomouc.cz www.kehila-olomouc.cz</p>
<p>Židovská obec Ostrava Tovární 15 709 00 Ostrava tel: 596 621 354 e-mail: sekretariat@kehila-ostrava.cz http://www.kehila-ostrava.cz</p>	<p>Židovská obec Plzeň Smetanovy sady 5 301 37 Plzeň tel: 377 235 749, 377 223 346 fax: 377 223 348, 377 235 749 e-mail: zoplzen@zoplzen.cz www.zoplzen.cz</p>
<p>Židovská obec Praha Maiselova 18, 110 01 Praha 1 sekretariát tel: 222 319 002 fax: 222 318 664 rabinát tel: 222 310 909, 224 800 803 fax 224 318 664 e-mail: sekretariat@kehilaprag.cz http://www.kehilaprag.cz</p>	<p>Židovská obec Teplice Lipová 25/333 415 01 Teplice tel: 417 538 209 e-mail: kehila@volny.cz http://www.kehila-teplice.cz/</p>
<p>Židovská obec Ústí nad Labem Moskevská 26 400 00 Ústí nad Labem tel.: 475 208 082 e-mail: hellerb@quick.cz</p>	<p>Židovská obec Děčín Žižkova 4 405 02 Děčín tel: 412 531 095, fax: 412 531 095 e-mail: zidovska.obec.decin@volny.cz http://zidovskaobecdecin.wz.cz/</p>

Zdroj: Federace židovských obcí [online]. c2008 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z: http://www.kehilaprag.cz/mambo/index.php?option=com_content&task=view&id=31&Itemid=67.

Příloha 5

Židovský kalendář

Zdroj: SADEK, V., ŠEDINOVÁ, J., FRANKOVÁ, S., PAVLÁT, L., PUTÍK, A., FIEDLER, J. *Židé – dějiny a kultura*. 3. vyd. Praha: Helvetica & Tempera, 1997. 160 s. ISBN 80-86889-11-4.

Příloha 6

Vybrané židovské svátky

1. Poutní svátky

Pesach

Svátek slaví se v měsíci nisanu, který je zároveň začátkem nového roku. Pesach začíná 15. nisanu. Trvá sedm dní a připomíná odchod Židů z Egypta. Symbolem svátku Pesach se stal maca (nekvašený chléb). Po celou dobu trvání, sedm dní, se nesmí jíst žádné kvašené potraviny. Macesy připomínají urychlený odchod Židů z Egypta v době, kdy je faraon propustil z otroctví. Utíkali v takovém spěchu, že jejich chléb nestačil ani vykynout. O svátku Pesach nejen že Židé nesmí jíst chámec (kvašené potraviny), ale nesmí jej ani vlastnit. Proto se před svátkem kvašené potraviny dojírají a zbytek se prodá nebo zničí. V předvečer svátku Pesach (14. nisanu) se se svíčkou v ruce prohledávají zákoutí domova a hledá se chámec. Tento čin má hlubší význam. Není že se prohledává dům, ale člověk má prohledat i své nitro a zbavit se případné povýšenosti. Chámec, který se v bytě najde, se ráno spálí.

Prvorození se 14. nisanu přes den postí. Uctívá se tím památka na poslední egyptskou desátou ránu, která zabila všechny nežidovské prvorozené děti. První dva dny svátku se pořádají sedereové večere. Seder znamená v hebrejštině pořadí či uspořádání. Tyto večere mají vlastní, přesně ustálený průběh. Smyslem sederu je vyprávění dětem o odchodu z Egypta o vyvedení z otroctví a vyvození poučení pro současnost. Večer začíná stejně jako každý svátek a šabat. Zapálí se svíce a odříká se kiduš nad pohárem vína. Poté se čte text Hagady (vyprávění) a nejmladší člen u stolu, klade otci předem stanovené otázky. Postupně se dovypráví celý příběh o egyptském otroctví až po exodus, příchod na Sinaj a darování Tóry. Sederová večere má čtrnáct částí - viz příloha 7. Během večere má sníst každý tři macesy. Připomínají si tím tři praotce - Abrahama, Izáka a Jákoba. Prostřední chléb se rozlomí, aby připomínal chudého člověka, který se smíří s poloviční porcí jídla.

O sederové večeri se mají vypít čtyři sklenice vína. Takto to stanovili rabíni a jako důvody uvedli čtyři stupně osvobození z otroctví, čtyři exily, kterými prošli Židé ve své minulosti, a mnoho dalších důvodů pocházejících z dějin židovského národa. Při večeri se její účastníci opírají o levou stranu těla a jí pouze pravou rukou, protože je to symbol svobodného člověka. V této poloze se jí macesy a pije víno. Pouze hořké byliny jí ve vzpřímené pozici jako připomínku na otroctví. Závěrečné dva dny svátku jsou spojeny s rozestoupením Rákosového moře a přechod přes něj. Tomuto zázraku je věnován 21. nisan, ve kterém si tuto historickou událost připomínají. V tento den končí Pesach, odříká se večerní modlitba, po ní následuje havdala (obřad zakončující svátky) pouze s vínem a následuje závěrečný úklid nádobí.

Šavu'ot

Tento svátek se slaví 6. sivan, v diaspoře 7. sivan. Šavuot je oslava darování Tóry a koná se sedm týdnů po Pesachu. Jinak se nazývá svátek týdnů, a to proto, že připomíná uplynulých sedm týdnů od Pesachu. Na Šavuot se zdobí synagogy květinami a zelení. Tento čin se váže na tradici, která říká, že hora Sinaj v den darování Tóry celá rozkvetla. Tato zvyklost má též připomínat zemědělské zaměření svátku. V den svátku je zvykem číst Desatero přikázání a připomínání si příběhu Rút (prababička krále Davida). Druhý den svátku 7. sivan se čte v synagoze právě kniha Rút. Příběh pojednává o Nežidovce, která se hlásila k židovství, přijala 613 micvot a stala se součástí lidu Izraele. Zbožnost této ženy se stala symbolem spojení Tóry s národem Izraelitů.

Mezi dodržované zvyky v tomto svátku patří noční studování Tóry a tím i následná příprava na její přijetí druhý den ráno. Dále se připravují mléčné pokrmy

a medové koláčky. V den svátku nepatří na stůl žádná masitá jídla. Důvody k tomu jsou následující: lid Izraele údajně přijal Tóru tak dychtivě, jak narozené dítě pije mléko. Lid dorazil do země, která oplývala medem a mlékem a posledním důvodem jsou košerové zákony, které lid dostal až na hoře Sinaj..

Sukot

Podzimní svátek, který začíná 15. tišri a trvá sedm dní. Svátek Sukot je nazýván svátkem stánků. Připomíná odchod z Egypta. V dnešní době si Židé stavbou sukot (chýší, stanů) připomínají odvahu národa odejít z Egypta do pouště, kde je čekala jen nejistota. Hlavní součástí oslav jsou výstavby výše zmíněné chýše – suky. Rabíni stanovili přesný popis stavby chýší, které musejí poskytovat stín a zároveň umožnit výhled na nebe. Suku si staví Židé sami. Má mít minimálně tři stěny a střechu tvoří přírodní materiál. Zvykem je i výzdoba suky v podobě závěsů, ovoce a obrazů. Po dobu trvání svátku v nich Židé jí, učí se, a pokud to počasí dovolí, tak i spí. Po celý svátek se pořádají Hošanot, při kterých se obchází bima (pódium, řečnický stůl) v synagoze a přitom se odříkávají modlitby. Poslední den se bima obchází sedmkrát..

2. Menší svátky

Chanuka

Svátek pochází z pobiblické doby a patří k němu skutečná historická událost. Trvá osm dní od 25. kislevu až do 2. tevetu. Je nazýván také svátkem světel a je obdobou křesťanského svátku Vánoce. V období helenizace, za vlády Antiocha IV. Epifana, nechal velekněz Menelaos vyloupit chrámový poklad. Chrám byl znesvěcen a židovští tradicionalisté byli velmi pobouřeni. Roku 167 př. o. l. vydal Antiochos Epifanes zákaz židovských modliteb a uvnitř Chrámu nechal postavit Diovu sochu, které se Židé měli klanět. Následovalo oprávněné povstání Židů vedené Hasmonejovci, v jejichž čele stál kněz Matatijáš. Po jeho smrti převzal vedení jeho syn Jehuda ha-Makabi. Povstalci zvítězili roku 142 př. o. l. a Chrám byl znovu zasvěcen. Když Hasmonejovci vstoupili do Chrámu, zjistili, že olej, který slouží k zapálení menory, byl znesvěcen. Zbyla jediná lahvička oleje, která měla vydržet pouze jeden den, a vyrobit nový olej by trvalo 8 dní. Hasmonejovci ihned zapálili menoru a stal se zázrak. Olej vydržel hořet celých osm dní, než byl vyroben nový posvěcený olej. Od této historické události nese svátek název Chanuka (v hebrejštině zasněžení).

V období svátku musí být rodina pohromadě a při zapálení chanukových svíček musí být všichni přítomni. Každý chlapec a dívka by měl zapálit svůj chanukový svícen. Svícen se nazývá chanukija, je osmiramenný a jeho součástí je i devátá svíce, které se říká šamaš neboli sluha. Pomocí „sluhy“ se každý večer zapaluje jedna svíčka a má hořet půl hodiny. O šabatu hoří svícen hodinu a půl. Svíčky se do svícnu dávají zprava doleva, ale zapalují se opačně. Při zapalování svíček se odříkává příslušné požehnání a poté se zpívají písně Hanerot halalu (v hebrejštině tyto svíčky) a Maoz cur (Mocná skála). Svícen má být postaven na dobře viditelném místě, např. na okenní parapet nebo vedle dveří.

První večer dostávají židovské děti dárky. K jídlu se podávají velmi tučná jídla jako symbol oleje nalezeného v Chrámu. Ve východoevropských rodinách se podávají bramborové placky zvané latkes. V Izraeli se podávají koblíhy, které nesou název sufganiot. Během svátku se hrají různé hry a k nejnámějším oblíbeným patří trendl (drejdl, káča). Na káče jsou napsaná malá hebrejská písmena N, G, H, Š, (viz příloha 8), což jsou iniciály slov věty - Nes gadol haja šam (v hebrejštině velký zázrak se zde udál). Hra spočívá v točení káčou. Hráči vkládají peníze nebo ořechy do banku a podle toho, na jakém písmenu se trendl zastaví, buď hráč bere vše, polovinu, opakuje pokus nebo nebere nic.

Purim

Svátek vznikl podobně jako Chanuka v pobiblické době. Slaví se 14. adaru. Je také spojen s historickou událostí, která je zaznamenána v megila Ester (svitku Ester). Děj se odehrává v Persii, kde vládne král Achašveroš, a pojednává o zázračném zachránění Židů před nepřáteli. Král pořádá mnohodenní oslavy. Jedné noci nechá před hosty přivést svoji ženu Vašti, aby jim zatančila, ale ta se zdráhá. Král ji tedy nechá vyhnat ze své země a hledá si novou ženu. Jeho volba padne na Ester, adoptivní dceru svého služebníka Mordechaje, do které se zamiluje, a Ester se stane jeho manželkou. Král ale neví, že je Židovka. Otec jí poradil, aby králi svoji víru zatím neprozradila. Po čase král ustanovil novým ministrem Hamana, který vyžadoval od svých podřízených v paláci projevy úcty a nadřazenosti formou poklony. Jediný Mordechaj ho neuposlechl, Haman se velice rozzuřil a rozhodl se vymýtit v zemi všechny Židy. Ministr hledá vhodný den k vyhlazení Židů. Využívá perský Nový rok, kdy král metá los (pur), aby se dozvěděl, co ho čeká v příštím roce. Vylosován je 13. adar, kdy v Persii zemřou všichni Židé. O Hamanových plánech se dozví i Mordechaj a prosí Ester, aby vše oznámila králi. Ester s návrhem souhlasí a zároveň prosí všechny Židy, aby se s ní postili a vše dobře dopadlo. Druhý den jde Ester rovnou ke králi, sdělí mu Hamanovy záměry se Židy a zároveň prozradí, že i ona je jednou z nich. Král z lásky k ní prosby vyslyší, je silně rozhořčen, Hamana nechá oběsit a zabije každého jeho spojence. Zároveň ustanoví Židům práva na sebeobranu a odpor

Den před samotným svátkem se drží půst (13. adar) na památku Esterčina půstu. Večer při bohoslužbě je předčítán svitek Ester a při každém zmínění Hamana celá synagoga rámusí, dospělí dupou nebo tloučou do lavic. Za tímto účelem mají děti řehtačky a různá chřestítka. Tento rituál nemá vyjadřovat pomstychtivost, ale spíše pohrdání Hamanem a ostatními antisemitisty. Mezi další povinnosti týkající se tohoto svátku patří posílání dárků přátelům (mišloach manot – balíčky s jídlem a sladkostmi), obdarovávání chudých lidí, čtení Tóry, radostná hodování a zákaz smutku a postu. Židovské děti chodí do synagogy v převlecích. Většinou se převlékají za královnu Ester, Mordechaje nebo Achašveroše, zpravidla nikdo nechce jít za Hamana. Dospělí si o svátku také přijdou na své. Je dovolené pít alkoholu, ale pozor na opilství, to Židé neuznávají. Člověk se má rozveselit tak, že nerozezná „proklet buď Haman“ od „požehnán buď Mordechaj“. Jídlo se podává v odpoledních hodinách, na stole jsou různé speciality, např. „Hamanovy uši“. To je kynuté těsto tvarované do trojúhelníku, sypané mákem a plněné marmeládou. Dále je podáván slaný hrách nebo fazole

Roš Chodeš

Židovský kalendář je vázán na měsíční fáze. V hebrejštině znamená Roš chodeš „hlava měsíce“. Označuje se tak počáteční den měsíce. V současné době se považuje za polosvátek, ale v dobách, kdy ještě stával v Jeruzalémě Chrám, byl svátkem plnohodnotným. V této době se začátek měsíce odvíjel od pozorování jeho srpku, který se měl na obloze objevit 29. den od posledního novoluní. Kdo ho v tento den spatřil jako první, okamžitě běžel do Chrámu podat svědectví. Podmínkou pro uznání nového měsíce byla alespoň dvě taková svědectví. Pokud se sešli alespoň dva důvěryhodní svědci, vyhlásil Sanhedrin (nejvyšší rabínský soudní dvůr) 30. den jako začátek Nového měsíce .

Stálým zvykem je vyhlásit v synagoze nový začátek měsíce. Bohoslužba zahrnuje poloviční Halel, čtyři dospělí muži jsou povoláni k četbě Tóry a přidává se sváteční modlitba musaf a vybrané žalmy. Na začátku nového měsíce si má i člověk uvědomit, že může začít znova od začátku. Den před Roš chodeš se má držet malý Den smíření.

3. Vysoké svátky

Roš ha – šana

Znamená Nový rok a začíná 1. a 2. tišri. Často je také nazýván Dnem soudu a Dnem troubení, neboť se troubí na šofar (beraní roh). Zvuk šofaru bylo prý poprvé slyšet na hoře Sinaj při předání Tóry lidu Izraele. Na šofar se troubí proto, aby se v lidech vzbudilo svědomí a vedlo je k pokání. Proto se předem celý měsíc elul troubí každé ráno na šofar. Oznamuje se tím příchod Roš ha – šana a Jom Kipur. Týden před samotným svátkem se Židé sejdou při ranní bohoslužbě v synagoze a modlí se slichot (v hebrejštině omluva). Význam pokání vysvětluje tradice, která praví, že na Roš ha – šana se otevírají tři knihy. Jedna kniha je pro spravedlivé Židy, druhá pro špatné a poslední pro průměrné věřící. Spravedlivý člověk je ihned zapsán do knihy spravedlivých (kniha života) a špatný do knihy špatných. Průměrně věřící není zapsán do žádné knihy a do svátku Jom Kipur má čas ovlivnit svou budoucnost. Během zbývajících deseti dnů se neustále modlí, zpytuje svědomí a snaží se zvrátit rozhodnutí, aby byl zapsán do knihy života. Židé se sobě navzájem omlouvají a prosí o odpuštění za činy, kterými někomu ublížili.

V den slavnostního svátku je vyzdobena celá synagoga bílými látkami. Závěs před schránou na Tóru je z bílé látky, většinou jde o přírodní hedvábí, damašek nebo samet. Bima je také zahalena do bílého pláště, Židé nosí bílé kipy a někteří si oblékají bílý háv, ve kterém jednou budou pohřbeni. Vše je zahaleno do bílé barvy, neboť bílá je symbolem čistoty a nevinny. Společně s bíle vyzdobenou synagogou vyjadřují Židé snahu očistit svou duši. V den svátku Židé studují Tóru, není zvykem ani odpočívat. Na Nový rok navštěvují synagogu i Židé, kteří do ní pravidelně přes rok nechodí. Při bohoslužbě se čtou svitky Tóry. Po přečtení příslušného oddílu se troubí na šofar a poté následuje Musaf (přídavná modlitba).

V tento Den soudu se Stvořitel korunuje na Krále světa a dále se o něm nemluví jako o Bohu, ale o Králi. V souvislosti s židovstvím je „Král chápán jako spravedlivý a moudrý správce země, který nestranně a s nadhledem pracuje pro blaho všech svých poddaných (10, s. 35)“. Jedním ze zvyků, který se váže k tomuto dni, je symbolické odhazování hříchu do vody (moře, řeky, rybníka), kterému se říká Tašlich (hebrejsky odhodit). Slavnostní hostina začíná stejně jako na šabat kiduš (požehnáním) nad vínem. Následuje lámání chleba, který se nesolí, ale namáčí se do medu. S hostinou jsou spojeny důležité symboly. Hlava ryby, která symbolizuje shledání Židů na začátku (u hlavy) a ne na konci (na ocase). Ryba je zároveň znakem rozmnožování. K nejznámější tradici Nového roku patří namáčení jablka do medu. Symbolizuje to sladkost nadcházejícího nového roku. K tradičním pokrmům patří Lekach (medové pečivo) a skořicový zimt, kterému se v jazyce jidiš říká cimes.

Jom Kipur

Nejvýznamnější židovský svátek, který je nazýván šabat šabaton (šabat šabatů) a také Den smíření, začíná 10. tišri a předvečer svátku má přísně daný řád. Den předem se připraví poslední odpolední jídlo. Jom Kipur je svátek velmi přísný, platí pro něj všechny pokyny jako na šabat a mnoho dalších přísnějších pokynů. Drží se přísný půst, který trvá 24 hodin a někdy i déle. Žid se začíná postit po posledním jídle v předvečer večerních bohoslužeb a půst trvá až do dalšího večera. Půstu jsou ušetřeny pouze malé děti a nemocní lidé. Starší děti, od devíti let, se postupně učí postit a nejí jen pár hodin, aby pak v období náboženské dospělosti (dívky dvanáct a chlapci třináct let) vydržely půst po celou dobu svátku. Během svátku je zakázáno se umývat, muži se nesmějí holit, ženy malovat i jinak zkrášlovat, používat parfémy ani různé deodoranty. „V soudný den musí stát člověk před svým soudcem bez veškerých zbytečností (50, s. 167).“ Nesmí se nosit kožená obuv a je zakázán pohlavní styk.

Bohoslužby trvají od večera do rána. Večerní bohoslužba trvá dvě až tři hodiny a některé obce mají bohoslužbu celou noc. Nejznámější bohoslužbou je kol nidre, ve které prosí Židé o zproštění všech neuvážených závazků a přísah, které učinili od minulého Jom Kipur. Dále se předčítá z knihy Jonáš. Po bohoslužbě odcházejí věřící domů spát, aby mohli hned ráno zase být na ranní bohoslužbu v synagoze. Následuje čtení Tóry, v pasáži z knihy Leviticus a hazkarat nešamon (vzpomínka na zemřelé členy rodiny). Dále se čtou vybrané pasáže z proroků. Při odpolední bohoslužbě se opět předčítá z knihy Leviticus a kniha proroka Jonáše. Brány nebes se zavírají se soumrakem a v synagoze začíná závěrečná bohoslužba. Poslední tón šofaru v závěru Dne smíření definitivně uzavře nebeskou bránu. Židé opouštějí synagogu v radostné náladě, věří a doufají v Boží odpuštění. Zda jim bylo odpuštěno, ukáže celý následující rok.

Zdroj :

DIVECKÝ, J. *Židovské svátky*. 1. vyd. Praha: P3K, 2005. 75 s. ISBN 80-903584-3-8 (Petr Karas) 80-903587-3-X (Karel Kupka)

KUNETKA, F. *Budeš se radovat před Hospodinem, svým Bohem: židovský rok a jeho svátky*. 3. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. 124 s. ISBN 80-7067-826-7.

STERN, M., SMUTNÁ, A. *Svátky v životě Židů*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002. 247 s. ISBN 80-7021-551-8.

SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?* 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2008. 228 s. ISBN 978-80-87029-07-7.

Příloha 7
Čtrnáct částí sederové večeře

KADEŠ	posvěcení	požehnání svátečního dne nad pohárem vína, první pohár
URCHAC	mytí rukou	z připravené nádoby, bez požehnání
KARPAS	zelenina	kořenová zelenina se namočí ve slané vodě a sní
JACHAC	rozdělení	rozlomíme prostřední maces a jednu půlku schováme na závěr večeře
MAGID	vyprávění	čtení vlastního příběhu Hagady
RACHCA	mytí rukou	z připravené nádoby s požehnáním
MOCI	požehnání před jídlem	nad dvěma celými macesy říkáme příslušné požehnání
MACA	maces	sníme první maces
MAROR	hořké byliny	jíme hořké byliny, připomínka na těžké otroctví
KORECH	sendvič	do macesu vložíme hořké byliny a sladký CHAROSET (směs rozsekaných oříšků, jablek, skořice a vína)
ŠULCHAN ORECH	hostina	sváteční jídlo, začínáme vařeným vajíčkem, neměla by chybět polévka s macesovými knedlíčky
CAFUN	zákusek	jíme schovanou půlku rozlomeného macesu tzv. AFIKOMAN
BARECH	požehnání po jídle	požehnání po jídle se vsuvkami pro sváteční den
HALEL - NIRCA	závěr	závěrečné modlitby a písně

Zdroj: DIVECKÝ, J. *Židovské svátky*. 1. vyd. Praha: P3K, 2005. 75 s. ISBN 80-903584-3-8 (Petr Karas) 80-903587-3-X (Karel Kupka)

Příloha 8

Hebrejská abeceda

מגיד		מגיד	
A	alef	א	א
B	bet	ב	ב
V	vet	ו	ו
G	gimel	ג	ג
D	dalet	ד	ד
H	he	ה	ה
V	vav	ו	ו
Z	zajin	ז	ז
CH	chet	ח	ח
T	tet	ט	ט
J	jod	י	י
K	kaf	כ	כ
CH	chaf	כ	כ
CH	chaf sofit	ך	ך
L	lamed	ל	ל
M	mem	מ	מ
M	mem sofit	ם	ם
N	nun	נ	נ
N	nun sofit	ן	ן
S	samech	ס	ס
A	ajin	א	א
P	pe	פ	פ
F	fe	פ	פ
F	fe sofit	ף	ף
C	cadi	צ	צ
C	cadi sofit	ץ	ץ
K	kof	ק	ק
R	rejš	ר	ר
Š	šin	ש	ש
S	sin	ש	ש
T	tav	ת	ת

Zdroj: Hebrejština online [online]. c2007 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z: <http://www.hebrejstina-online.cz/download/abeceda.pdf>.

Příloha 9

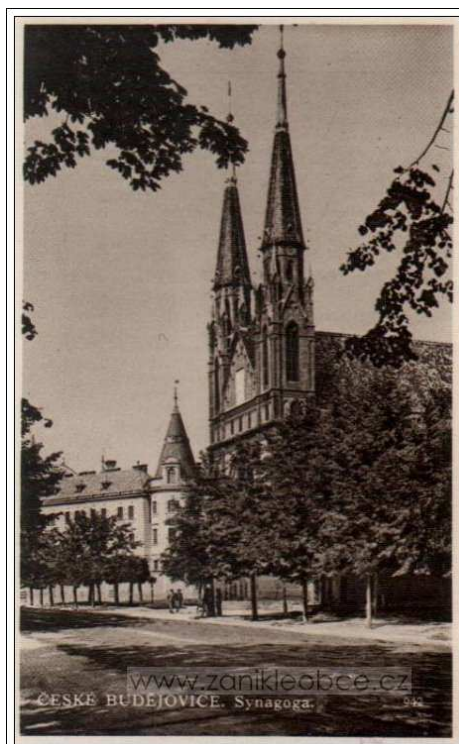
39 zakázaných činností o Šabatu dle Maimonidese

1. orání
2. setí
3. sklízení obilí
4. vázání obilí do snopů
5. mlácení obilí
6. prosívání zrna
7. třídění zrní a ovoce
8. prosévání obilí
9. mletí
10. hnětení těsta
11. pečení, vaření, smažení
12. kosení
13. bělení nebo praní
14. česání vlny
15. barvení
16. předení vlny
17. broušení nebo leštění
18. napínání nití
19. navíjení nití
20. rozvazování uzlů
21. vázání
22. rozvazování nebo odvazování
23. šití
24. trhání
25. stavění
26. boření
27. tlučení kladivem
28. lovení zvířat
29. porážka zvířat
30. stahování z kůže
31. vydělávání kůží
32. hlazení
33. stříhání
34. psaní
35. mazání nebo škrábání něčeho napsaného
36. brázdění pole
37. rozdělávání ohně
38. hašení ohně
39. převážení a přenášení věcí

Zdroj: STERN, M., SMUTNÁ, A. *Svátky v životě Židů*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002. 247 s. ISBN 80-7021-551-8.

Příloha 10

Českobudějovická synagoga

Zdroje: Zaniklé obce [online]. c2005 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z:
<<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=3623>>.

Příloha 11
Státní znak Izraele - Menora

Vlajka Izraele

Zdroj: Vlajka Izraele [online]. c2008 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Flag_of_Israel.svg>.

Státní znak Izraele [online]. c2008 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Coat_of_arms_of_Israel.svg>.

Příloha 12

Davidova hvězda

Zdroj: Davidova hvězda [online]. c2007 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z:
< http://cs.wikipedia.org/wiki/Davidova_hv%C4%9Bzda>.

Příloha 13
Svítek Tóry

Zdroj: Tóra [online]. c2009 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Torah_and_jad.jpg>.

Příloha 14

Kipa

Talit

Zdroj: Jarmulka [online]. c2009 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z:

< <http://img.aktualne.centrum.cz/76/68/766807-usa-izrael-lobby-ide-jarmulka.jpg>>.

Talit [online]. c2009 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z:

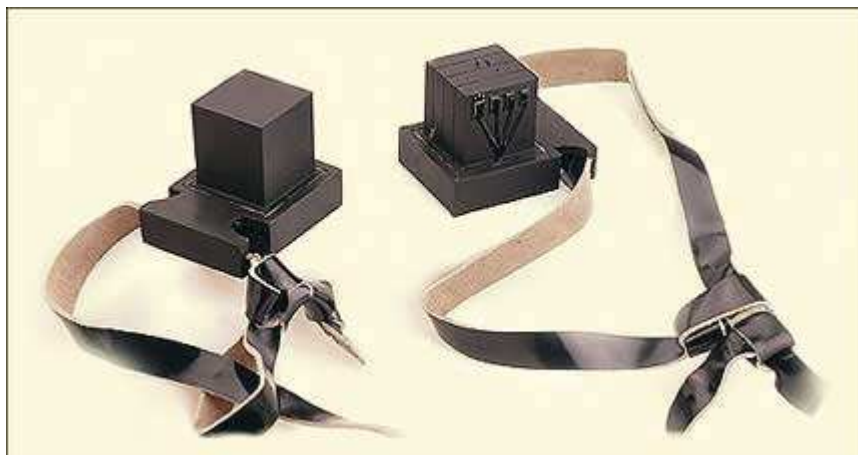
< http://www.mitzvahblog.com/uploaded_images/tallit-740126.jpg>.

Příloha 15

Přikládání tefilin

Tefilin

Zdroj: Přikládání tefilin [online]. c2009 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z:

<<http://noam.juniorwebaward.ch/Glaube/Tefilin.jpg>>.

Tefilin [online]. c2009 [cit. 15.2. 2009]. Dostupné z:

<<http://www.yavne.edu.uy/proyecto/talumnos/tefilin/images/tefilin1.jpg>>.

Příloha 16

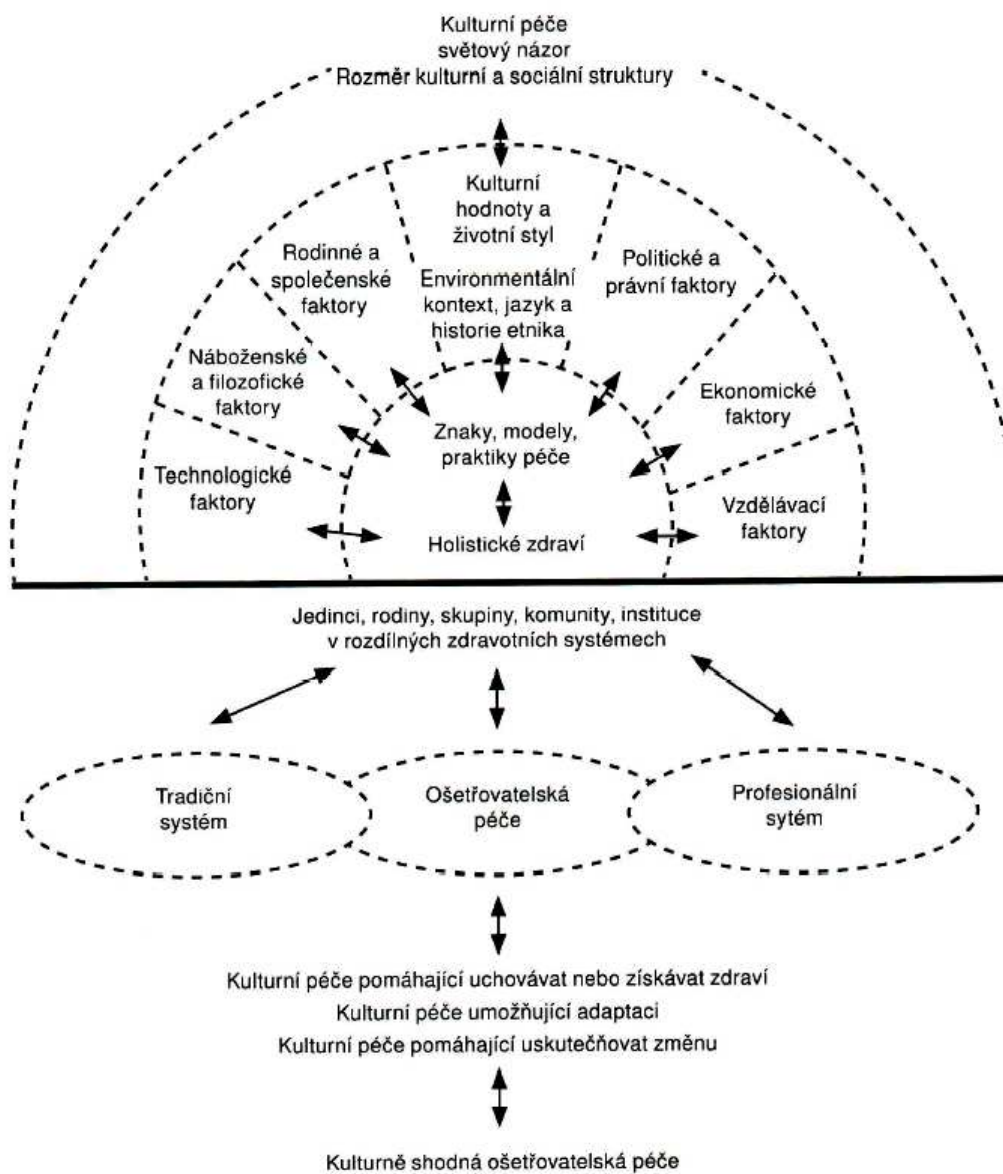
Třináct článků víry

1. Božský Stvořitel existuje
2. Jeho jedinnost je jedinečná a absolutní
3. On je duchovní bytostí a žádný antropomorfismus nemůže vystihnout jeho netělesnost
4. On je věčný, „první a poslední“
5. Jen Jeho je dovoleno vzývat
6. Jeho vůle byla vyjádřena prostřednictvím Božího zjevení a skutečných proroků
7. Mojžíš byl Jeho hlavním prorokem a největším učitelem Izraele
8. Tóra, která je nyní majetkem Izraele, byla Mojžíšovi darována na Sinaji
9. Táž Tóra je nezaměnitelná a nikdy nebude nahrazena žádným jiným „zákonem“
10. Bůh dokáže předvídat myšlenky a činy člověka, přestože člověk zůstává svobodným činitelem
11. Protože člověk zodpovídá za své vlastní činy, dostane se mu od nejvyššího Soudce příslušné odměny i trestu
12. Mesiáš jistě přijde
13. Dojde ke vzkříšení a člověk bude muset podat o sobě v posmrtném životě pravdivou zprávu

Zdroj: NEWMAN, J., SIVAN, G. *Judaismus od A do Z*. 1. vyd. Praha: Sefer, 1992. 285 s. ISBN 80-900895-3-4.

Příloha 17

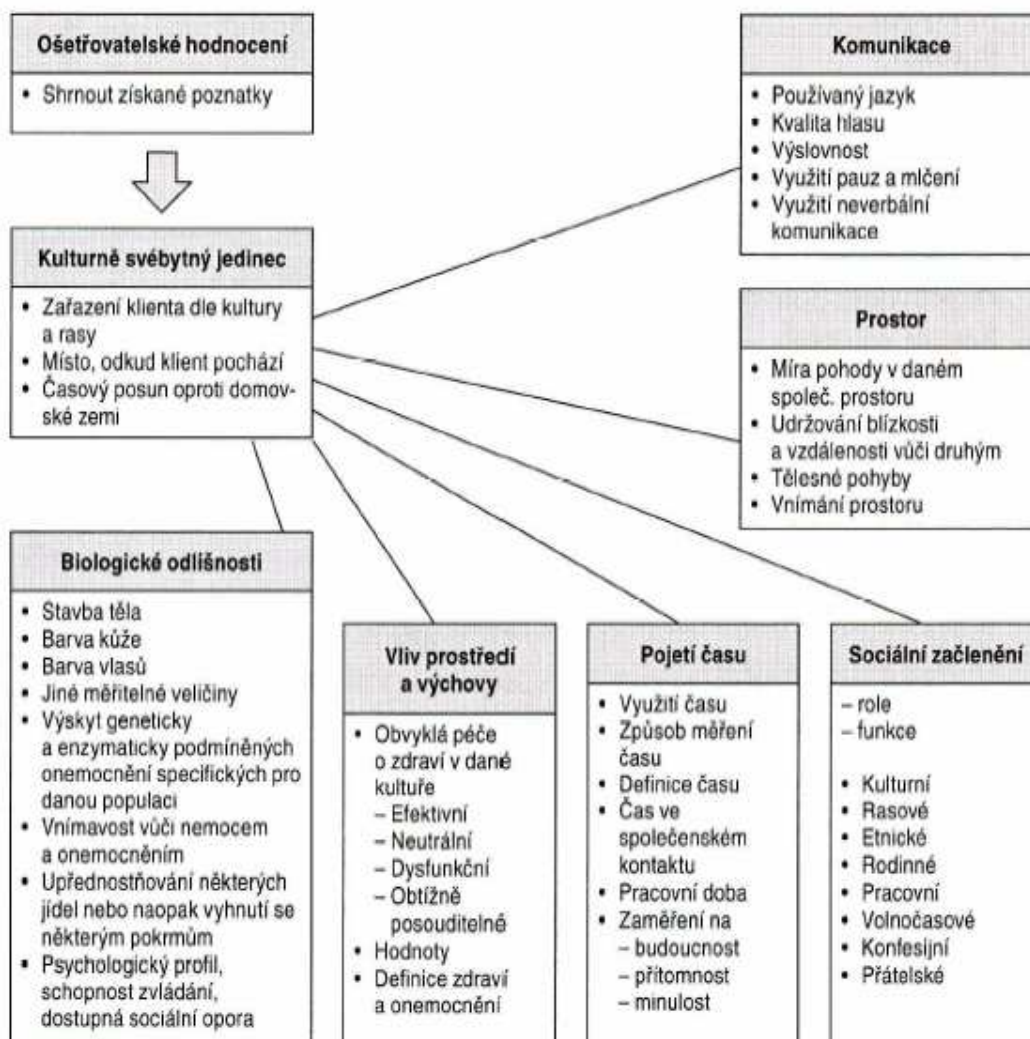
Madeleine Leininger - Model vycházejícího Slunce

Zdroj: ŠPIRUDOVÁ, L. *Multikulturní ošetrovatelství II*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 248 s. ISBN 80-247-1213-X.

Příloha 18

Model J. Gigerové, R. Davidhizarové – Model kulturně ohleduplné a uzpůsobené péče

Zdroj: ŠPIRUDOVÁ, L. *Multikulturní ošetřovatelství II*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 248 s. ISBN 80-247-1213-X.

Příloha 19

Pojmy transkulturního ošetrovatelství

Kultura - Souhrn názorů, přesvědčení a praktik, které šíří sami lidé, a které přecházejí z jedné generace na generaci.

Etnická skupina - Společenství jedinců, kteří šíří unikátní kulturní a sociální dědictví z jedné generaci na druhou.

Etnicita - Příslušnost ke specifické etnické skupině.

Subkultura - Označuje skupinu odchylojící se od směru dominantní skupiny v hodnotách, vírách, normách, mravních zásadách a způsobech života s některými znaky, které charakterizují jejich unikátní způsob života.

Kulturní šok - Prožívají ho lidé, kteří se ocitnou v cizím prostředí, jsou dezorientovaní a neschopni reagovat přiměřeně na jiné lidi či situace, protože jejich způsoby jsou pro ně cizí a neznámé.

Etnocentrismus - Přesvědčení, že vlastní kultura jedince je nadřazená nad ostatními.

Kulturní diverzita – Označuje rozmanitost kulturních skupin a rozdíly mezi nimi, které se týkají životního stylu, jazyka, hodnot, norem a dalších aspektů.

Kulturní univerzalita - Zahrnuje všeobecné projevy chování a životního stylu, které jsou podobné v rozdílných kulturách.

Enkultura - Včlenění do nové kultury.

Akultura - Je proces, ve kterém se skupina nebo osoba kultury A učí přijímat některé hodnoty, víru, chování, normy a způsob života kultury B.

Asimilace - Proces cíleného a selektivního přizpůsobování se jednotlivce nebo skupiny.

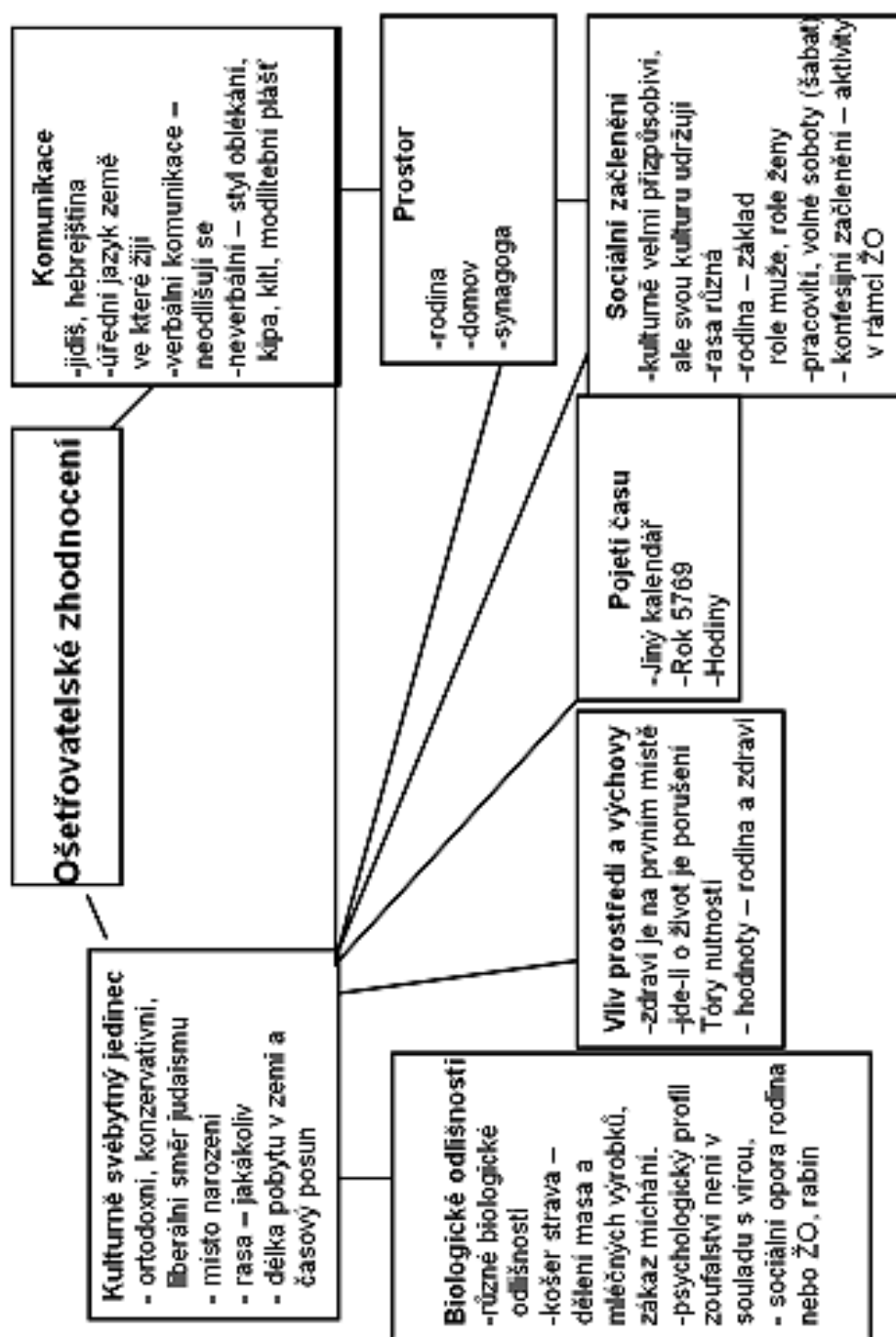
Xenofobie - Odpor, strach, nedůvěra k cizím kulturám, osobám nebo něčemu cizímu.

Zdroj: KOZIEROVÁ, B., ERBOVÁ, G., OLIVIEROVÁ, R., BAŠKA, T. *Ošetrovatelstvo: koncepcia, ošetrovatel'ský proces a prax. Díl 1.* 1. vyd. Martin: Osveta, 1995. 836 s. ISBN 80-217-0528-0.

ŠPIRUDOVÁ, L. *Multikulturní ošetrovatelství II.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 248 s. ISBN 80-247-1213-X.

Příloha 20

Vypracované schéma modelu kulturně ohleduplné a uzpůsobené péče Gigerové a Davidhizarové

Příloha 21

Standardní ošetřovatelský postup (oborový ošetřovatelský standard)

č.

Ošetřovatelská péče o klienta židovského vyznání

Platnost od:

Kontaktní

osoba:

Schválil:

Kontrola:

Prodlouženo

do:

Odborný
garant.

Obsah

Charakteristika standardu

Cíl	1
Skupina péče	1
Kompetentní osoby	1
Přílohy standardu	1
Kritéria struktury	2
Kritéria procesu	2
Kritéria výsledku	4
Ošetřovatelský audit	5
Literatura	8
Zpracoval	8
Přílohy	9

Charakteristika standardu

Rámcový procesuální standard ošetřovatelské péče

Cíl standardu

Poznat specifika ošetřovatelské péče poskytované klientům židovského vyznání dle modelu Gigerové a Davidhizarové při poskytování ošetřovatelské péče klientům židovského vyznání

Skupina péče

Pacienti/klienti – židovského vyznání – ortodoxní, liberální (reformní), konzervativní směr

Kompetentní osoby k výkonu

- všeobecná sestra
- diplomovaná všeobecná sestra
- diplomovaná porodní asistentka
- porodní asistentka
- sestra Bc.
- sestra Mgr.
- sestra specialista
- zdravotnický asistent

Přílohy standardu

- schéma ošetrovatelského modelu Gigerové – Davidhizarové
- slovníček nejdůležitějších pojmů judaismu a židovský kalendář
- komunikační karty (v angličtině)

Kritéria struktury

S1 Pracovníci

- všeobecná sestra
- diplomovaná všeobecná sestra
- diplomovaná porodní asistentka
- porodní asistentka
- sestra Bc.
- sestra Mgr.
- sestra specialista
- zdravotnický asistent

S2 Prostředí

- standardní oddělení zdravotnických zařízení

S3 Pomůcky

- schéma ošetrovatelského modelu Gigerové – Davidhizarové
- slovníček nejdůležitějších pojmů judaismu a židovský kalendář
- komunikační karty (v angličtině)

S4 Dokumentace

- zdravotnická / ošetrovatelská dokumentace

Kritéria procesu

Sestra v oblasti kulturní svébytnosti

- P1** Má základní znalosti o judaismu a jeho kultuře
- P2** Zná typ judaismu který K/P vyznává (ortodoxní, liberální, konzervativní) a národnost klienta, jazyk, popř. délku pobytu v zemi, časový posun

Sestra v komunikaci

- P3** Ví, že Židé se ve verbální komunikaci neodlišují od ostatních lidí
 - Většinou mluví řečí té země, ve které žijí. Německo, Francie - jidiš, Španělsko a středomoří – ladino
 - Je obeznána i s úředním jazykem v rodné zemi (Izrael) Židů, kterým je hebrejščina a dále pak arabština, angličtina a ruština
- P4** Ovládá základní prvky slušného chování
 - Osloví klienta a představí se, následuje podání ruky
- P5** Zná neverbální komunikaci Židů, kterou je obzvláště styl oblékání a úprava zevnějšku (vousy, vlasy), především u ortodoxních Židů
 - Ví, že vzhledem k přizpůsobivosti Židů, však není vyhraněný styl oblékání pravidlem a znakem zbožnost

Sestra v oblasti podmínek poskytování ošetrovatelské péče - prostoru

- P6** Ví, že klient na první místo ve svém životě staví rodinu – ženu a děti. Náboženský význam pro něj má domov a synagoga
- P7** Uvědomuje si, že klient židovského vyznání nepatří na pokoj s klientem, který je vyznavačem extremistické skupiny (např. skinheads)

Sestra v oblasti sociálního začlenění

- P8** Je si vědoma, že Židé jsou kulturně velmi přizpůsobiví, ale svou kulturu si dokáží uchovat a uchránit uvnitř rodiny, obce
- P9** Uvědomuje si, že Židé neuznávají pojem rasa. Respektuje Židy jako národ, jehož jednotliví členové vypadají různě
- P10** Zná role muže a ženy uvnitř rodiny
- P11** Je obeznána se židovskými svátky a zvyklostmi

Sestra v otázce pojetí času

- P12** Ví, že Židé mají jiný kalendář a kalendářní rok. Dnešní rok je 2009, židovský rok je 5770

Sestra v oblasti vlivu prostředí a výchovy

- P13** Uvědomuje si, že zdraví je pro klienta na prvním místě a v případě ohrožení života je porušení Tóry nutností
- P14** Je si vědoma, že Židé jsou velmi vzdělaní a o svoje zdraví pečují a o svůj zdravotní stav se zajímají

- P15** Zná hodnotový systém Židů – na prvním místě rodina a zdraví
- P16** Ví, že výchova a vzdělání je pro Židy velmi důležitá
- P17** Respektuje stud a soukromí klienta
- P18** Zná a respektuje odlišnosti v souvislosti s umíráním a smrtí klienta Židovského vyznání
- P19** Zná zásady péče o mrtvé tělo K/P židovského vyznání
 - pohřební bratrstvo (zajišťuje Židovská obec)
 - tělo musí být co nejdříve pohřbeno a musí být celé, nesmí chybět žádný orgán ani končetina
- P20** Respektuje odlišnosti v oblasti hygieny – mikve, zejména u žen po menstruaci a po porodu

Sestra v oblasti biologické odlišnosti

- P21** Ví, že klient židovského vyznání může mít mnoho biologických odlišností
- P22** Je seznámena se základními pravidly kašrutu – pravidla košer stravování
- P23** Kontaktuje židovskou obec a spolupracuje s ní, v případě potřeby (košer strava pro klienta, pohřeb apod.)
- P24** Zná psychologický profil klienta – ví, že zoufalství a sebevražedné jednání není v souladu s vírou
- P25** Ví, že největší sociální oporou klienta je rodina, následuje rabín a Židovská obec

Kritéria výsledku

- V1** Sestra poskytuje klientovi židovského vyznání ošetrovatelskou péči s pomocí ošetrovatelského modelu Gigerové a Davidhizarové
- V2** Sestra zná konkrétní směr vyznání klienta a úspěšně s ním komunikuje
- V3** Sestra spolupracuje s Židovskou obcí, zajišťuje košer stravu popř. jiné služby
- V4** Sestra umožňuje co nejčastější kontakt s rodinou popř. rabínem, dle hygienických možností oddělení
- V5** Sestra vede dokumentaci a postupuje metodou ošetrovatelského procesu

OŠETŘOVATELSKÝ AUDIT

Vyhodnocení splnění standardu ošetřovatelské péče zaměřené na ošetřování čínského P/K ve zdravotnických zařízeních.

Oddělení:

Auditoři:

Datum:

Metody auditu:

- Otázka pro sestru sestry
- Otázka pro P/K, rodinu pracovního prostředí
- Řízený rozhovor se sestrou
- Řízený rozhovor s P/K
- Kontrola ošetřovatelské dokumentace
- Přímé pozorování P/K,
- Přímé pozorování
- Kontrola pomůcek
- Kontrola prostředí

Kód	Kontrolní kritéria	Metoda hodnocení	ANO	NE
S 1	Ošetřovatelskou péči poskytuje všeobecná sestra, diplomovaná všeobecná sestra, diplomovaná PA, PA, sestra Bc., sestra Mgr., sestra specialista a zdravotnický asistent s požadovaným vzděláním?	Kontrola dokumentace		
S 2	Poskytuje se ošetřovatelská péče na standardním oddělení zdravotnického zařízení?	Kontrola pracovního prostředí		
S 3	Má sestra připravené potřebné pomůcky (slovník, schéma modelu Gigerové a Davidhizarové, komunikační karty, židovský kalendář)?	Kontrola pomůcek		
S 4	Vede sestra ošetřovatelskou dokumentaci?	Kontrola ošetřovatelské dokumentace		

Kód	Kontrolní kritéria	Metoda hodnocení	ANO	NE
P1	Má sestra základní znalosti o kultuře judaismu?	Rozhovor se sestrou		
P2	Zjistila sestra typ judaismu který K/P vyznává?	Pozorování sestry, kontrola ošetrovatelské dokumentace		
P3	Zjistila sestra míru jazykové bariéry u K/P, popř. zajistila tlumočnicka?	Pozorování sestry, K/P		
P4	Představila se sestra řádně K/P při jeho příjmu na oddělení?	Pozorování sestry, K/P, rozhovor se sestrou		
P5	Umí sestra charakterizovat neverbální komunikaci K/P židovského vyznání?	Rozhovor se sestrou		
P6	Zná sestra žebříček životních hodnot K/P?	Otázka pro sestru		
P7	Uložila sestra K/P na vhodný pokoj?	Pozorování sestry		
P8	Uvědomuje si sestra kulturní přizpůsobivost K/P?	Rozhovor se sestrou		
P9	Respektuje sestra K/P národnost?	Otázka pro sestru		
P10	Zná sestra roli K/P uvnitř rodiny?	Otázka pro sestru		
P11	Zná povinnosti K/P o Šabatu?	Otázka pro sestru		
P12	Orientuje se sestra v židovském kalendáři?	Pozorování sestry, otázka pro sestru		
P13	Ví sestra, že v případě ohrožení života je pro K/P porušení Tóry nutností?	Otázka pro sestru		
P14	Uvědomuje si sestra zájem K/P o své zdraví?	Otázka pro sestru		

P15	Zná sestra hodnotový systém K/P?	Rozhovor se sestrou		
P16	Ví sestra jak je výchova a vzdělání důležitá pro K/P?	Rozhovor se sestrou, K/P		
P17	Respektuje sestra stud a soukromí K/P?	Pozorování sestry, K/P		
P18	Zná sestra odlišnosti v umírání a smrti K/P židovského vyznání?	Rozhovor se sestrou		
P19	Zná sestra zásady péče o mrtvé tělo K/P židovského vyznání?	Pozorování sestry, rozhovor se sestrou		
P20	Respektuje sestra odlišnosti v oblasti hygieny K/P?	Otázka pro sestru, řízený rozhovor		
P21	Uvědomuje si sestra, že K/P židovského vyznání může mít jakékoliv biologické odlišnosti?	Otázka pro sestru		
P22	Zná sestra základní pravidla košer stravování K/P?	Otázka pro sestru		
P23	Spolupracuje sestra s Židovskou obcí v případě potřeby?	Pozorování sestry, rozhovor se sestrou		
P24	Zná sestra psychologický profil K/P?	Otázka pro sestru, řízený rozhovor		
P25	Zná sestra největší sociální oporu K/P?	Rozhovor se sestrou, K/P		

Kód	Kontrolní kritéria	Metoda hodnocení	ANO	NE
V1	Je P/K židovského vyznání poskytována ošetrovatelská péče s využitím modelu Gigerové - Davidhizarové?	Otázka pro sestru, kontrola dokumentace		
V2	Zná sestra směr vyznání K/P a komunikuje s ním?	Pozorování sestry, K/P		
V3	Spolupracuje sestra s Židovskou obcí?	Pozorování, rozhovor se sestrou		

V 4	Umožňuje sestra K/P co nejčastější kontakt s rodinou popř. rabínem?	Rozhovor se sestrou, K/P a rodinou		
V 5	Pracuje sestra metodou ošetrovatelského procesu a vede ošetrovatelskou dokumentaci?	Kontrola ošetrovatelské dokumentace		

Zdroj: SEDLÁKOVÁ, G., Transkulturní ošetrovatelské hodnocení podle modelu Gigerové a Davidhizarové. *Kontakt*. 2007, roč. 9, č. 2, s. 321 ISSN 1212-4117

Příloha 22

Kulturní program denního centra DSP Hagibor

Skupinové aktivity denního centra			
Dopoledne		Odpoledne	
Po	9:45 - 10:15 Kondiční cvičení	Dc hudebna / Zelená klubovna (velká)	13:30 - 15:30 Trénink paměti
	10:15 - 10:45 Aktuality z denního tisku	Dc hudebna	14:00 - 15:15 Společenské odpoledne
	10:45 - 11:30 Hudebně - literární program Trénink paměti	Dc hudebna Dc knihovna	
Út	9:30 - 11:00 Anglická skupina	Zelená klubovna (malá)	13:30 - 15:30 Trénink paměti
	9:45 - 10:15 Kondiční cvičení	Dc hudebna / Zelená klubovna (velká)	14:00 - 15:00 Besedování o stravě a zdraví
	10:15 - 10:45 Aktuality z denního tisku	Dc hudebna	14:00 - 15:15 Společenské odpoledne
	10:45 - 11:30 Hudebně - literární program Pečení	Dc hudebna Dc kavárna	
St	9:45 - 10:15 Kondiční cvičení	Dc hudebna	13:30 - 15:00 Procházky
	Skupinové tance	Zelená klubovna (velká)	14:00 - 15:00 Společenské odpoledne
	10:15 - 10:45 Aktuality z denního tisku	Dc hudebna	14:00 - 15:30 Práce na Pc s dopomoci
	10:15 - 11:30 Tvořivé činnosti	Dc keramika	15:00 - 16:30 Kavárna "Míniam"
	10:45 - 11:30 Hudebně - literární program Trénink paměti	Dc hudebna Dc knihovna	
Čt	9:45 - 10:15 Kondiční cvičení	Dc hudebna / Zelená klubovna (velká)	13:30 - 15:30 Kavárna "Co týden dál"
	10:15 - 10:35 Besedování o stravě a zdraví	Dc hudebna	14:00 - 15:15 Společenské odpoledne
	10:15 - 11:30 Pečení	Dc kavárna	
	10:35 - 10:55 Aktuality z denního tisku	Dc hudebna	
	10:55 - 11:30 Hudebně - literární program	Dc hudebna	
Pá	9:45 - 10:15 Kondiční cvičení	Dc hudebna / Zelená klubovna (velká)	13:30 - 15:30 Filmové odpoledne
	10:15 - 10:45 Aktuality z denního tisku	Dc hudebna	14:00 - 15:15 Společenské odpoledne
	10:45 - 11:30 Trénink paměti Hudebně - literární program	Dc knihovna Dc hudebna	

Příloha 23

Smlouva o činnosti dobrovolníka v DSP Hagibor

SMLOUVA O DOBROVOLNÉ ČINNOSTI

Středisko sociálních služeb Židovské obce v Praze
Zastoupená soc.pracovnicí Střediska sociálních služeb Mgr.Vlastou Sidonovou
Maiselova 18, Praha 1, 11001

a

Dobrovolník: VERONIKA JILKOVÁ

Datum narození: 15. 11. 1984

bytem [REDACTED]

telefon [REDACTED]

I.

- 1) Účelem smlouvy je úprava základních práv a povinností obou smluvních stran v rámci výkonu dobrovolné činnosti dobrovolníka.
- 2) Tato smlouva je uzavřena podle Občanského zákoníku.

II.

Ustanovení týkající se dobrovolníka

Předmětem činnosti dobrovolníka je:

- **individuální návštěvy členů ŽO**
 - procházky s klienty
 - pomoc při akcích SSS
 - provoz dobrovolnické kavárny Miriam a recepce v DSP Hagibor

Místo výkonu činnosti dobrovolníka je hl.m.Praha.

Dobrovolník bere na vědomí, že dobrovolnou činnost vykonává bez nároku na finanční odměnu.

Dobrovolník má nárok na úhradu nákladů vzniklých v souvislosti s výkonem jeho dobrovolné činnosti pouze tehdy, pokud jejich vynaložení předem oznámí a pokud jejich úhradu odsouhlasí odpovědná osoba.

Dobrovolník je povinen účastnit se supervize a pracovních schůzek, a to v rozsahu 10x ročně.

Dobrovolník je povinen se z porady nebo setkání omluvit, pokud se na něj nemůže dostavit. Koordinátorem dobrovolníků ve SSS je Mgr. Vlasta Rut Sidonová, kontaktní osoby jsou vedoucí pracovníci v DSP Hagibor, PCHJ a EZRA.

Dobrovolník bere na vědomí zásady mlčenlivosti, které jsou nedílnou součástí této smlouvy.

Dobrovolník byl poučen o svých právech a povinnostech v rámci výkonu dobrovolné činnosti.

Dobrovolníci, kteří se účastní jednorázových akcí, berou na vědomí, že se těchto akcí účastní na

vlastní odpovědnost.

Dobrovolník se zavazuje neprodleně oznámit změnu svých kontaktních adres a telefonů.

Dobrovolník je povinen respektovat organizační řád organizace, věnovat se výhradně činnostem popsaných v této smlouvě, dbát při péči o klienta o jeho bezpečí a zdraví.

Dobrovolník se zavazuje, že dobrovolnou činnost vykonává mimo svůj pracovní úvazek nebo studium.

III.

Ustanovení týkající se Středisek sociálních služeb ŽO v Praze (dále jen středisko)

Středisko je povinno zajistit supervizora a koordinátora, který je pro dobrovolníka kontaktní osobou, vede pracovní setkání v dohodnutém rozsahu a formě.

Středisko je povinno seznámit každého dobrovolníka s jeho právy a povinnostmi, které s výkonem dobrovolné činnosti souvisejí.

Kontaktní osoba v zařízení sociální péče dobrovolníkovi zadává úkoly, jejich rozsah, termín dokončení ve spolupráci s ředitelem, vrchní sestrou a staničnickými sestrami a přijímá výsledky činnosti.

Koordinátor se zavazuje dobrovolníkům, kteří se účastní jednorázových akcí, zprostředkovávat nabídky na tyto akce neodkladně a co nejdříve.

Kontaktní osoby zajistí výběr vhodné práce a poskytnou příležitost k rozvíjení etických postojů. Zajistí plnění interního Programu péče o dobrovolníky.

Koordinátor se zavazuje informovat dobrovolníky o rizicích, která mohou ohrozit zdraví dobrovolníka nebo klienta, vzniklých v průběhu výkonu dobrovolnické služby, a přijmout opatření, která tato rizika vyloučí, a v případě neodstranitelných rizik omezí.

IV.

Společná ustanovení

Tato smlouva je vyhotovena ve dvou exemplářích, každá smluvní strana obdrží jedno vyhotovení.

Smlouva se uzavírá na dobu neurčitou, pokud není výše uvedeno jinak.

Platnost smlouvy končí za základě písemné dohody, uplynutím sjednané doby nebo splněním úkolu.

Výkon dobrovolnické práce vychází ze zájmu dobrovolníka, nejedná se o jakoukoliv formu pracovně právního vztahu.

Odpovědnostní vztahy za případně vzniklé škody se budou řešit dle ustanovení Občanského zákoníku.

Platnost smlouvy je potvrzena podpisy zúčastněných, jinak je neplatná.

V Praze, dne 7.1. 2009 /
vedoucí SSS dobrovolník nebo zákonný zástupce

Příloha: Mlčenlivost
Čestné prohlášení

MLČENLIVOST
(součást smlouvy o dobrovolné činnosti)
Dobrovolník

SE ZAVAZUJE:

1. Zachovávat úplnou mlčenlivost o všech informacích, se kterými přijde během své dobrovolnické činnosti do styku. Jde především o tyto informace:
 - všechny informace týkající se klientů, jejich osobních údajů, zdravotního stavu, majetkových poměrů atd.
 - informace získané z porad a setkání, především skutečnosti týkající se druhých dobrovolníků
 - informace týkající se svěřených podkladů a právních dokumentů
 - informace o účasti dalších dobrovolníků
 - informace o spolupracujících organizacích apod.
2. Neposkytovat sdělovacím prostředkům žádné informace o organizaci bez dohody s předsedou ŽO v Praze. V případě zájmu média odkázat na předsedu organizace. Chránit veškerou dokumentaci organizace před zneužitím.

BERE NA VĚDOMÍ:

- Že je touto mlčenlivostí vázán vůči všem dalším organizacím a osobám. Výjimku tvoří situace, kdy je každému občanu uložena ze zákona oznamovací povinnost. V takovém případě je doporučena konzultace s koordinátorem .
- Že mlčenlivost nezaniká ukončením smlouvy o dobrovolné činnosti, ani ukončením výkonu dobrovolné činnosti samotné.
- Že pouze vedoucí SSS může rozhodnout o tom, která z informací může být uvolněna a komu poskytnuta, týká se například informací pro školení, semináře, diplomové práce apod., vždy je třeba dbát zvýšené ochrany klientů – používat pouze statistické údaje, bez osobních dat apod.
- Že porušení výše uvedených zásad může být důvodem k ukončení spolupráce dobrovolníka se Střediskem sociálních služeb ŽO v Praze.

V Praze, dne 7.1. 2009

Podpis:

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že se zajímám o práci dobrovolníka v programech ŽO v Praze, z toho důvodu jsem ochoten/ochotna podepsat níže uvedené prohlášení, kterým Dobrovolnické centrum ŽO podmiňuje přijetí k této činnosti.

Prohlašuji na svou čest, že k dnešnímu dni:

- nebyl/a jsem dosud trestán/a ani vyšetřován/a pro jakoukoli trestnou činnost
- nejsem uživatelem žádných návykových látek, zejména alkoholu a drog

Toto čestné prohlášení podepisuji dobrovolně, nikoli v tísní. Jsem si vědom/a toho, že zamlčení výše uvedených skutečností je závažným porušením podmínek vstupu dobrovolníka do organizace.

Souhlasím s tím, aby výše uvedené údaje byly součástí mé osobní složky vedené na SSS ŽO v

~~Praze. Jsem si vědom/a toho, že údaje poskytnuté na osobní složce v rámci SSS ŽO v Praze, se budou poskytovat jen pro účely poskytování sociálních služeb a nebudou poskytovány třetím osobám. Tyto údaje nebudou již dále zpracovávány a budou uchovávány jen po dobu trvání mého dobrovolnictví ve Středisku~~

V Praze, dne 7.1.2019

Podpis dobrovolníka:

Za SSS převzala Mgr. Vlasta Rut Sidonová